svensk veterinär tidning

15 • DECEMBER • 2015 • VOLYM 67

Veterinärkongressen 2015:

"Let's work on clienthusiasm"

Vad är en obefogad djurskyddsanmälan?

Långliggande kor kräver både veterinär och sjuksköterska

Foto: Patrik Olsson

MEDIVET

Animal X-ray Solutions

Nordisk Specialist för Veterinär Digital Röntgen

Vi önskar Eder alla en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År!

Nya Smarta Röntgenprodukter Från Medivet Lanseras Just Nu

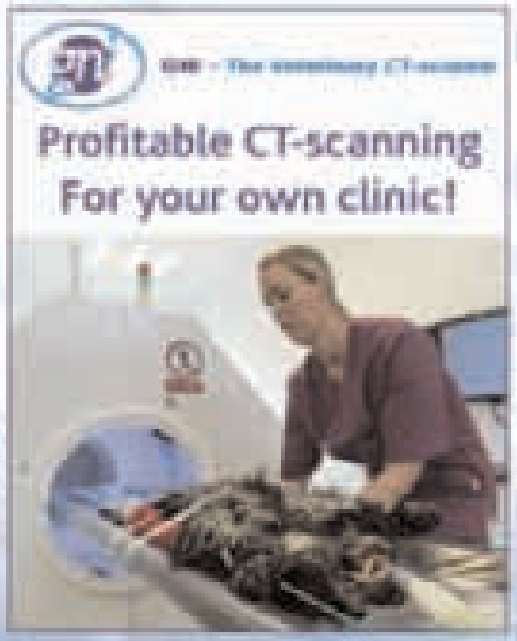

www.medivet.se info@medivet.se +46 (0)431 244 00 Medivet Scandinavian AB, Ängelholm Sverige

SVERIGES
VETERINÄRFÖRBUND
Box 12 709
112 94 STOCKHOLM

BESÖKSADRESS: **Kungsholms Hamnplan 7**

E-POST: *kansli@svf.se*
HEMSIDA: *www.svf.se*
TELEFONTID: Mån–tors 9.00–16.00,
Fre 9.00–15.00,
lunchstängt 11.30–13.00

KANSLI
TELEFON: 08-545 558 20
TELEFAX: 08-545 558 39

Ordförande
MARJA TULLBERG, *leg vet*
TELEFON: 08-545 558 22
MOBIL: 072-748 78 98
E-POST: *ordforande@svf.se*

Kansli- och ekonomichef
PER CARLSSON, *pol mag*
TELEFON: 08-545 558 21
MOBIL: 070-567 12 35
E-POST: *per.carlsson@svf.se*

Förhandlingschef
ANDERS GRANELD, *jur kand*
TELEFON: 08-545 558 26
MOBIL: 070-625 64 44
E-POST: *anders.graneld@svf.se*

Informationschef
JOHAN BECK-FRIIS, *leg vet*
TELEFON: 08-545 558 33
MOBIL: 070-717 73 25
E-POST: *johan.beck-friis@svf.se*

Generalsekreterare SVS
SIMONE HÄUSLER, *leg vet*
TELEFON: 08-545 558 24
MOBIL: 0730-928 113
E-POST: *simone.hausler@svf.se*

Arbetsrättsjurist/förhandlare
JESSICA BERLIN, *jur kand*
TELEFON: 08-545 558 25
MOBIL: 073-540 08 00
E-POST: *jessica.berlin@svf.se*

Redovisningsansvarig
LINDA WIKSTRÖM, *ekonom*
TELEFON: 08-545 558 23
E-POST: *linda.wikstrom@svf.se*

Administratör SVF
KARIN HENRIKSSON
TELEFON: 08-545 558 28
E-POST: *karin.henriksson@svf.se*

Administratör SVS
VASSO NORLUND
TELEFON: 08-545 558 27
E-POST: *vasso.norlund@svf.se*

Ekonomiassistent
CAROLA ERIKSSON
TELEFON: 08-545 558 31
E-POST: *carola.eriksson@svf.se*

Bankgiro: 530-52 22 Allmänna kassan

SVENSK
VETERINÄRTIDNING
se sista sidan

Dynamik i organisations-strukturen

FÖR CA TIO ÅR SEDAN genomförde veterinärförbundet den omorganisation som är grunden för dagens struktur, ett förbund (SVF) och dess sällskap (SVS) med sina respektive uppgifter samt två delföreningar (AVF och FVF) med ansvar för anställda respektive företagande veterinärers intressen.

Organisationslösningar är vanligen resultat av sin tids frågeställningar och villkor. Så är det också inom SVF-familjen. Diskussioner om konkurrensvillkor för de företagande kollegerna i relation till DV var då en het fråga. En annan viktig diskussion var hur SVF, som då hanterade de fackliga frågorna, samtidigt skulle kunna representera både anställda och företagande medlemmar och kanske t o m i samma ärende.

I dag ca tio år senare är fokusfrågorna inte riktigt de samma. Vi ser en tydlig ökning av antalet uppgifter och ärenden från framför allt anställda veterinärer. Efterfrågan på våra juristers kompetens är tydlig. Detta faktum, med en ökad belastning på AVF, har tydliggjort närvaron av ”buggar” i systemet. Nuvarande organisation skapar otydlighet i såväl ansvarsfrågor som ekonomihantering. Vi möter nya utmaningar och krav på effektivisering för bästa medlemsnytta. Det innebär att vi måste vara öppna för dynamik i organisationsstrukturen.

Tröghet finns i alla organisationer och är kanske en nödvändighet för att hindra alltför spontana förändringar. Prestige är ett annat känt fenomen som kan hindra nödvändiga och sunda förändringar. Vi måste både se och försöka förutse vilken organisation som bäst gynnar våra medlemmar – oss.

För närvarande pågår en, ännu så länge, ganska lågmäld diskussion om vilken organisation som är optimal för morgondagen. I dagsläget finns inga stora revolutionära tankar som tornar upp sig, däremot funderar vi en hel del kring den extra administration och därmed de extra kostnader som delföreningarnas nuvarande legala självständighet innebär. Vi får inte låta denna självständighet vara ett självändamål. Dagens uppdelningar av frågor mellan olika mer eller mindre oberoende föreningar inom ett och samma intresseområde – veterinärernas/medlemmarnas – är kostsam och riskerar dessutom att skapa splittring och försvagning av den veterinära rösten i samhället. Jag hävdar inte att vi ska genomföra en revolution, men vi måste överväga vad som är bäst för medlemmarna i vår nuvarande förbundsstruktur.

Bästa medlemmar, min förhoppning är att det jag framfört här ska katalysera funderingar kring ”hur ska vår organisation se ut för att på ett optimalt sätt kunna hantera medlemmarnas rätt till bästa service från verksamheterna i förbundsfamiljen”. Omvärlden ser väldigt annorlunda ut idag jämfört med för tio år sedan.

Jag vill framföra styrelsens tack till alla inblandade i årets Veterinärkongress, och då inte minst kollegerna i SVS, för ett spännande och utbildande program samt trevliga sociala aktiviteter. Med önskan om en riktigt God Jul och ett Gott nytt År,

ANDERS FORSLID
vice ordförande SVF

SLU
Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Veterinärprogrammet

EXAMENSARBETEN

Studenterna på veterinärprogrammets sista termin redovisar sina examensarbeten, alla är varmt välkomna!

12-13 JANUARI 2016
ULTUNA, UPPSALA

VHC: HUS 4, 5 & KVs SEMINARIERUM

PROGRAM, LOKALER OCH TIDER
publiceras efter den 19 december på:
WWW.SLU.SE/VETEXAMEN2016

ledare A Forslid

Dynamik i organisationsstrukturen 3

veterinärkongressen 2015

Plenarsessionen
"Let's work on clienthusiasm" S Fredriksson 6

I vimlet på kongressen S Fredriksson 9

Veterinärkongressen 2015 – vetenskapligt program
Besöksrekord i väntan på Phlugan
C Arosenius, S Fredriksson och J Beck-Friis 13

vetenskap – granskad artikel

Vad är en obefogad djurskyddsanmälan?
S Kindbom och C Berg 19

månadens epiztel 25

vilken är din diagnos?

– Epizootologi 27
– Svar 58

allmänt

Långliggande kor kräver både veterinär och sjuksköterska T Manske 29

Kontroversiellt grisprogram utvärderat J Beck-Friis 34

Historien om den mexikanska grissjukan som kom till Sverige J Moreno-López och M Berg 37

Julgranen – inte bara till lyst L-E Appelgren 42

Reseberättelse
SafePork-konferens i Portugal N Arzoomand 47

SÄVs höstmöte 2015
Höstmöte i universitetsmiljö K Narfström 47

från sektionerna

Blir det någonsin en specialistutbildning i veterinär folkhälsa? E Chenais 51

fackliga frågan

Ersättning för arbete på obekväm tid F Ritter 53

FVF informerar

FVF-kurs för ID-kontrollanter på häst J Habbe 55

in memoriam

Harry Pettersson in memoriam 56

Marianne Mellgren till minne 57

noterat

- Nya metoder att minimera smittämnen i biologiskt avfall 27
- God beredskap för afrikansk svinpest 28
- Then Glada Phlugan firade 100 år 46
- Norges veterinärförbund stöttar svenskt trubbnosupprop 50
- Antivirala substanser till retrovirusinfekterade katter 52
- Evidensia etableras i Nederländerna 57

kongresser & kurser 60

kåseri

En betraktelse i juletid C-G Bodinson 64

svensk veterinärlegitimation 66

Plenarsessionen

"Let's work on clienthusiasm"

Bilden på kongresskompendiets omslag illustrerar arbetsglädje trots tuffa förhållanden och kanske också att djurägaren har fått sina förväntningar uppfyllda. Det var det här som årets plenarsession under Veterinärkongressen handlade om, veterinäryrket idag – att uppfylla förväntningar och behålla arbetsglädjen.

Att bry sig om utan att duka under, var Gunilla Löf Edbergs ämne under plenarsessionen. Här flankerad av Fredrike Ritter till vänster och Johanna Habbe till höger.

TEXT OCH FOTO:
SUZANNE FREDRIKSSON

Men hur ska det gå till? Arbetsklimatet hårdnar och kraven från såväl djurägare som arbetsgivare ökar. Fredrike Ritter, ordförande i Anställda Veterinärers Förening, AVF, inledde med att beskriva hur det ser ut på arbetsmarknaden idag.

– Kraven är högre på våra unga kolleger än när vi i min generation blev veterinärer. Arbetsgivarna vill ha vinst och djurägarna "vet" en hel del om avancerade behandlingar. Det råder också en utbredd rädsla bland de yngre för att bli anmäld till ansvarsnämnden.

– Nätet ger upphov till en hel del nya före-

teelser som hotmeddelanden t ex. Vi som är äldre känner oss oftast trygga i vår yrkesroll, men jag tror att det är dags att vi börjar ta hand om varandra lite bättre, sa Fredrike.

Johanna Habbe, ordförande i Företagande Veterinärers Förening, FVF, fyllde i och beskrev från sin horisont behovet av att hålla ihop inom kåren.

– Det har hänt en hel del för oss företagare också. När jag fick min legitimation var det lätt att starta eget, det är tuffare nu. Det förekommer en hel del illojal konkurrens och att ha svartarbetande veterinärer i området är ett problem. En annan trist företeelse är när den lilla praktikern blir ifrågasatt av den stora remissinstansen och djurägaren får höra kommentarer som ”det vet buskveterinären inget om”.

Med en tydlig glimt i ögat avslutade Johanna: ”När jag ligger i gödselrännan och drar ut en kalv eller stoppar in en livmoder tänker jag: om det här är världens bästa yrke, hur är då världens sämsta?”

Gunilla Löf Edberg, Centrum för själavård, blev prästvigd för 36 år sedan och arbetade sedan 20 år som församlingspräst. Efter det tjänstgjorde hon som sjukhuspräst. Detta innebar att hon ofta fick möta människor i stort behov av stöd och tröst efter händelser som att någon mist en anhörig eller blivit tvungen att genomföra ett snabbt ”krisdop”.

Idag arbetar Gunilla med att hjälpa hjälparna. Till skillnad från när hon själv var nyvigd har oerfarna präster och diakoner numera obligatoriska gruppsamtal.

– I yrken som innebär ett stort känslomässigt engagemang är det lätt att själv duka under. Det finns många likheter mellan präst- och veterinäryrket. Det handlar om ett kall och en brinnande längtan att göra gott. Men en utbränd präst, eller veterinär, är oanvändbar. Nöden är oändlig och du är ändlig, sa Gunilla.

Kraven på prästen har förändrats med tiden och tyngdpunkten ligger alltmer på person istället för funktion.

– Det är svårt att säga nej eller att avsluta ett uppdrag utan att ställa sig frågan ”har jag gjort nog?”. Det är lätt att man i efterhand frågar sig ”vad kunde jag ha gjort mer?”. I de samtal som vi för i våra grupper ställer vi inte frågan så, utan tvärtom ”vad har jag gjort?”.

Att ha ett arbete som innebär ett stort känslomässigt engagemang kräver ett speciellt förhållningssätt och medvetna strategier. Gunilla

”Nöden är oändlig och du är ändlig.”

förklarade att hon använder ordet förhållningssätt då det handlar om ett aktivt arbete att sätta gränser och att ta hand om den egna personen med alla dess delidentiteter: präst, hustru, mor, vän ”säger jag nej till dem för ofta?” osv.

Yrkesmässigt gav hon bland annat rådet att skapa en ”sluss” mellan olika uppdrag, lite tid och rådrum att nå rätt ”nivå” för det som väntar. Varje möte måste få sin tid utan jämförelse med övriga.

– En enkät bland sjukhuspräster visade att kläderna har stor betydelse för yrkesutövningen. Att byta kläder och plocka ihop yrkesattribut gjorde att ”prästkanalen” öppnades, beskrev Gunilla och tillade att man också får ett naturligt avslut när allt plockas av igen.

> I've learned that people will forget what you said, people will forget what you did, but people will never forget how you made them feel.

Roeland Wessels, St Anna Advice, Holland, brakade sedan in på scenen. Roeland är veterinär och kommunikatör. Han inledde med att förklara att han självklart är mycket stolt över att vara veterinär, ett yrke av finaste karat.

– Precis som diamantens ”carat” börjar allt en veterinär måste behärska på C: Clinical competence, Commercial skills, Customer focus och Communication, jämförde Roeland

Roeland Wessels menade att det finns oändliga möjligheter i att skingra alla mörka moln på himlen när det gäller veterinärbranschen.

och visade en bild på en glänsande, slipad ädelsten.

Roeland menade att det är för mycket prat om stora svarta moln över veterinärbranschen. Vem har inte hört talas om konkurrensen från experter på Google eller hur internetshopar stjäl kunder i tillbehörsbranschen?

– Det är ingen fara. Att djurägarna söker på nätet betyder bara att de bryr sig. Enligt en undersökning är 80 procent av de holländska hundägarna beredda att betala 1 000 euro för en livräddande operation och hälften av alla hundar sover i sängen. Och vad gäller tillbehörssajterna, varför inte starta en själv? Enligt Roeland finns det oändliga möjligheter att skingra veterinärhimlens mörka moln.

Efter en rad inspirerande råd och roliga illustrationer fortsatte han att prata om vad framtiden kan innebära för veterinärbranschen.

– Det är mycket snack om veterinär kvalitet, men vad är kvalitet? Det vet vi inte i Holland, men i Japan vet dom, sa Roeland och redogjorde för Toyotas kvalitetsbegrepp. Detta innehåller tre dimensioner: teknisk kvalitet – som alla förväntar sig, funktionell kvalitet – passar produkten användaren? och emotionell kvalitet – med vilken känsla lämnar kunden Toyota?

Roeland underströk vikten av det sistnämnda genom att citera Maya Angelou ”I've learned that people will forget what you said, people will forget what you did, but people will never forget how you made them feel”.

– Let's work on clienthusiasm, avslutade Roeland. ■

I vimlet på kongressen

Nyast, fiffigast, undergörande eller mest prisvärt, det råder sällan brist på superlativ hos företagsrepresentanterna i den mässa som omger kongressen. Här bjuds inte bara på produktnyheter utan också tillfälle att prata med gamla bekanta, testa sina kunskaper i någon tävling eller kanske låta sig bjudas på en kopp "finkaffe".

TEXT OCH FOTO: SUZANNE FREDRIKSSON

Här var det frågesport. Som vanligt är studenterna mest på hugget. Beatrice Utterström, Julia Stenberg, Frida Pettersson, Linnea Eknefelt och Sophie Dahl klurar ut tävlingssvar hos Agneta Andersson, Vetmedic.

Harriet Noring, Sara Larsson och Sofia Carlin, samtliga årskurs fyra, ser trots många års studier bakom sig fundersamma ut när Elisabeth Bagge presenterar tävlingsfrågan hos SVA.

"Jag tror att det är en muskel." Patrik Olsson, en av de fotografer som bevakade kongressen, gillade förstås Mirjam Albinssons bildfråga hos BioVet.

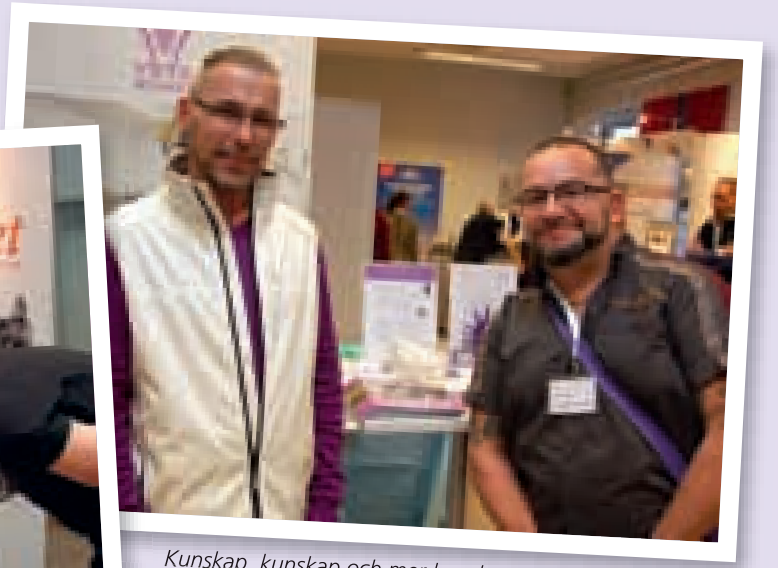

Kunskap, kunskap och mer kunskap är något som dessa båda herrar representerar. Kent Joensuu, VeTA-Bolaget samtalar med Patricio Rivera, välkänd för sitt arbete med djurcancer, Evidensia Södra Djursjukhuset.

"Känner du till vårt arbete inom VOOV?" Förkortningen står för Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta. Nathalie Nordén och Carin Holmberg berättade om hur nätverket kan hjälpa till att förmedla tillfälliga hem till hundar och katter om ägaren tvingas ha skyddat boende.

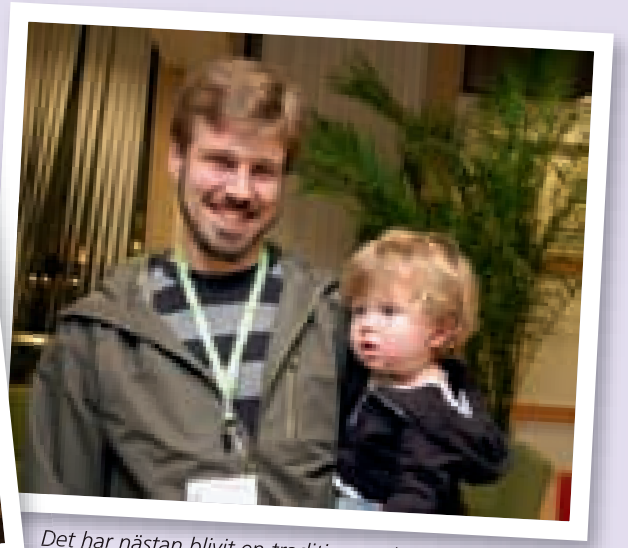

Det har nästan blivit en tradition att hitta kongressens yngsta deltagare. I år får Pelle, som snällt lyssnade på delar av husdjurssymposiet, representera den kommande generationen. Här med pappa Axel Sannö.

"Espresso, café latte eller svart?" Barista Fredrik Braun frestade med finkaffe. Kongressens egen general Simone Häusler nappade på erbjudandet och avnjöt en kopp tillsammans med tidigare kollegan Olle Rydell, länsveterinär i Dalarna.

"Vi kan erbjuda det mesta, allt från snabbtester till avancerad diagnostik." Monika Erlandsson, produktchef, visar det senaste från Triolabs sortiment.

Från hobby till livsstil

Efter det ordinarie kongressprogrammet på torsdagen bjöd sponsorerna på en inspirationsföreläsning av boxaren Anna Laurell Nash. Anna har ett stort djurintresse och är väl insatt i veterinärvärlden genom sin syster. Hon har dessutom stöttning i sin idrottsliga satsning från Agria, en av kongressens sponsorer.

Anna kommer från Vismarslöv på Skånska landsbygden men tillbringade större delen av sin uppväxt i Lund. Hennes boxarkarriär tog fart när hon efter att ha dansat balett i tio år provade på boxning för att det var bra träning.

– Jag hade ingen plan med boxningen men efter min första match övergick det snabbt från hobby till livsstil, berättade Anna.

Hon kom genast med i landslaget och när det resulterade i ett silver på EM 2001 var hennes första tanke ”Shit, jag hade kunnat vinna”. Efter detta handlade allt om prestation.

– Jag vann VM-guld samma år och nu ville jag vara bäst på allt, bästa storasyster, bäst i skolan och självklart bäst i ringen, sa Anna och visade en bild med ett resultatdiagram som kunde ha föreställt ett alplandskap.

– Det gick verkligen upp och ner. Efter en rad vinster i internationella mästerskap kom kraschen 2005. Jag gick sista året på universitetet (numera är hon doktor i kemi) när jag drabbades av giftstruma och det blev total kalabalik.

Mot alla odds kom hon tillbaka och vann EM guld 2007. Efter det funderade hon på att sluta tävla och bli tränare istället. Men så blev det inte riktigt. Istället vann hon VM-silver 2008. Efter att ”bara” blivit femma i olympiska spelen 2012 kunde hon inte släppa tanken på att få vara med i OS i Rio de Janeiro 2016.

– En viktig framgångsnyckel är att skilja på mål och dröm, finns det ett uns av verklighet i det du vill uppnå? förklarade Anna bland annat och tillade att Rio är ett mål hon kan nå.

Anna Laurell Nash gav en spännande och underhållande inblick i boxningens värld men också hur det kan gå om man vill för mycket på en gång. Att prioritera, att vara annorlunda och att våga avstå, ”det är inte lätt att tacka nej till en god väns bröllop för att man måste träna”, ingår i receptet för framgång. Hon poängterade även hur viktigt det är att ha ett bra team omkring sig.

Att djurförsäkringsbolaget Svedea är nya på kongressens utställning är inte så konstigt, de är helt nya på marknaden. Erika Augustsson och Ann-Sofie Lyremar berättar att målgruppen till en början är hund- och kattägare.

Vidilab är ett av de företag som ger rabatt till veterinärförbundets medlemmar. Bitte Ljungström gav utförlig information om företagets nyheter gällande parasitkontroll och analysmetoder.

"Bra arbetskläder gynnar både trivsel, hälsa och ekonomi." Christian Hammar från Tingstad Prowear hade med sig exempel ur den kollektion som är ämnad för klinikarbete.

Lotta Berg, till vänster, behöver inte ha en så här stor portabel dator i knäet längre då hon blev lycklig vinnare av den Ipad som var priset i veterinärförbundets frågetävling. Fredrike Ritter, ordförande i AVF, är den som språkar med Lotta.

Nyårsafton innebär fest och glamour. Men inte för alla. Orion Pharma Animal Health presenterade Sileo, en lugnande gel och räddaren i nöden när ljuden från smällare och fyrverkerier blir alltför påfrestande för människans bästa vän.

Det är mycket som ska fungera under de två dagar som utställning och symposier fyller undervisningshuset på SLU. Den här killen är en av dem som fixar alla stora och små tekniska problem, som t ex när veterinärtidningens utsända glömt att köpa batterier till kamerablixten. Tack Daniel!

Veterinärkongressen 2015 – vetenskapligt program

Besöksrekord i väntan på Phlugan

Den 5–6 november gick årets veterinärkongress av stapeln på Ultuna utanför Uppsala. Om det berodde på ett ovanligt spännande program eller på att 100-årsjubileet av Then Glada Phlugans Phest ägde rum nästa dag ska vara osagt, men kongressen kunde registrera rekordmånga besökare. Och programmet innehöll något av intresse för alla veterinärer.

TEXT: CHRISTINA AROSENIUS, SUZANNE FREDRIKSSON OCH JOHAN BECK-FRIIS

STORT INTRESSE FÖR BORTGLÖMD IDISSLARE

I år erbjöd Husdjurssektionen en tvådagars kurs om små idisslare och intresset var stort. Ca 60 deltagare fanns i salen under första dagen som helt ägnades åt geten, för första gången någonsin på veterinärkongressen. Detta djur finns inte heller med i Jordbruksverkets årliga statistik över landets husdjur trots att Sverige nu har ca 13 000 getter och uppåt ett par hundra mejeribesättningar varav 55 registrerade.

Åhörarna lotsades genom dagen, och getternas liv och behov, av ett samspelt föreläsarteam bestående av kårens främste getexpert Kalle Hammarberg och en norsk veterinär med lika stor geterfarenhet, Nils Leine. Även moderator Ylva Persson deltog i teamjobbet under dagen samt ytterligare föreläsare från SVA, SLU och Livsmedelsverket. I kompendiet finns en sida (sid 73) med 27 frågor där man kan testa sig själv, ”Vad vet du om getter”. Där inser man lätt att mer kunskap behövs och det fick man också under torsdagen. Förutom en genomgång av de olika raser vi har i landet och mycket rolig, och något udda information, som att getrasen La Mancha saknar öron och därmed har svårt att klara Jordbruksverkets märkningsregler, att get och får kan para sig men inte få någon avkomma samt att getter är de enda idisslare som klättrar, erbjöds också en uppsjö av nyttiga kunskaper. Genomgång av getternas matbehov och speciella digestionssystem, de vanligaste sjukdomarna, hur man bedömer djurens och flockens välfärd, tillgång till vaccin och skillnader mellan getter och får/nöt. Zoonoser på get, vilka läkemedel som finns att tillgå och alternativ (eftersom bara åtta preparat är registrerade för get) samt hur kastrationer ska utföras.

FOTO: CHRISTINA AROSENIUS

Nils Leine och Kalle Hammarberg lotsade åhörarna genom getternas liv och behov på ett erfaret och professionellt sätt.

Även fåren fick sin dag

På fredagen behandlades den andra mindre idisslaren, fåret, lika utförligt. Två brittiska föreläsare, Murray Corke från Cambridge och Phil Scott från Edinburgh, stod för hälften av föreläsningarna och dagens program var i stort sett helt inriktad på olika sjukdomar och behandlingar. Det gjordes också en intressant genomgång av hur man bedömer smärta hos får med hjälp av ansiktsuttrycken och rörelsemönstren. Numera finns teknisk utrustning som kan hjälpa till med diagnostisering som att mäta temperaturen i sjuka fötter med termografi eller använda rörelsemätare för att se hur sjuka djur beter sig. Halta får ligger mer, rör sig mindre och betar helst nattetid. Det sista är lite oförklarligt men kan möjligen vara ett säker- ➤

➤ hetsbeteende hos bytesdjur för att vara mindre utsatta.

VETENSKAPLIGA VERKTYG FÖR VETERINÄRER

Sektionen för veterinär folkhälsa hade i år en inriktning på vetenskapliga verktyg för veterinärer vad gäller epidemiologi, sjukdomsövervakning och misstankehantering. På torsdagen gavs en kort kurs i epidemiologi av SVA och på fredagen följdes detta upp med bland annat en interaktiv övning i hur man hanterar epizootimisstankar. Denna genomfördes av en grupp föreläsare från SVA/SLU och åhörarna fick testa sina kunskaper på olika misstänkta fall med hjälp av mentometerknappar. En mycket bra övning och denna form av föreläsning gav också upphov till intressanta diskussioner och aktiva åhörare. Mycket kunskap och erfarenhet i dessa frågor finns hos de äldre kollegerna som de kunde bidra med under diskussionerna, förvånansvärt många hade upplevt någon form av epizootimisstanke och utredning.

Sektionen för veterinär folkhälsa delar också ut pris till bästa insända abstract och tre stycken presenterades i år på fredagsmorgonen. Två studier var gjorda utomlands i Tanzania och Kambodja och en rörde förekomsten av patogener i de ätfärdiga sallader som blivit så populära här hemma.

TÅRTA PÅ HUSDJURSSYMPOSIET

Programmet Svarm Pat (Svensk antibiotikaresistensmonitorering – Patogena bakterier) firar i år tioårsjubileum vilket uppmärksammades med servering av tårta i kaffepausen på fredagen. Björn Bengtsson från SVA och Maria Lindberg från Gård & Djurhälsan inledde med att redogöra för detta samarbetsprogram med finansiering från Jordbruksverket, med mål att motverka utveckling och spridning av antibiotikaresistenta sjukdomsframkallande bakterier hos lantbrukets djur och arbeta för en klok antibiotikaanvändning.

Sessionens föredrag behandlade ett antal av de smittor som är problematiska för lantbruket: MRSA, ESBL och VRE hos fjäderfä, klövspaltsinflammation, mastit m m. Sofie Andersson från Växa redogjorde för det nya smittskyddsprogrammet för nöt, smittsäkrad besättning, som kommer att ersätta det frivilliga salmonellaprogrammet från och med i höst. Olav Österås, från TINE rådgivning i Norge berättade hur man där genomfört ett kontrollprogram mot BRSV ((bovint respiratoriskt syncytialvirus) och BCoV (bovint coronavirus).

Foto: Christina Arosenius

Programmet Svarm Pat firar i år tioårsjubileum vilket uppmärksammades med servering av tårta i kaffepausen på fredagen.

Foto: Johan Beck-Friis

Priset för bästa poster delades ut under torsdagens middag av Susanna Sternberg Lewerin och gick till Torun Wallgren.

Infektioner med dessa virus orsakar de högsta kostnaderna för mjölkproduktionen i Norge. För att bekämpa dessa dynamiska infektioner krävs en rigorös smittskyddskontroll och ett ständigt smittskyddstänkande för lantbrukaren.

Årsmöte med prisutdelning

I samband med sitt årsmöte delade Husdjurssektionen även i år ut stipendium till de bästa examensarbetena rörande lantbrukets djur inom veterinärutbildningen. Vinnare av diplom, och 10 000 kronor blev Maya Hoffman för arbetet ”Juverinfektion hos tackor med kliniskt friska juver: möjliga riskfaktorer och djurägarattityder”.

POSTERPRESENTATION

I år hade tio stycken posters inkommit och presenterades på Loftet i anslutning till utställningen. De behandlade vitt skilda ämnen från missbildningar hos brunbjörn, testikellängd hos alpacka till brucellos i Uganda. Men även mer traditionella ämnen som mastit, salmonellainfektion och parasitangrepp fanns med. På torsdag eftermiddag fick författarna en möjlighet att berätta om sina studier vid en postertur ledd av SVS vice ordförande Susanna Sternberg Lewerin och detta lockade ett tjugotal lyssnare. Alla kongressdeltagare hade möjlighet att rösta på den poster de tyckte var bäst. Priset delades ut under torsdagens middag och gick till Torun Wallgren för ”Halmanvändning och svansbitning i svenska tillväxt- och slaktgrisbesättningar”.

HÄSTBUKENS HEMLIGHETER

Hästsymposiet hade titeln Bukens hemligheter, ett tema som innehöll flera praktiskt inriktade föreläsningar om diagnostik och behandling. Då många problem i buken har ett tydligt samband med hästens utfodring hade förutom en rad meriterade hästspecialister även Cecilia Müller, docent i fodervetenskap, bjudits in.

Anna Kendall, Mälaren Hästklinik, var flitigast som föreläsare och hon började med den självklara frågan ”Hur undersöker man bäst bukhålan på en häst?”. Hon presenterade en översikt av de olika verktyg veterinären kan använda sig av i diagnostiken. Det är dock sällan som en ensam undersökning är tillräcklig utan det handlar istället om att lägga pusselbit till pusselbit för att komma vidare. Några ”tänk på” var t ex att alltid ta rektaltemperatur *innan* hästen sederats eller fått NSAID-preparat, att hjärtfrekvensen kan vara helt normal trots kraftiga smärtor, att rektalisering är en av de viktigaste undersökningarna, även om bara en del av bukhålan nås, och bör göras på alla hästar med bukproblem (om det är möjligt från säkerhetssynpunkt), att hästens tarmflora är mycket komplex och att generella odlingar av träcken är ganska meningslösa.

Foto: Suzanne Fredriksson

Hur undersöker man bukhålan på en häst? Anna Kendall, Mälaren Hästklinik, gav en inblick i det pussel som kan leda fram till en diagnos.

Anna pratade även om de speciella problem som uppstår när föl får kolik, vilket inte alltid är lätt att se då symtomen kan vara otydliga. Hon höjde ett varnande finger gällande dosering av läkemedel till föl, ”det går inte att jämföra med en ponny”. Ett föl med motsvarande vikt eliminerar läkemedel sämre och man bör vara mycket försiktig när man medicinerar föl under 30 dagar. Det finns ingen marginal för felräkningar.

Gaby van Galen, Köpenhamns Universitet, spann vidare på diagnostiska verktyg och beskrev närmare hur man kan använda ultraljud, medan Tamás Tóth, UDS, beskrev i vilka fall laparaskopi kan vara aktuellt. En av fördelarna med laparaskopi är att hästen oftast kan undersökas sederad och stående och att komplikationer på grund av narkos kan undvikas. Nackdelen med titthålsdiagnostik och kirurgi är att det kräver kostsam avancerad utrustning och speciell kunskap inom kirurgin.

Magsår hos häst är ett problem som uppmärksammas allt oftare och flera av föreläsningarna anknöt till detta ämne. Gaby van Galen menade att benämningen ”Equine Gastric Ulcer Syndrome (EGUS)” är för generell, man bör skilja på ”Equine Squamous Gastric Disease (ESGD)” och ”Equine Glandular Gastric Disease (EGGD)” där det förstnämnda även bör delas in i primär och sekundär variant. Behandling med omeprazol har visat sig ha betydligt bättre effekt på hästar med ESGD, 70–77 procent, än på EGGD-hästarna, 25 procent. Att förebygga är förstås bäst och Gaby underströk utfodringens betydelse, men även att en låg dos omeprazol i förebyggande syfte kan hjälpa hästar som under speciella förhållanden befinner sig i riskzonen att utveckla magsår.

Utfodringsrelaterade problem

Anna Öhman, Evidensia Djursjukhuset Helsingborg Specialisthästsjukhus, tog bland annat upp orsaker till återkommande kolik. Listan är omfattande och handlar om allt från hur många personer som är inblandade i hästens skötsel till specifika sjukdomar i magtarmkanalen. Att ätbeteendet och att tuggningen och ättiden bidrar till hästens mättnadskänsla i högre grad än hur full magsäcken är framhölls också.

Att hitta orsaken till att vissa hästar är magra trots god aptit kan vara svårt och så många som 40 procent av undersökta hästar i en studie saknade diagnos. I de ➤

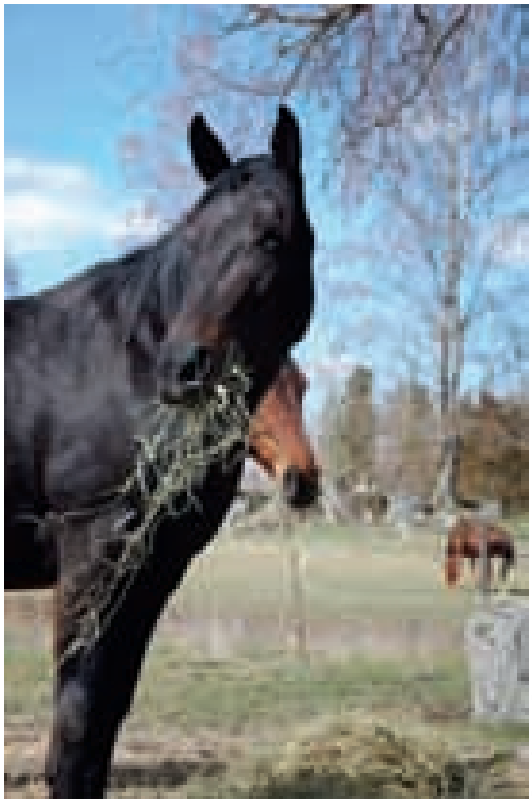

Foto: Suzanne Fredriksson

Hästens ätbeteende spelar stor roll för maghälsan. Det är tuggtiden som avgör hästens mättnadskänsla.

Foto: Suzanne Fredriksson

Intresset för Cecilia Müllers ämnesområde var stort och hon fick många frågor efter sin föreläsning.

➤ fall där diagnos kunnat fastställas var infiltrativ tarmsjukdom den vanligaste orsaken.

Vad, när och hur hästen äter är grunden för bra maghälsa och där ingår inte bara allehanda foderslag utan också vatten. Det handlar om mängden vatten, kvalitet på vatten och temperatur på vatten med mera. Störningar i vätskeintaget är intimt förknippat med kolik.

Johan Bröjer, SLU, redogjorde för hur man använder vätsketerapi till hästar med kolik. Det är viktigt att kliniskt kunna skilja på hypovolemi och dehydrering även om de kan förekomma samtidigt på samma patient. Hypovolemi är ett tillstånd som kräver en snabb insats och målet med vätsketerapin är i första hand att förbättra den cirkulerande blodvolymen, i andra hand att korrigera dehydrering, elektrolytstörningar och syra-basrubbningar.

Att många problem i buken är utfodringsrelaterade framgick under hela symposiet, men vari ligger de största riskerna? Cecilia Müller gav en snabb inblick i ämnet. I en amerikansk studie kunde man t ex påvisa att risken för kolik ökade i takt med mängden kraftfoder som utfodrades. Mer än två och ett halvt kilo kraftfoder per dag ökade risken med nästan fem gånger och fem kilo per dag med lite mer än sex gånger jämfört med inget kraftfoder alls. Cecilia poängterade hur viktigt det är med bra, regelbundna utfodringsrutiner och att göra ”snälla” grovfoderbyten. Att skifta mellan olika partier hö (ett parti är hö som är skördat vid samma tillfälle) är ett byte och medför en förhöjd risk för magproblem under en veckas tid. För

PRIS FÖR BÄSTA ABSTRACT

Under fredagens hästsymposium gavs tillfälle för fyra forskare att göra korta forskningspresentationer. Ulf Hedenström tilldelades Hästsektionens pris för bästa abstract: ”Utveckling samt klinisk betydelse av ärftlig hovbroskförbening hos kallblodiga travhästar”. På bilden ses också, från vänster Ingela Johansson, Helena Back och Sanna Lindåse.

Foto: Suzanne Fredriksson

Foto: Johan Beck-Friis

Finn Hallböök från Uppsala universitet berättade om metoder för odling av retinala stamceller och behandling av skador i näthinnan.

Foto: Johan Beck-Friis

Carmel Mooney redogjorde bland annat för aktuella strategier vid behandling av hypertyreoida katter.

att helt ställa om sig till nytt grovfoder behöver hästen två veckor. Det är olikheter i näringsvärdet som spelar störst roll vid ett foderbyte och inte konserveringsmetoden, vilket innebär att det är mindre riskfyllt att byta mellan hö och hösilage med samma näringsvärde än att t ex byta mellan två olika partier hö.

Cecilia tog även upp ett antal andra stora riskfaktorer som t ex övergång till torrt hö efter sommarbetet, foder med dålig hygienisk kvalitet och en foderstat som innehåller för mycket stärkelse, ”max 500 g stärkelse per 100 kg kroppsvikt”. Åhörarna kom med flera tänkvärda synpunkter, bland annat att det är ganska vanligt att en häst som blir kvar på en klinik för vård kan utsättas för foderbyte två gånger under kort tid. Detta fick flera av deltagarna att se fundersamma ut.

STAMCELLSFORSKNING

Inom försöksdjurssektionen hade man stamcellsforskning och regenerativ forskning som temaämnen för året.

Per Mattsson från Karolinska Institutet redogjorde bland annat för sjukdomar i nervsystemet som kan behandlas med transplantation. Efter en traumatisk perifer nervskada, när axonerna skadas, drabbas deras distala del av degenerering. Skadan följs av en tillväxt av Schwannceller som radas upp i band och ger ett underlag för regenerering av de proximala axonändarna. Schwanncellerna ökar sin produktion av tillväxtfaktorer som stimulerar axonal regeneration. Den traumatiserade perifera nerven är faktiskt det bästa kända substratet för att mediera axonal tillväxt. Därför används ofta perifera nervtransplantat för rekonstruktioner av det perifera nervsystemet, berättade Per Mattson.

Retinala stamceller och behandling av skador i näthinnan var något som Finn Hallböök, professor i utvecklingsbiologisk neurovetenskap från Uppsala universitet, föreläste om. Däggdjur saknar ofta förmågan att regenerera en skadad näthinna medan icke-däggdjur och särskilt kallblodiga arter kan regenerera näthinnan efter skada. Kyckling ligger mitt emellan och kan återskapa näthinnan tidigt efter kläckning men inte senare i livet. Kycklingembryon utgör en mångsidig och kostnadseffektiv modell för att studera system för in vivo-regenerering. De lämpar sig också för studier i större skala som man därmed slipper utföra i en gnagarbaserad försöksmodell, framhöll Finn Hallböök.

Foto: Johan Beck-Friis

Binjurebarksinsufficiens är ett livshotande tillstånd, framhöll Jeanette Hanson.

HUNDENS OCH KATTENS ENDOKRINOLOGI

Smådjurssektionen slutligen bjöd på ett digert program med flera symposier, där tvådagarskursen om hundens och kattens endokrinologi även räknades som en godkänd kurs för smådjursspecialisering. Carmel Mooney från University College, Dublin, drog tillsammans med Jeanette Hansson från SLU det tyngsta lasset i detta intensiva föreläsningsblock.

Carmel Mooney redogjorde bland annat för aktuella strategier vid behandling av hypertyreoida katter. Under många år har kirurgisk tyreoidektomi och radioaktivt jod varit de mest popu- ➤

lära och effektiva metoderna för att behandla hypertyreos hos katt. Medicinsk terapi är inte botande men erbjuder ett praktiskt alternativ för många katter och deras ägare. Det används ofta både för långsiktig kontroll och före operationen för att minska metabola komplikationer i samband med sövning av hypertyreoida katter. Nyligen har tillkomsten av ett jodfattigt foder erbjudit en alternativ hantering av hypertyreos, berättade Carmel Mooney.

Jeanette Hanson talade om binjuren och dess olika sjukdomstillstånd. Hon gav bland annat en beskrivning av binjurebarksinsufficiens som ett livshotande tillstånd där det råder en permanent eller tillfällig, absolut eller relativ brist på en av eller båda glukokortikoider och mineralkortikoider. Hundar diagnostiseras oftare med binjurebarksinsufficiens än katter. Deras kliniska historia innehåller ofta intermittenta gastrointestinala symtom, viktminskning, polyuri, polydipsi och svaghet. Om lidandet lämnas obehandlat kan djuret utveckla svår hypovolemisk chock, en så kallad hypoadrenal eller Addison-kris som behöver omedelbar behandling. Syftet med behandlingen är att återställa blodvolymen för normal vävnadsperfusion, att identifiera och behandla hyperkalemiska hjärtarytmier, att korrigera elektrolytobalans och hypoglykemi och att tillhandahålla glukokortikoider, sade Jeanette Hanson.

Smådjurssektionens alla föredrag, liksom de flesta andra föredragen från kongressen, finns sammanfattade i årets välmatade kongresskompendium. Medlemmar i veterinärförbundet kan ladda ner en pdf-version av kompendiet utan kostnad genom att logga in på den lösenordsskyddade delen av SVFs hemsida www.svf.se. ■

Löneenkäten – vi behöver din hjälp

Årets löneenkät från Sveriges Veterinärförbund finns nu tillgänglig via SVFs hemsida (www.svf.se) och "Löneenkäten" i högerspalten. Enkäten är mobilanpassad om du föredrar att besvara den i mobilen. Fyll i den redan idag.

Prestation, ansvar och kompetens ska löna sig. Det är en utgångspunkt för oss i förhandlingar, i vår opinionsbildning och när vi ger dig råd som medlem.

Du tjänar på att SVF har bra lönestatistik så att vi kan ge dig god vägledning i lönefrågor. Det får vi genom att så många som möjligt svarar på vår årliga löneenkät. Jag hoppas därför att du vill ta dig tid att svara.

Vår lönestatistik är känd för att hålla hög kvalitet och ge en trovärdig bild över våra medlemmars löner. Ska vi behålla den kvaliteten är vi beroende av en hög svarsfrekvens på löneenkäten. Dina uppgifter behandlas naturligtvis konfidentiellt.

Stort tack för din medverkan.

Jessica Berlin, jessica.berlin@svf.se
Arbetsrättsjurist, SVF

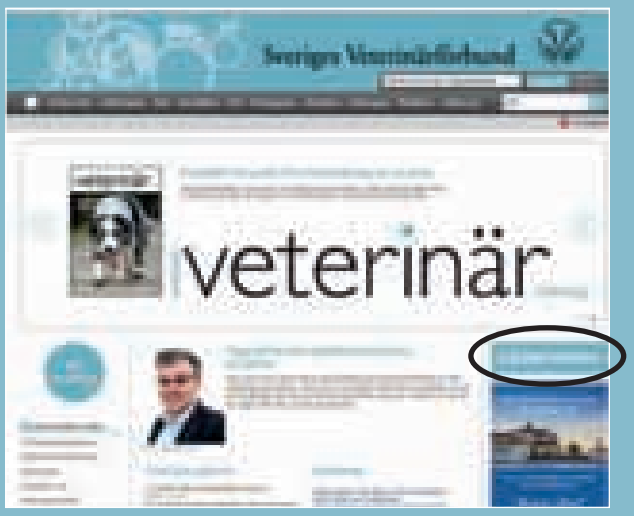

Vad kan du göra i Saco Lönesök?

- Studera lönenivån och -spridningen för olika åldrar, examensår, utbildningar, yrken, befattningar, sektorer och regioner.
- Studera ingångslöner och löneutveckling för olika yrken.
- Jämföra din lön med andra kolleger och andra akademiker.
- Skräddarsy statistik utifrån dina egna behov.
- Spara eller skriva ut tabeller och diagram.

När har du nytta av Saco Lönesök?

- När du söker nytt jobb.
- När du ska ha lönesamtal.
- När du får en ny tjänst eller nya arbetsuppgifter.

SVERIGES VETERINÄRFÖRBUND

SVERIGES AKADEMIKER saco LöneSök

STEPHANIE KINDBOM, husdjursagronom och
CHARLOTTE BERG, leg veterinär, VMD, professor i husdjurens miljö och hälsa*

Vad är en obefogad djurskydds-anmälan?

Sedan länsstyrelserna tog över ansvaret för djurskyddskontrollerna 2009 har resurserna och de prioriteringar som länsstyrelserna tvingas göra för att hinna med sitt uppdrag på djurskyddsområdet diskuterats livligt. Detta inte bara inom länsstyrelserna själva utan också allmänt bland djurhållare, i veterinärkåren och bland andra djurskyddsintresserade liksom hos den centrala myndigheten, Jordbruksverket. För att på ett konstruktivt sätt kunna hantera frågan om obefogade anmälningar är det viktigt att veta vad dessa består i och varför de uppkommer. I artikeln diskuteras detta utifrån ett nyligen genomfört examensarbete på agronomprogrammet, SLU.

granskad artikel

FIGUR 1. *Har hästarna tillgång till dricksvatten? Det förekommer att anmälningar skrivs utan att anmälaren kontrollerat förhållandena ordentligt. När länsstyrelsen genomför kontroll på plats visar det sig kanske att det finns ett välskött vattenkar en bit bort, utom synhåll från vägen.*

INLEDNING

Jordbruksverket har i enlighet med kontrollförordningen en målsättning om att minst 50 procent av alla djurskyddskontroller som utförs ska vara normalkontroller, dvs rutinmässiga kontroller för att säkerställa att djurskyddslagen efterföljs. Enligt en rapport från Jordbruksverket var andelen normalkontroller under 2014 dock bara 40 procent (2). Att man ännu inte nått fram till det uppsatta målet beror enligt länsstyrelserna själva på den stora mängden anmälningsärenden som tar mycket tid och resurser från normalkontrollerna. I rapporten skriver Jordbruksverket att ungefär hälften av de kontroller som genomförs efter inkommen anmälan är obefogade, dvs utan anmärkning (Figur 1). Det anses därför vara av stor vikt att försöka minska antalet anmälningsärenden, i synnerhet de som resulterar i en obefogad kontroll. Med anledning av detta uttryckte Länsstyrelsen i Västra Götalands län en önskan om att en studie skulle utföras för att undersöka om det är möjligt att urskilja om det finns anmälningstyper som oftare än andra leder till en obefogad kontroll. Studien gjordes i form av ett examensarbete (3) och denna artikel presenterar några av de mer intressanta delarna.

MATERIAL OCH METODER

Via länsstyrelsens diariesystem Platina söktes samtliga djurskyddsanmälningar inkomna till Länsstyrelsen i Västra Götaland under ett år, juli 2013–juni 2014, fram. Dessa 1 518 anmälningar granskades och klassificerades efter olika faktorer som kunde tänkas påverka utfallet av en anmälan. Sådana faktorer var exempelvis vilket djurslag anmälan berörde, hur detaljerad anmälan var, huruvida anmälaren var anonym eller inte, vilken region inom länet som berördes och vilken typ av brist som ➤

anmälts. Här presenteras resultaten främst gällande vilka brister som anmälts och för vilket djurslag, då dessa parametrar kan förväntas vara av stort intresse när det gäller att urskilja olika typer av anmälningar.

UPPDELNING AV STÄLLNINGSTAGANDEN

Länsstyrelsens ställningstagande i form av ”befogad” eller ”obefogad” avgörs av handläggaren baserat på vilket slutgiltigt beslut som tagits i ärendet. Granskningen av ärenden tyder på att det finns en rad olika faktorer som bidrar till att en anmälan klassificeras som obefogad. Det kan exempelvis vara okunnighet hos anmälaren i att bedöma djurets välfärd eller om vad lagstiftningen kräver, eller svårigheter för djurskyddshandläggare att kontrollera bristen ifråga. I vissa fall kan det också röra sig om så kallade okynnesanmälningar, dvs att den som anmäler endast är ute efter att kränka djurhållaren på grund av en personlig konflikt dem emellan.

För att i studien belysa hur klassificeringen fungerar mer i detalj gjordes en uppdelning av ställningstaganden (Tabell 1). Länsstyrelsens ställningstagande ”obefogad” användes som grund, men delades upp i fyra underkategorier. Typ 1 innefattade de obefogade anmälningar där man vid kontroll inte kunnat se någon grund till varför anmälan gjorts. Dessa innefattade bland andra de så kallade okynnesanmälningarna, men även ärligt menade anmälningar som dock saknat grund. Typ 2 innefattade de anmälningsärenden där anmäld brist av olika skäl inte kunnat kontrolleras. Ett sådant exempel är då djuret som anmälan gällde hunnit avlivas innan man haft möjlighet att kontrollera bristen och det därför inte gått att avgöra om anmälan var befogad eller inte. Underkategorin typ 3 inkluderade anmälningar där det vid anmälningstillfället funnits en brist, men där länsstyrelsen bedömt att rättelse redan skett eller pågår vid tidpunkten för inspektionen. En sådan typ av anmälan kan gälla en häst som anmälaren påstår är olagligt mager men där djurhållaren vid länsstyrelsens kontroll redan vidtagit åtgärder för att få hästen att öka i hull. För underkategorin typ 4 gällde att länsstyrelsens djurskyddskontrollant kunnat konstatera att det fanns grund för anmälan, men att bristen inte bedömts vara så allvarlig att den utgjorde ett brott mot djurskyddslagen. Sådana fall kan bland annat vara anmälningar som rör smutsiga och magra djur.

Tabell 1. Sammanfattning av de typer av ”obefogade” ställningstaganden som tagits fram i detta arbete.

Ställningstagande	
Obefogad typ 1	Anmälan bedömdes vara ogrundad.
Obefogad typ 2	Brist kunde inte kontrolleras.
Obefogad typ 3	Anmälan var korrekt, men brist var åtgärdad/under åtgärd.
Obefogad typ 4	Grund för anmälan fanns, men påstådd brist var inte allvarlig nog för att anses vara en djurskyddsbrist enligt lagstiftningen.
Befogad	Samtliga anmälningar som av länsstyrelsen klassificerats som befogade.

RESULTAT

Resultaten presenteras med betoning på hund och häst, då dessa var de två djurslag som flest djurskyddsanmälningar berörde. För ytterligare resultat finns rapporten att tillgå på Epsilon, SLUs sida för publicering av examensarbeten (3).

Vid klassificering av djurskyddsärenden i olika kategorier av obefogat ställningstagande framgick att ”obefogade” anmälningar av typ 2–4 utgjorde närmare hälften av det totala antalet ”obefogade” djurskyddsärenden (Figur 2).

Hund

Från granskningen av djurskyddsärenden framgick att hund var det djurslag som omnämndes i störst utsträckning. Anmälningar rörande otillräcklig rastning var de vanligast förekommande.

Analysen visar att den brist som hade högst frekvens av ”obefogade” anmälningar var ”hantering”, för vilken omkring 80 procent av anmälningarna var ”obefogade” (Figur 3). Bristen ”hantering” representerar de anmälningar som rör framför allt misshandel av hund. Den brist som hade högst andel befogade anmälningar var ”inhysning” med över 60 procent av anmälningarna befogade. Vidare kan konstateras att de brister som i störst utsträckning klassificerades inom ställningstagandena ”obefogad 2–4”, dvs där anmälan inte kan anses helt ogrundad, var ”hantering”, ”sjuk/skadad” och ”hull”. Bristen ”hantering” kunde inte vid något tillfälle konstateras vid kontroll, vilket knappast är förvånande eftersom det är osannolikt att djurhållaren misshandlar hunden inför ögonen på länsstyrelsens djurskyddskontrollant. Däremot hittade

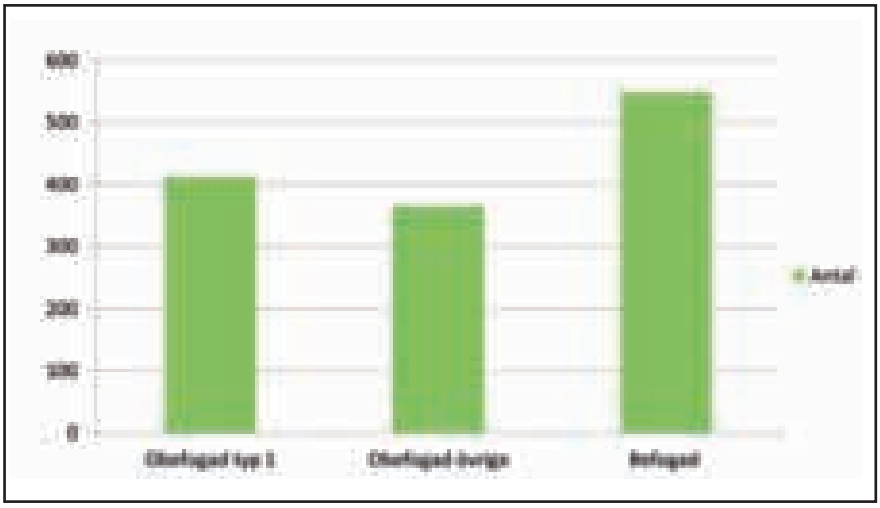

Figur 2. *Antalet inkomna anmälningar för samtliga djurslag, grupperade efter ställningstagande. Kategorin ”Obefogad övriga” omfattar typ 2–4.*

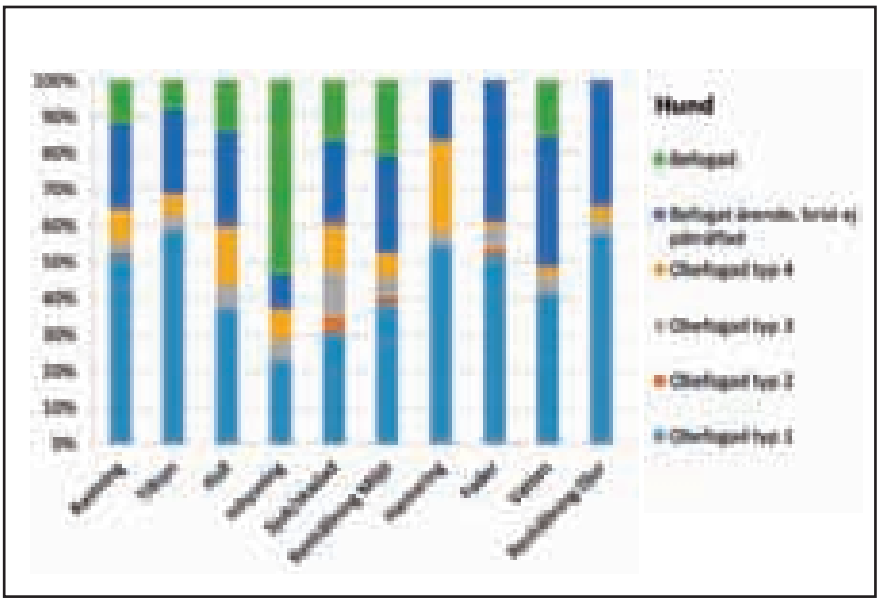

FIGUR 3. *De tio vanligaste bristerna samt de olika ställningstagandena för hund fördelade på andel (procent).*

man vid kontroll av sådana anmälningar ibland andra brister som resulterade i att ärendet likväl klassificerades som befogat, t ex brister i inhysningen.

Häst

Den brist som anmäldes flest gånger för häst var ”hull” (Figur 4). Den brist som hade högst andel ”obefogade” anmälningar var ”renhållning miljö”, dvs anmälningar gällande bristande rengöring av box och stall. För denna brist var omkring 80 procent av anmälningarna ”obefogade”. Dock kan konstateras att en stor del av de ”obefogade” anmälningarna var av typ 3, vilket innebär att djurägaren i dessa fall självmant gjort rent innan kontrollen genomfördes. Den brist med högst andel befogade anmälningar var ”hovvård”. Vidare kan konstateras att de brister som i störst utsträckning klassificerades som ”obefogad 2–4” var ”social kontakt”, ”hull” och ”sjuk/skadad”.

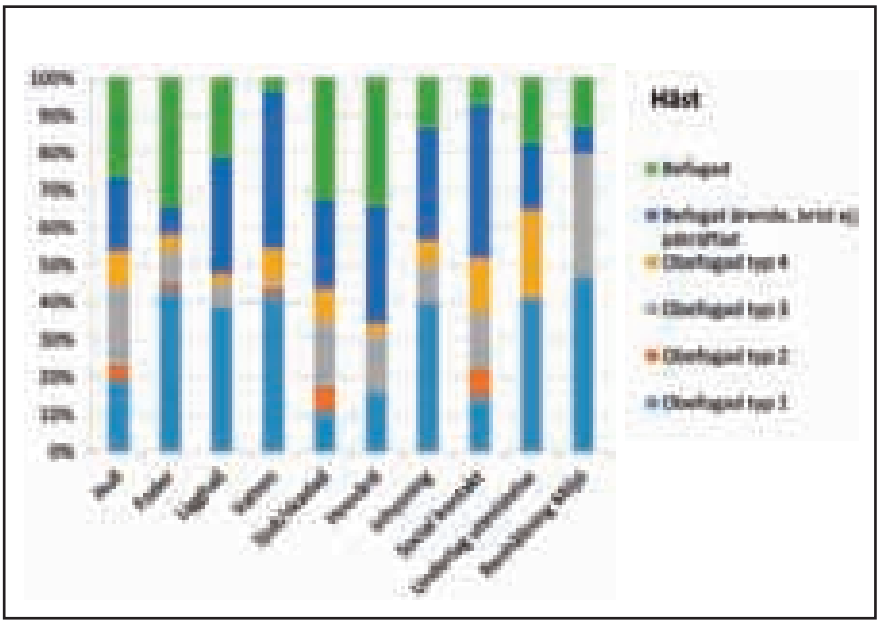

FIGUR 4. *De tio vanligaste bristerna samt de olika ställningstagandena för häst fördelade på andel (procent).*

DISKUSSION

Många orsaker bakom ställningstagandet ”obefogad”

Något som bör understrykas är att det finns en bred variation av anmälningsärenden som döljer sig bakom ställningstagandet att en anmälan klassificeras som ”obefogad”. Enligt denna studie står de till synes ogrundade anmälningarna endast för omkring 50 procent av det totala antalet anmälningar som klassificerats som ”obefogade”. Detta är en intressant aspekt som tydligt pekar på ett behov av att utöka antalet kategorier att välja mellan för länsstyrelsens ställningstaganden, för att på så sätt erhålla en mer korrekt bild av situationen. I fortsatt arbete med så kallade ”obefogade” djurskyddsanmälningar bör man således vidare undersöka denna variation och på vilka grunder en anmälan klassificeras som ”obefogad”.

Utfallet ofta en bedömningsfråga

Vid granskning av anmälningar konstaterades att ärenden som rör hull på hundar hade en hög andel ”obefogade” anmälningar. I studien klassificerades dock en relativt stor del av dessa som ”obefogad” typ fyra, eftersom det många gånger handlar om bedömningsfrågor, vilket t ex kan innebära att hunden förvisso varit mager men inte olagligt mager. Dessa typer av anmälningar är svåra att komma till rätta med då de beror på anmälarens egen uppfattning om vad som är acceptabelt kontra handläggarens professionella bedömning.

I likhet med anmälningar rörande hull hos hundar var anmälningar som rörde foder till nötkreatur i omkring 20 procent av fallen av ”obefogad” typ 4. Exempel på sådana fall är då anmälaren ansett att djuren inte haft något foder och där kontrollanten sedan konstaterat att hagen varit nedbetad, men inte till den grad att det bedömts som en djurskyddsbrist rent juridiskt. I sådana fall kan inte djurhållaren sägas ha blivit anmäld på falska grunder, men efter kontrollantens professionella bedömning klassificeras anmälan som ”obefogad”. I en studie av Lundmark och medarbetare konstaterade man att vissa delar ➤

av regelverket för djurskydd kan uppfattas som vaga och oprecisa (5). Lundmark och medarbetare konstaterade på liknande sätt i en ytterligare artikel att man i ett regelverk kan ha olika formuleringar för samma sak (4). Vid sådana fall finns det alltid en risk att kontrollanternas egna attityder och värderingar påverkar den bedömning som görs (6). Lundmark och medarbetare betonar i sin artikel vikten av att krav och vägledningar är tydliga och förutsägbara för både djurhållare och kontrollant (5). Detta för att minimera risken att individuella skillnader i attityder skapar oenighet kring hur regelverket ska tolkas och tillämpas i praktiken. Det kan antas att en del av de anmälningar som efter kontrollantens bedömning klassificeras som ”obefogad” typ 4, berör fall där anmälaren har bristfällig kunskap om djurskyddslagstiftningen och vad som faktiskt är tillåtet respektive otillåtet enligt regelverket.

För den som ska försöka tolka och använda sig av statistiken är det givetvis negativt att en ansenlig del av de anmälningar som klassificeras som ”obefogade” i själva verket inte alls är ogrundade, utan mycket riktigt beskriver en faktisk brist. Detta riskerar bland annat att leda till en snedvridning av debatten kring så kallade okynnesanmälningar. En annan aspekt är att även inspektioner där inga brister kan påvisas kan ha en långsiktigt djurvälfärdsförbättrande effekt. Länsstyrelsens kontroll kan fungera förebyggande genom att få djurhållaren att reflektera över sin djurhållning och eventuella gränsfall mot det otillåtna. Möjligheten finns då att denne vidtar åtgärder för att förbättra djurhållningen, såsom att förhindra att den magra hunden minskar ytterligare i hull. I dylika fall fyller även de ”obefogade” anmälningarna en funktion i djurskyddsarbetet.

Problem att kontrollera en viss brist

För djurslagen hund och häst (och även nötkreatur) var ärenden som rörde sjuka och skadade djur sällan till synes ogrundade, dvs ”obefogad” typ 1. Emellertid var en framträdande del av dessa anmälningar av ”obefogad” typ 3, där det vid anmälningstillfället funnits en brist som vid kontroll redan hunnit korrigeras (Figur 5). Här ingår även anmälningar från djurhälsopersonal, som även då de resulterar i ett obefogat ställningstagande i de flesta fall torde ha varit korrekta vid anmälningstillfället. I flera av de ”obefogade” fallen har bristen varit svårkontrollerad, i andra fall har djuret hunnit tillfriskna innan inspektionen genomförts. För att få en mer rättvisande statistik, som på ett mer användbart sätt speglar de verkliga förhållandena, vore det intressant med ett alternativt ställningstagande för dessa typer av anmälningar.

FIGUR 5. *Har hunden blivit misshandlad? Anmälaren kanske har sett ägaren slita hårt i strypkopplet eller sett hur hunden blivit sparkad. I de fall hunden dör av skadorna eller om polis finns på plats omgående kan bevissäkring göras, men om anmälan görs flera dagar efter händelsen och det dessutom tar tid innan länsstyrelsen kan lokalisera djuret och få det veterinärundersökt kan det vara svårt att påvisa några skador. Då klassificeras anmälan som ”obefogad”.*

Ett liknande exempel på ärenden som resulterar i ställningstagandet ”obefogad” på grund av svårighet att kontrollera bristen är anmälningar inkomna från livsmedelsverkets veterinärer i samband med slakt. För dessa ärenden gäller att man vid kontroll hos djurhållaren inte kunnat konstatera djurskyddsbrister, men faktum kvarstår att brister påträffades hos det slaktade djuret i samband med veterinärens kontroll av just den individen på slakteriet. I de flesta fall får denna typ av ärenden ställningstagandet ”obefogad” av länsstyrelsen, trots att det tydligt fanns brister vid anmälningstillfället, exempelvis fotodokumenterade bukskador på en gris. Dessa typer av ärenden pekar på behovet av att utöka antalet ställningstaganden för att bättre kunna beskriva situationen, så att man tydligt kan ange att anmälan var korrekt

beträffande det djur som bedömdes på slakteriet men att motsvarande brist inte återfunnits hos resterande djur i besättningen. Det är inte lämpligt att länsstyrelsen konsekvent klassificerar anmälningar gällande väldokumenterade och uppenbara avvikelser från lagstiftningen, anmälda av livsmedelsverkets veterinärer som ”obefogade” då gårdsinspektionen inte visar några problem, samtidigt som det aktuella slaktdjuret kanske var i ett skick som leder till åtal och fällande dom (Figur 6).

FIGUR 6. *Det är inte lämpligt att länsstyrelsen konsekvent klassificerar väldokumenterade anmälningar från livsmedelsverkets veterinärer som ”obefogade” bara för att gårdsinspektionen inte visar några problem.*

FOTO: LIVSMEDELSVERKET

Enligt resultaten var ”hantering” den brist som i störst utsträckning resulterade i en ”obefogad” kontroll. I studien innefattar ”hantering” till största del anmälningar som rör misshandel av djur. Lundmark och medarbetare berör i sin artikel från 2015 problemet med att de nuvarande regelverken till viss del består av regler som inte går att kontrollera av en utomstående, eller som är mycket svåra eller resurskrävande att kontrollera. Några exempel är kravet på daglig tillsyn eller förbudet mot misshandel av djur (5). Med detta i åtanke är det inte särskilt förvånande att anmälningsärenden rörande misshandel ofta resulterar i en ”obefogad” kontroll. I artikeln nämner man också att ett sätt att hantera problemet, dock inte önskvärt, vore att enbart ha regler som är tydliga och mätbara. Staflue och medarbetare anser att om man begränsar djurskyddet till att enbart omfatta det som är enkelt mätbart förlorar man de moraliska aspekterna av koncepten djurskydd och djurvälfärd (7). Lundmark och medarbetare menar att dessutom skulle sådana regler avsevärt begränsa kontrollanternas tolkningsrätt i enskilda fall, vilket skulle minska regelverkets flexibilitet (5). Därtill vore det sannolikt stötande för det allmänna rättsmedvetandet om misshandel av djur blev tillåtet, bara för att det är svårt att kontrollera efterlevnaden av nuvarande förbud. Man bör inte heller bortse från den normerande effekt som ett förbud mot misshandel av djur har.

Resultaten visar att bristfällig tillgång till vatten var den brist som för hund hade störst andel till synes ogrundade anmälningar. Detta behöver inte innebära att djuret faktiskt hade tillgång till vatten vid den tidpunkt då anmälaren gjorde sina iakttagelser, men det är en typ av brist som ofrånkomligen är svår att verifiera i efterhand, om djuret vid länsstyrelsens kontroll bevisligen har vatten. Svårigheten att i många fall kontrollera anmälda brister är en faktor som bör beaktas då man analyserar och redovisar anmälningsstatistiken.

Slumpmässiga faktorer

Många av de faktorer som har betydelse för om en anmälan ska klassificeras som ”befogad” eller ”obefogad” upplevs som slumpmässiga. Dagen då bristen sågs var kanske en dag då den anmälde varken fodrat eller vattnat djuren men när kontrollanter väl kommer ut till djurhållaren har denne en bättre dag då djuren är vattnade och förhållandevis väl omhändertagna. Den slumpartade naturen av problemet gör det svårare att finna en hållbar lösning på denna typ av ”obefogade” anmälningar. En nedprioritering av de ärenden som statistiskt sett har en högre förekomst av ställningstagandet ”obefogad” medför en risk att förbise de fall som verkligen rör sig om djurskyddsbrister. Återigen bör man dock här betänka den potentiellt positiva inverkan som djurskyddskontrollanters besök kan ha på djurhållningen. En kontroll kan även antas ha en förebyggande effekt på djurskyddet.

Det finns en möjlighet att djurskyddskontrollanterna i vissa fall väljer att klassificera en anmälan som ”obefogad” för att djurhållaren ska slippa betala den avgift till länsstyrelsen som annars ofrånkomligen uppstår som en följd av inspektioner där brist påvisas.

Behovet att utöka antalet ställningstagandekategorier

Det finns ett flertal skäl till att reflektera över klassificeringen och benämningen av länsstyrelsens ställningstaganden. Språkligt är det felaktigt att benämna samtliga anmälningar som inte resulterar i befogade kontroller för ”obefogade”. ”Obefogad” typ 2, 3 och 4 är inte obefogade anmälningar i ordets rätta bemärkelse, eftersom det i dessa fall funnits brister av varierande slag och allvarlighetsgrad. En utökning av antalet ställningstagandekategorier att välja mellan medför inte att andelen ”obefogade” anmälningar sjunker, men däremot skulle fler typer av ställningstaganden kunna förtydliga den aktuella situationen och i viss mån precisera vilka typer av ärenden som man bör fokusera på i det fortsatta arbetet. Ett mer konkret angreppssätt medför att man på bättre sätt kan redovisa för exempelvis EUs kontrollorgan FVO (Food and Veterinary Office) hur resurserna används.

Framställningen av länsstyrelsen i media är heller inte att förringa. Påståendet att omkring 50 procent av de djurskyddsanmälningar som inkommer till länsstyrelsen är ”obefogade” ger inte en rättvis bild av varken länsstyrelsens arbete eller av allmänheten som anmäler.

I slutrapporten från projektet Risk-based Animal Welfare Assessment (RAWA) diskuterades problemet att kontrollpunkter av praktiska skäl kan vara svåra att bedöma. Man nämner i rapporten att en viss grad av missade ➤

bedömningar bör vara acceptabel, men att en alltför stor andel borde resultera i att kontrollen klassificeras som otillräcklig (1). Detta vore mer korrekt än att det är själva anmälan som klassificeras som ”obefogad”. Särskilt intressant vore således ett alternativt ställningstagande för de fall då man inte kunnat kontrollera bristen. Som tidigare nämnts finns ett flertal situationer där kontroller på anmäld punkt inte kunnat utföras, men där anmälan trots detta klassificerats som ”obefogad”. Alternativa ställningstaganden för liknande situationer skulle förändra statistiken för anmälningsärenden från allmänheten och från djurhälsopersonal, men framför allt för anmälningar inkomna från livsmedelsverkets veterinärer i samband med slakt. Ett första steg i det fortsatta arbetet med ”obefogade” djurskyddsanmälningar borde vara att revidera de befintliga ställningstagandekategorierna. Möjliga alternativa benämningar vore ”kontroll av anmälda punkter ej möjlig”, ”anmälan ej bekräftad”, ”anmäld brist åtgärdad” med mera, i syfte att uppnå ökad tydlighet och undvika att använda begreppet ”obefogad” på ett vilseledande sätt.

Som nämnts bör man därtill ha i åtanke att en ”obefogad” anmälan inte bara är negativ. Inom ramen för denna studie gjordes ett begränsat antal intervjuer med djurskyddshandläggare, där ett par av de intervjuade handläggarna nämnde att ”obefogade” kontroller i många fall blir ett positivt möte mellan myndighet och djurhållare. Länsstyrelsen ges i vissa fall möjlighet att uppmuntra dem som sköter sina djur exemplariskt och i andra fall ges möjlighet att upptäcka och bidra till att vända en negativ trend innan det gått för långt.

SUMMARY

What is an unwarranted animal welfare complaint?

In a recently published master thesis (3), the significance of what by the County Administrative Boards is termed unwarranted animal welfare complaints was investigated. It was concluded that for approximately half of the unwarranted complaints, one could not identify any non-compliance or reason that could legitimize the complaint. For the remaining cases, however, the complaints were not entirely unsupported and in some cases even justified, or impossible to verify as the animal(s) in question had been euthanized prior to the inspection. In several situations one could argue that it is in fact incorrect to label the complaint as unwarranted. These facts point at the need for an expansion of the hitherto used categories, presently being merely ”warranted” or ”unwarranted”, in order to better describe why complaints are classified as unwarranted or impossible to verify. This would both increase the understanding of the problem and provide a more accurate interpretation of the situation.

Referenser

1. Hultgren J, Algers B, Blokhuis H, Gunnarsson S & Keeling L. Riskbaserad bedömning av djurvälfärd – slutrapport från projektet RAWA. Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, Sveriges Lantbruksuniversitet, Skara, 2011.
2. Jordbruksverket. Redovisning av länsstyrelsernas djurskyddskontrollarbete under 2014. Avdelningen för djurskydd och hälsa, Jönköping, 2015.
3. Kindbom S. Djurskyddsanmälningar i Västra Götalands län – en undersökning av faktorer som bidrar till att en anmälan klassificeras som obefogad. Studentarbete nr 609, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, Sveriges Lantbruksuniversitet, Skara, 2015. ISSN 1652-280X, http://stud.epsilon.slu.se/8261/
4. Lundmark F, Berg C & Röcklinsberg H. Regelverk för djurskydd, vad vill man uppnå? Svensk VetTidn, 2014, 14, 11–17.
5. Lundmark F, Berg C & Röcklinsberg H, Wahlberg B. Vad sätter djurskyddsnivån – regeln eller kontrollen? Svensk VetTidn, 2015, 2, 17–22.
6. Mullan S, Edwards SA, Butterworth A et al. A pilot investigation of Farm Assurance assessors’ attitude to farm animal welfare as a confounding factor to training in pig welfare outcome measures. Anim Welf, 2011, 20, 413–421.
7. Staflue FR, Grommers FJ & Vorstenbosch J. Animal welfare: Evolution and erosion of a moral concept. Anim Welf, 1996, 5, 225–234.

***STEPHANIE KINDBOM,** husdjursagronom, Södergatan 6B, 553 38 Jönköping.
CHARLOTTE BERG, leg veterinär, VMD, professor i husdjurens miljö och hälsa, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, Sveriges Lantbruksuniversitet, Box 234, 532 23 Skara.

Kompendium VETERINÄRKONGRESSEN 2015

Kompendium med föredrag från 2015 års Veterinärkongress kan laddas ner gratis för medlemmar i veterinärförbundet från www.svf.se under länken Veterinärkongressen.

Pappersversionen av kompendiet kostar 600 kronor (inkl moms och porto).

Beställning görs per telefon 08-545 558 20 eller per e-post kansli@svf.se mot faktura.

VETERINÄR-KONGRESSEN 2015

Sveriges Veterinärförbund
Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap

Årets sista Epiztel rapporterar om ett utbrott av duvpest hos vilda duvor döda i Falköping och om två bisjukdomar som för första gången påträffats i Sverige respektive EU. Texten är sammanställd av Madeleine Gertzell, Jordbruksverket.

DUVOR DOG AV DUVPEST

I början av november påträffades ett antal vilda duvor döda i Falköping. Duvorna skickades in till SVA för obduktion som fallvilt med misstanke om duvpest. Vid virologisk undersökning påvisades högpatogent paramyxovirus typ 1, vilket om det orsakar sjukdom hos fjäderfä och andra fåglar i fångenskap klassas som newcastlesjuka.

Newcastlesjuka lyder under epizootilagen. Veterinären ska därför redan vid misstanke om newcastlesjuka rapportera till länsveterinären och Jordbruksverket. Diskussion kan alltid även föras med epizootologen på SVA.

För att minska risken för smittspridning från vilda fåglar beslutade Jordbruksverket att den som håller fjäderfä för kommersiellt bruk eller har fler än 350 värphönsplatser i Falköpings kommun, skulle hålla fåglarna inomhus till och med den 10 december. Dessutom rekommenderar Jordbruksverket att alla som håller fåglar i fångenskap upprätthåller goda biosäkerhetsrutiner. Djurhållare ska tänka på att ge foder och dricksvatten inomhus eller under ett skydd som förhindrar kontakt med vilda fåglar.

Senast paramyxovirus hittades hos döda duvor var 2013. Virus har påträffats ett antal gånger tidigare och verket har då beslutat om liknande åtgärder.

EUROPEISK YNGELRÖTA HOS HONUNGSBIN

I slutet av juli påträffades europeisk yngelröta i ett bisamhälle i Örebro (Figur 1). Europeisk yngelröta orsakas av bakterien *Melissococcus plutonius* som angriper de öppna vaxcellernas yngre larver. Symtomen var inte särskilt tydliga så ett kakprov skickades till laboratoriet på SLU som kunde fastställa sjukdomen. Det är Sveriges första konstaterade fall av sjukdomen. Sedan dess har även biodlarens övriga samhällen och ytterligare ett samhälle som tillhörde en annan biodlare men som stod i samma bigård som det diagnostiserade samhället undersökts för europeisk yngelröta. Sjukdomen kunde då inte påvisas i något av samhällena.

Foto: Jordbruksverkets bildarkiv.

Figur 1. *I slutet av juli påträffades sjukdomen europeisk yngelröta hos ett bisamhälle i Örebro.*

Eftersom europeisk yngelröta inte omfattas av den svenska lagstiftningen i dagsläget var det oklart hur smittan skulle hanteras. I ett underlag till en ny förordning som inom kort ska

skickas till näringsdepartementet förordas hygientekniska åtgärder. Biodlaren fick därför råd att bland annat skaka över bina på rent vax.

Varifrån smittan kommit är oklart. Symtom på europeisk yngelröta varierar mycket. Larver som dör i ringstadiet får ofta en ljusbrun färg som inte är enhetlig över hela larven och de olika larvsegmenten avtecknar sig ofta som ljusa streck. Senare torkar larven in och om den inte rensas ut kan den anta varierande form och utseende. Om ynglet dör i täckta celler kan symtomen påminna om amerikansk yngelröta men om de öppnas är ynglet intorkat mot cellväggen.

Vid hög bitäthet kan skadorna av europeisk yngelröta bli betydande.

Foto: James D Ellis

Figur 2. *I september 2014 och 2015 upptäcktes utbrott av lilla kupskalbaggen (svarta insekter mellan bina) hos honungsbin i Italien. Lilla kupskalbaggen har inte tidigare funnits inom EU.*

LILLA KUPSKALBAGGEN I ITALIEN

I september 2014 upptäcktes ett utbrott av lilla kupskalbaggen *(Aethina tumida)* hos honungsbin i området Kalabrien i Italien (Figur 2). Lilla kupskalbaggen är en exotisk skadegörare och har inte tidigare funnits inom EU. Under hösten genomfördes undersökningar av samtliga bigårdar inom ett stort område. Flera andra bigårdar konstaterades smittade. Restriktioner infördes för biodlingen i området, främst för förflyttningar men även för utförsel av biodlingsprodukter. I september 2015 hittades ännu ett utbrott, det första under 2015, och restriktionerna för biodlingen i området förlängdes.

Vid bekämpning måste angripna samhällen och bigårdar destrueras och marken saneras eftersom skalbaggen förpuppar sig i marken runt bisamhället. Skalbaggen förökar sig snabbt och larven äter biyngel, honung och pollen. Under vissa förhållanden förstör lilla kupskalbaggen utbyggda vaxkakor. Dess exkrementer orsakar jäsning och förstör honungen. Om angreppet är kraftigt och okontrollerat dör bisamhället eller gör så att bina rymmer från kupan. ■

■ ■ Telefonnumret till SVAs epizootologjour är 018-67 40 01.

■ ■ Detta nummer kan enbart användas då SVAs växel är stängd, dvs utanför ordinarie arbetstid. Epizootijouren ger råd och hjälp till veterinärer vid misstanke om epizootisjukdom. Provsvar eller allmänna råd kan inte ges på detta nummer.

Stipendium

Djurvännernas Förenings i Stockholm stipendium på 35 000 kr utdelas till person eller personer, som genom forskning eller genom annan insats främjar djurs välfärd.

Stipendiet söks senast 29 januari 2016 med kortfattad motivering till:

Djurvännernas Förening i Stockholm
c/o Lennart Garmer
Ekbacksvägen 14, 182 38 Danderyd

e-post: lennart.garmer@swipnet.se

KÅSÖRER SÖKES

Veterinärtidningens kåserier är uppskattade inslag för många läsare. Redaktionen behöver dock ständigt nya texter från såväl äldre som yngre veterinärer. Alla har upplevt något utöver det vanliga, som kan sprida glädje bland kollegerna. Sätt det på pränt och hör av er!

SVT-redaktionen

Vilken är din diagnos? – Epizootologi

I en utegående värphönsbesättning med 18 000 fåglar noterades under flera dygn en markant ökad dödlighet. Fallet är sammanfattat och kommenterat av Linda Ernholm, avdelningen för epidemiologi och sjukdomskontroll, SVA.

FIGUR 1. *I en utegående värphönsbesättning med ca 18 000 fåglar sågs under flera dygn en markant ökad dödlighet. Arkivbild som inte är kopplad till fallbeskrivningen.*

Utegående värphönsbesättning, ca 18 000 fåglar

ANAMNES: En distriktsveterinär kontaktar myndigheterna angående en utegående värphönsbesättning med ca 18 000 fåglar. De senaste dygnen har en markant ökad dödlighet noterats (Figur 1). Normalt ses maximalt en till två döda höns per dygn, nu har det varit runt 30. Det har inte setts några andra symtom och ingen påverkad äggproduktion.

Vilka är de tänkbara diagnoserna, vilken allvarlig epizootisjukdom bör man inte glömma i detta fall och vilka prover bör tas?

SVAR SE SIDAN 58

noterat

Nya metoder att minimera smittämnen i biologiskt avfall

Spill och rester efter livsmedelsproduktionen är betydande i Sverige. Avfallet innehåller värdefulla näringsämnen men det finns också risker eftersom smittämnen kan följa med i produktionen av gödsel. T ex virus kan följa med hela livsmedelskedjan från jord och foderväxter, via köttdjur, slakt, paketering och distribution ända fram till tallriken. Med resultaten av en avhandling som Eva Emmoth, SVA, försvarade den 22 oktober kan industrin hitta effektivare metoder för användning av biologiskt avfall som grund för gödsel.

– Mina resultat redovisar metoder för att säkra att ammoniak- och värmebehandling minskar förekomsten av smittämnen i biologiskt avfall i enlighet med EU-krav. När det gäller t ex ett utbrott av fågelinfluensa visar jag att ammoniakbehandling eller kompostering, under en given tid, ger en tillräcklig minskning av virus i fågelavfall. En del av avhandlingen berör livsmedel från gris. Jag visar här hur nivå och tid för högtrycksbehandling minskar risken för olika typer av smittsamma virus, säger Eva Emmoth.

FOTO: MIKAEL PROPST

Eva Emmoth, SVA, har tagit fram metoder för att minska virussmitta i samband med mat- och avfallshantering.

För att kunna visa effekt av behandling har Eva Emmoth använt alternativa metoder som är enklare att utföra och mindre kostsamma. Hon har utnyttjat likheter hos andra typer av virus som fått tjäna som modeller för hur effektivt behandlingsmetoderna har fungerat.

Källa: pressmeddelande från SVA den 19 oktober.

God beredskap för afrikansk svinpest

Sverige är väl rustat inför ett eventuellt utbrott av afrikansk svinpest, hävdar Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) i en artikel i tidningen ATL den 25 november. Afrikansk svinpest förekommer i de flesta afrikanska länder söder om Sahara. Den har aldrig påvisats i Sverige men utbrott har konstaterats i flera EU-länder. Afrikansk svinpest lyder under epizootilagen.

– Vi har följt situationen noggrant sedan 2007 och framför allt under senare år när smittan börjat sprida sig norrut och in i EU. Vi sitter med i alla internationella nätverk och har en god omvärldsbevakning, säger Karl Ståhl, laborator på SVA.

– Även om vi är förberedda skulle ett utbrott ställa till det ordentligt. Vikten av bra biosäkerhet står i fokus och risken som finns när någon tar med sig köttprodukter hem från en resa, säger Karl Ståhl.

Rädslan för att sjukdomen ska spridas är just nu stor bland finska grisproducenter, skriver Global Meat News. Man oroar sig för att smittan ska ta sig till Finland via östra Europa, trots att landsgränser till Estland saknas. Risken för smitta bland svenska tamgrisar bedöms som ”mycket låg”, medan den ligger på ”låg” för vildsvin. Framtida utbrott bland tamsvin tror Karl Ståhl skulle vara möjliga att stävja. Men om smittan bryter ut bland vildsvin blir det betydligt svårare, säger han till ATL.

Foto: FAO

Klinisk bild vid afrikansk svinpest. Sverige har god beredskap för att bekämpa sjukdomen, men ett utbrott skulle ändå skapa stora problem.

Långliggande kor kräver både veterinär och sjuksköterska

Kor som inte kan resa sig, ”långliggare”, utgör ett återkommande sjukdomsproblem inom mjölkproduktionen. I en turné i Skandinavien delade den australiensiske veterinären Phil Poulton med sig av 30 års praktik och forskning inom området till nordiska kolleger. För den slutgiltiga utgången är det ofta viktigare hur den liggande kon hanteras än att klargöra orsaken till att hon ligger, var en av hans erfarenheter.

THOMAS MANSKE, leg veterinär, VMD, teknisk chef*

FIGUR 1. *Fler än 120 intresserade koveterinärer från de nordiska länderna kom till de två föreläsningarna i Sverige respektive Danmark.*

Det bästa sättet att hantera långliggare är att se till att man inga har – minimera därför förekomsten av hypokalcemi kring kalvning och andra riskfaktorer. Om man som veterinär ändå kallas till en mentalt alert ko som inte kan/vill resa sig måste man komma ihåg att även ikläda sig rollen som sjuksköterska. Som *veterinär* bör man diagnostisera orsaken till att kon blivit liggande men ännu viktigare är att ta reda på varför hon förblir liggandes, och vilka konsekvenser själva liggandet har medfört. Som *sjuksköterska* gäller det att säkra den liggande kon en god miljö, vård och omsorg, för att därigenom ge henne en möjlighet att läka och samtidigt minimera de negativa konsekvenserna av att hon ligger.

Hur liggande kor ska hanteras beror på diagnosen (och därmed prognosen) men ännu mer på bondens vilja och möjlighet att för dagen erbjuda den omsorg som krävs. För den slutgiltiga utgången är det i allmänhet viktigare hur den liggande kon hanteras än orsaken till att hon ligger. Kor med skador som har dålig prognos, liksom kor på gårdar där adekvat omsorg för stunden inte kan ges, ska avlivas omedelbart för att bespara djuren lidande och bönderna onödigt arbete.

Dessa och många andra guldkorn delade Phil Poulton från Tarwin Veterinary Group, Australien med sig av till de totalt mer än 120 veterinärer från de nordiska länderna (Figur 1) vid de olika träffar dit Boehringer Ingelheim Vetme- ➤

FIGUR 2. *Den alerta liggande kon som inte kan eller vill resa sig kan utgöra en klinisk frustration. En systematisk klinisk undersökning och ett gott omhändertagande av de kor som inte omedelbart avlivas krävs.*

➤ dica inviterat Phil att dela med sig av sina 30 års praktiska erfarenhet av långliggare. Phil fokuserade på såväl diagnostik som skötsel av de liggande korna.

UNDERSÖKNING AV LIGGANDE KOR

Vad gäller diagnostik av djur som är oförmögna att resa sig (Figur 2) finns en väl utvecklad undersökningsgång på sällskapsdjurssidan. Även om man inte kan ”köra skottkärra” med en ko för att testa hennes frambensmotorik, finns det mycket man kan göra för att utvärdera hennes neurologiska status och därmed besluta sig för prognos och hantering av enskilda fall.

För en fullödig undersökning krävs dock att kon lyfts. Detta kan göras på olika sätt och Phil Poulton förordade en polstrad höftknölslyft. Denna typ av anordning har hamnat i dåligt rykte i Sverige men Poulton menade att rätt använd – eventuellt kombinerad med en slinga bakom frambenen för de kor som inte vill bära vikt på dessa – ger den goda förutsättningar för att undersöka neurologisk status. En systematisk undersökning börjar med att man undersöker rygg, bak- och framben på det liggande djuret. Därefter lyfts kon och undersökningen fullbordas genom att man undersöker den stående/hängande kon.

Rygg

Börja med att visuellt och palpatoriskt undersöka ryggradens torn- och tvärutskott: löper tornutskotten i en jämn båge? Ligger tvärutskotten på samma plan? Ändras detta när kon rullas över på andra sidan? Avvikelser kan vara små (kanske en centimeter) men är ofta tydliga vid en noggrann undersökning. Avbrott i tornutskottens kurvatur och tvärutskott som ändrar läge i horisontalplanet indikerar en ryggradsfraktur. Dessa har dålig prognos och drabbad ko bör därför avlivas omedelbart. Genom att använda exempelvis ett vacutainerrör som ”probe” kan man undersöka muskulaturen längs ryggen för tecken på ömhet eller svullnad.

Lumbosakralligamenten testas genom att greppa höftknölarna och kraftigt föra dessa i en dorso-ventral riktning med kon i bröstläge. En begränsad rörlighet är därvid acceptabel, medan flera centimeters rörlighet antyder skador. Man bör även undersöka analsfinkterns funktion genom att nypa i huden med lämpligt instrument, och dessutom kontrollera svansens muskeltonus.

Bakben

Undersök visuellt och palpatoriskt för förekomst av frakturer, svullna leder, muskel- eller senskador, lyssna och känn efter krepitationer. Undersök sedan neurologisk status. En strikt uppdelning mellan bakbenens nerver proximalt är svår eller omöjlig. Vid partiella skador på ischiasnerven beror de kliniska symtomen och dessas svårighetsgrad på hur många och vilka axoner som skadats. Det är enligt Phil Poulton mer adekvat att tala om ”L6-S2-skador” än skador på specifika nerver. L6-S2-skador innefattar, utöver Nn ischiadicus, peroneus och tibialis, även kraniala och kaudala gluteusnerverna och rami musculares. Symtombilden kan indelas i distala och proximala skador: proximala L6-S2-skador uppstår före bifurkationen där tibialis- och peroneusnerverna delar sig, och innefattar därmed även skador på kraniala och kaudala gluteusnerver och rami musculares.

Skador på L6-S2 ger tre olika symtombilder:

1. Proximala skador ger förstärkt patellarreflex (på grund av försvagad hamstring) och/eller gör att bakbenet placeras kranialt/medialt när kon lyfts.
2. Skador på det distala benets nerver med eller utan bortfall av böjreflex. Dessa kor kotar över när de lyfts och står således inte normalt på klöven (till skillnad från kor med radialispares).
3. Skador på såväl proximala som distala nerver.

Undersökningsmetoder

Bakbenens skenben och kotor innerveras av N peroneus (kranialt) och N tibialis (kaudalt). Dessa nervers funktion studeras genom att testa den ”ytliga” och

FIGUR 3. *Om den "djupa" reflexmässiga smärtkänsligheten, som här testas med en visitertång, inte föreligger är skadan på L6-S2 kraftig.*

"djupa" smärtkänsligheten, vilken syns som intakta böjreflexer. Ytlig smärtkänslighet testas genom att sticka i huden dorsalt och plantart på kotan med exempelvis en kanyl. Om ingen reaktion märks och särskilt om benet är nedkylt kan ett kraftigare stimulus (såsom en elektrisk påfösare) användas. Djup smärtkänslighet testas med en visitertång i klövspalten (Figur 3). Om den ytliga smärtkänsligheten fungerar gör den djupa det också, medan det motsatta inte alltid gäller. I samband med smärttesterna noteras om kon utöver den reflexmässiga rörelsen också reagerar medvetet på provokationen genom att exempelvis råma eller vända sig mot den testade kroppsdelen.

Undersökning av patellarreflexen genomförs på liggande kor genom att med benet i en neutral position (knäet i ungefär rät vinkel) med exempelvis en visitertångs utsida rikta ett bestämt slag mot patellarligamentet (Figur 4, för video av testet kontakta författaren). Kvaliteten i reflexreaktionen värderas. Patellarreflexen testar funktionen hos N femoralis och ryggmärgssegmenten L4-L5 (reflexen kan dock hos långliggare även vara nedsatt på grund av skador på muskulaturen). Reflexen är förstärkt vid nedsatt funktion på hamstringmuskulaturen (exempelvis vid skador på Nn Rami musculares) medan inte alla kor med ryggradsfrakturer har förstärkta reflexer. Vid nedsatt patellarreflex bör skador på N femoralis misstänkas.

Skador på N femoralis uppstår ofta sekundärt (exempelvis vid kalvningsförlamning) när kon försöker resa sig. Denna typ av skador är sannolikt underdiagnostiserade (diagnosen förutsätter en undersökning av patellarreflexen, vilket sällan görs). I Phil Poultons undersökningar förekom denna typ av skador hos nästan 60 procent av långliggarna – oftast sekundärt till andra skador.

"Kolyftar" är inte "kohängare"

Olika svårighetsgrad av skadorna på N femoralis ger olika symtom. Kor med lindriga skador kan inte resa sig men står och går efter att ha lyfts, kor med kraftiga skador förblir liggande med bakbenen i "grodposition". Kor med kraftiga skador har så dålig prognos att dessa omedelbart bör avlivas.

För att fullborda undersökningen krävs att kon lyfts. På den lyfta kon undersöks om, och hur, hon placerar och belastar benen. Härvid läggs vikt på en tendens att placera ena eller båda bakbenen kranialt och/eller medialt, vilket antyder måttliga eller grava proximala L6-S2-skador. Muskeltonus är generellt sett lättare att undersöka på ett stående/hängande än liggande djur.

Det finns olika anordningar på marknaden för att lyfta kor. Vissa är bättre ➤

FIGUR 4. *Kvaliteten av patellarreflexen antyder funktionen av N femoralis och ryggmärgssegmenten L4-L5. Vid nedsatt patellarreflex bör skador på N femoralis misstänkas.*

(mindre risk för skador), andra är sämre. Om kor lyfts och lämnas hängande, om trasig utrustning används, eller om utrustning för att lyfta kor används felaktigt riskeras allvarliga skador som kan medför kraftigt nedsatt välfärd och till och med vara livshotande. ”Kolyftar” är inte ”kohängare” – överdrivet användande kan leda till irreversibla skador.

Framben

Frambenen undersöks palpatoriskt och visuellt på motsvarande sätt som bakbenen. Med avseende på neurologiska åkommor skiljs i huvudsak mellan skador på plexus brachialis – som förhindrar kor att ligga i bröstläge – och på radialisskador som främst gör att kor kotar över. Dessa två skador har olika prognos men kan inte alltid skiljas åt hos liggande kor (böjreflexen är i allmänhet intakt på liggande kor oavsett grad av skada). En fullödig diagnostik förutsätter därför att kon lyfts. Skador på plexus brachialis ger totalt utslagen böjreflex på stående/hängande ko, till skillnad från kor med radialisparalys, som kan böja skuldra och armbåge. Milda till lindriga skador ger nedsatt motorik men intakt smärtkänslighet. Skador på plexus brachialis har dålig prognos och dessa kor bör avlivas omedelbart.

Kompartmentsyndrom

Liggande kor, inte minst på hårt underlag, får en störd perifer cirkulation vilken gör att venöst blod och lymfa ansamlas i muskelbukarna. Detta leder till en ond spiral där det arteriella tillflödet successivt avtar och ischemiska skador uppstår. Hälsostörningar som medför sänkt blodtryck (såsom hypokalcemi) ökar risken för denna typ av skador. Prognosen står i relation till graden skador, vilken kan avläsas på blodprov (kreatinkinas, CK). Observera att blodvärdet ska relateras till den tid kon varit liggande (Tabell 1). Kor med värden som överstiger dem som är förenade med mindre än exempelvis fem procents överlevnad avlivas omedelbart.

Tabell 1. Gränsvärden för CK i relation till tid som kon varit liggande vars överstigande förknippats med mindre än fem procents sannolikhet att överleva.

Antal dagar liggandes	Gränsvärde, CK (IU/l)
0,5	12 200
1	18 600
2	16 300
3	14 000
4	10 900
5	8 500
6	6 200
7	3 900

Efter: Clark G et al. Ability of biochemical and haematological tests to predict recovery in periparturient recumbent cows. NZ Vet J, 1987, 35, 126–133.

Figur 5. *Nästan varannan långliggare som Poulton undersökt var en konsekvens av kalvningsparalys. Det är viktigt att förebygga kalvningsförlamning och fläkskador för att förebygga kalvningsrelaterade skador.*

SKÖTSEL, VÅRD OCH OMSORG

För den ko som vid kalvningsförlamning inte svarar på den första kalkinfusionen är det inte nog med att lite senare ”tanka” ytterligare kalk. Redan ett par timmar på hårt underlag (betong eller tunna gummimattor) är tillräckligt för att sekundära skador ska uppstå. Phil Poultons undersökningar har visat att med god omvårdnad ökar sannolikheten tolv gånger att en liggande ko ska överleva – god omsorg ökar chansen att kon ska återhämta sig från de primära skadorna och minskar risken för sekundära dito.

Av de 218 långliggare som Phil Poulton undersökt i samband med ett doktorandprojekt kunde 45 procent härledas till kalvningsparalys (Figur 5). Totalt tillfrisknade var tredje ko (var fjärde inom den första veckan), vilket är ett sämre resultat än i en motsvarande brittisk undersökning där varannan ko var på benen inom en vecka. Hos de 149 kor som inte överlevde kunde dödsorsaken i endast 15 procent av fallen härledas till den primära orsaken till att kon blev liggande, medan i hela 72 procent av fallen var dödsorsaken sekundära skador (resten var en kombination av primära och sekundära skador).

Det finns ingen gräns för hur länge man kan ha en ko liggande, så länge man vårdar henne väl. Vissa kor kan ta tre till fyra veckor för att komma på benen, vissa ännu längre. Risken för sekundära skador ökar självsagt med tiden som kon ligger, särskilt om omsorgen inte är den bästa. De sekundära skadorna visades i Phils undersökningar vara många gånger viktigare än de primära för att avgöra utgången. Detta betyder att det i allra högsta grad är avgörande för prognosen att den liggande kon sköts väl. En viktig indikation för avlivning är att bonden för dagen inte kan, eller inte vill, sköta kon optimalt.

Skötselplan

Om man som veterinär inte undersöker förekomsten av sekundära skador är risken för fel hantering stor. Det man bör kika efter inkluderar kompartmentsyndrom, sekundära nervskador (inte minst skador på N femoralis på grund av över-

sträckning av ryggen i samband med resningsförsök), höftledsdislokationer, skador på plexus brachialis och N radialis på frambenen, aspirationsskador samt köld- och liggskador.

Omhändertagandet av de liggande djuren innefattar skydd mot väder och vind liksom värme och kyla. Ett lämpligt liggunderlag är viktigt. Betong, hård mark eller hårda gummimattor är inte lämpliga, de kan ge sekundära skador inom timmar efter att en ko blivit liggande. Ett djupt (30–40 cm) strölager halm, sand eller torv krävs och dessutom barriärer som håller djuren på plats. God tillsyn är också angeläget, kor som ligger platt på sidan riskerar att aspirera och att utveckla tryckskador på frambenens nerver, de måste därför resas upp snarast möjligt. Djurägaren måste vidare säkerställa lättillgängligt friskt vatten och gott foder samt, inte minst viktigt, tillräckligt med personal för att hantera de liggande korna.

Valet av åtgärdsplan beror på det bakomliggande lidandet, varför en så precis diagnos som möjligt krävs. Eventuella medicinska behandlingar såsom NSAID ska sättas in i rätt tid för optimal effekt. Om önskat resultat av behandlingen uteblir ska såväl diagnos som behandlingsval omvärderas. NSAID har god effekt på såväl många av de primära orsakerna till att kor blir liggande som på de sekundära förändringar som uppkommer av att korna ligger, och bör därför alltid sättas in.

De dagliga ronderna

Kor som inte är mentalt alerta bör tillses varannan till var fjärde timme. Har de inte förbättrats inom åtta till tolv timmar krävs förnyad veterinär undersökning och omvärdering av insatta åtgärder om inte prognosen ska bli alltför dålig. Alerta liggande kor är inte lika akuta (särskilt inte om de äter och dricker) men de bör följas upp minst var åttonde till tolfte timme. Om alerta kor fortfarande inte kan stå vid uppföljande tillsyn bör man försöka lyfta dem om förutsättningar för detta finns. Kan de inte stå bör de också flyttas till en väl designad sjukbox eller liknande.

Liggande kor behöver tillsyn flera gånger dagligen. Man ska då kontrollera tillgången och kvaliteten på vatten och foder, liggytans torrhet, renhet och hygienisk status, skyddet mot väder och vind, liggunderlagets mjukhet, rulla korna från sida till sida många gånger om dagen om de inte kan göra det själva, lyfta om det bedöms riktigt och kan utföras korrekt och utvärdera förloppet fortlöpande.

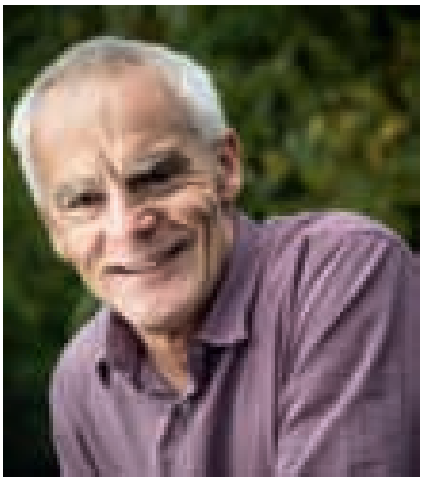

FIGUR 6. *Phil Poulton från Tarwin Veterinary Group i närheten av Melbourne i Australien har under 30 år som praktiserande koveterinär samlat in observationer rörande "downer cows". Dessa har nu sammanställts till en doktorsavhandling.*

AVSLUTNINGSVIS

Efter mer än 30 års arbete med långliggare har Phil Poultons observationer nu sammanställts till en doktorsavhandling (Figur 6). Det var imponerande och inspirerande att lyssna till en praktiserande veterinär som haft ork och lust att, parallellt med en intensiv vardagspraktik, på ett systematiskt vis följa upp och sammanställa observationer inom ett specifikt sjukdomskomplex och dra konklusioner av dessa.

***THOMAS MANSKE,** leg veterinär, VMD, teknisk chef, Boehringer Ingelheim division Vetmedica, Produktionsdjur, Högstena, Lilla Stutagården, 520 50 Stenstorp.

Kontroversiellt grisprogram utvärderat

Under 2014 genomförde Sveriges Grisföretagare en kontroversiell och omdebatterad pilotstudie där ett antal avvikelser från djurskyddslagstiftningen prövades. Resultaten från studien har nu utvärderats av två vetenskapliga experter, som lämnade sin rapport till Jordbruksverket i november.

TEXT: JOHAN BECK-FRIIS

Den 30 mars 2015 ansökte Sveriges Grisföretagare om att Jordbruksverket skulle godkänna ett förslag till kontrollprogram för svensk grisuppfödning. Förslaget bygger på en pilotstudie som genomfördes på ett tiotal svenska grisgårdar under 2014 där ett antal avvikelser från djurskyddslagstiftningen prövades. Sveriges grisproducenter uppgav att syftet med studien var att förbättra grisarnas hälsa och välfärd.

I juni gav Jordbruksverket Per Wallgren, docent vid SVA tillika adjungerad professor vid SLU och Stefan Gunnarsson, docent vid SLU, i uppdrag att utvärdera resultaten av pilotstudien. Utvärderarna presenterade sin slutrapport för Jordbruksverket den 12 november.

FOTO: SVA

En av de föreslagna avvikelserna från dagens djurskyddslagstiftning innebar förkortad ditid jämfört med de fyra veckor som nu är minimitiden.

FÖRUTSÄTTNINGAR

Det föreslagna kontrollprogrammet innehöll prövning av följande avvikelser från dagens djurskyddslagstiftning:

1. Förkortad ditid jämfört med de fyra veckor som nu är minimitiden. Data fanns från tre besättningar.
2. Användning av ”skyddsgrindar” från att grisningen påbörjats och fem dagar framåt. Data fanns från sex besättningar.
3. Foderliggbås för suggan vid brunst och betäckningsperiod. Data fanns från tre besättningar.
4. Ökad beläggning i tillväxtstallar med tio procent jämfört med nuvarande maximala nivå. Data fanns från tre besättningar.
5. Ökad beläggning i slaktgrisstallar med tio procent jämfört med nuvarande maximala nivå. Data fanns från tre besättningar.
6. Ökning av avdelningsstorlek jämfört med begränsning till 400 grisar per avdelning. Data fanns från tre besättningar.

Svenska PIG AB hade samlat in och sammanställt produktionsdata, djurhälsodata och information enligt en kontrollmall som använts vid kontrollbesök gjorda av djurhälsoveterinärer. Efter förslag från utvärderarna gjordes en jämförelse mellan kontroll och försöksbehandling där data från försöksåret 2014 jämförts med data från kontrollåret 2013. Utvärderarna fick ta del av såväl rådata som de analyser och beräkningar som gjorts av Svenska PIG, och som redovisats i den ansökan som Sveriges Grisföretagare sände till Jordbruksverket i mars 2015.

RESULTAT

När det gäller förkortad ditid, dvs en tidigare avvänjning jämfört med de fyra veckor som nu är minimitiden, fanns det ingen signifikant effekt eller trend att en kortad ditid minskade påfrestningen på suggorna i form av dämpad minskning av späcklager under ditiden. Däremot ökade produktionsresultatet genom att antalet årskullar per sugga ökade signifikant från 2,2 till 2,3 ($p>0,001$). Detta medförde i sin tur att

antalet avvanda årsgrisar per sugga ökade signifikant med 1,1 smågris, från 24,7 till 25,8 (p>0,001).

Användning av ”skyddsgrindar” genomfördes från det att grisningen påbörjats till och med fem dagar efter förlossning. Två av de besättningar som ingick i denna kontrollpunkt var även med i kontrollpunkten förkortad ditid. När utvärderarna tog hänsyn till detta finns det ingen signifikant effekt av att använda skyddsgrind (p=0,30). Granskarna konstaterade att resultatet överensstämmer väl med den vetenskapliga litteraturen, där man inte funnit någon minskning av smågrisdödligheten vid användande av skyddsgrind, om man använder sig av en grisningsbox som är >5–6 m^2. Vad gäller produktionsparametrarna såg utvärderarna ingen signifikant försämring i djurhälsan som registrerats i kontrollprogrammet men inte heller någon förbättring. Antalet årskullar per sugga var för de fyra besättningar som inte samtidigt förkortade diperiodens längd signifikant högre när besättningarna inte använde sig av skyddsgrindar (p=0,04).

Vad gäller foderliggbås som skydd för suggan vid brunst- och betäckningsperiod fanns ingen positiv effekt på djurhälsa eller produktion hos suggorna. Därutöver gjordes frekventa registreringar för problemen med hygien i boxarna, och detta gjorde även att de ansvariga för kontrollprogrammet beslutade att avbryta försöken.

Vid ökad beläggning i tillväxtstallar var dödligheten under tillväxtperioden i genomsnitt 1,1 procent i försöksgrupperna jämfört med 1,6 i kontrollgrupperna (p=0,02). Den dagliga tillväxten efter avvänjningen var något högre för kontrollgruppen (+27 g, p=0,14, svag tendens), vilket medförde att den även nådde 30 kg vikt 2,2 dagar snabbare än försöksgruppen.

Vid ökad beläggning i slaktgrisstallar fanns ingen signifikant skillnad i produktionsresultatet för grisar mellan de olika beläggningsnivåerna.

En ökning av avdelningsstorlek jämfört med begränsning till inköp av 400 smågrisar till en avdelning resulterade i en numerärt lägre tillväxt i försöksgruppen. Granskarna ansåg att det kan bero på rekryteringsformen i kombination med det ökade antalet smittvägar som föreligger. Dock fanns det bara fullständiga produktionsdata från en besättning, vilket begränsat beslutsunderlaget.

FOTO: ARKIVBILD

Varken pilotstudiens resultat eller den vetenskapliga litteraturen påvisade någon minskning av smågrisdödligheten vid användande av skyddsgrind.

SLUTSATSER

När det gäller kortare ditid anser utvärderarna att en kortad ditid kan accepteras på ett sådant sätt att det motsvarar en medelavvänjningsålder om 28 dagar för en grisningsgrupp. Förutsättningen är att kontrollprogrammet tillämpas och att regelbunden uppföljning genomförs. Vid användningen av ”skyddsgrindar” fann experterna det svårt att motivera behovet av skyddsgrindar såväl från djurhälsosynpunkt som ur ett produktionshöjande perspektiv. Utvärderarna rekommenderade därför att skyddsgrindar fortsatt inte ska tillåtas inom svensk grisproduktion. Inga produktionsförbättrande eller välfärdsförbättrande effekter i form av en ökad smågrisöverlevnad kunde påvisas.

Utvärderarna ställde sig också negativa till användande av foderliggbås under brunsten såsom det gjordes i försöket. De ändrade rutinerna orsakade problem med att upprätthålla hygienen i foderliggbåsen, samtidigt som produktionsresultaten inte förbättrades. Svenska PIG kom för övrigt till samma slutsats under försökets gång och avbröt det.

Granskarna ansåg att det kan vara rimligt att vid platsbrist på grund av en förbättrad produktion (i praktiken en ökad kullstorlek och/eller en förbättrad smågrisöverlevnad) tillämpa den högre beläggningsgrad om tio procent i tillväxtstall. Det är dock en förutsättning att alla grisar kan äta samtidigt och avvi- ➤

Foto: Arkivbild

Utvärderarna varnade för att grisarna vid en högre beläggning hade en tendens till sämre tillväxt, vilket kan indikera negativa djurhälsoeffekter.

➤ kelser från den tråglängd som djurskyddsföreskrifterna minimerar bör inte ske, alternativt att djuren utfodras ab lib via automat och att dessa besättningar ingår i kontrollprogrammet, underströk utvärderarna. De varnade också för att grisarna vid en högre beläggning hade en svag tendens till sämre tillväxt (-6 %, p=0,14), vilket kan påverka produktionskalkylen negativt och indikera suboptimal tillväxt på grund av negativa djurhälsoeffekter.

En ökning av beläggning i slaktgrisstallar anser granskarna kan vara rimlig vid en platsbrist på grund av en ökad smågrisproduktion (i praktiken en ökad kullstorlek och/eller en förbättrad smågrisöverlevnad) då driftsformen är integrerad eller externintegrerad. Detta under förutsättning att alla grisar kan äta samtidigt och att den tråglängd som djurskyddsföreskrifterna anger som minimimått inte underskrids. Dock anser utvärderarna att denna möjlighet till ökad beläggningsgrad inte ska ges till specialiserade slaktgrisproducenter som blandar djur från olika besättningar.

Slutligen menar experterna att det ska vara tillåtet för befintliga anläggningar som har mer än 400 stallplatser att kunna utnyttja dessa platser. Dock rekommenderar de att sådana avdelningar fylls med grisar från så få besättningar som möjligt, helst endast från en, vilket i så fall är att betrakta som en externintegrering och därmed tillåtet. I de fall Jordbruksverket avser att öka antalet möjliga stallplatser vid nybyggnation bör en ny gräns definieras efter att frågan utretts, så att det inte blir en öppen övre gräns. ■

Rättelse om jubeldoktor

I veterinärtidningen nummer 13/15 refererades årets doktorspromovering vid SLU på sidorna 25–27. Vid VH-fakulteten promoverades fem veterinära jubeldoktorer, varav fyra var på plats. Tyvärr angavs felaktigt att professor em Bo Crabo inte var närvarande, vilket han i verkligheten var.

– Ryktet om min frånvaro som jubeldoktor vid VH-fakultetens doktorspromotion är betydligt överdrivet, kommenterade han i ett e-mail till veterinärtidningens redaktion.

Det var i själva verket f distriktsveterinären och jubeldoktorn Carl Bertil Thorell som inte kunde vara med under promotionen.

Redaktionen ber om ursäkt för misstaget och sammanblandningen. Tidningen publicerar här en bild på jubeldoktorn Bo Crabo med fru Margareta på Uppsala slott under promoveringskvällen, som bevis på bådas närvaro vid den akademiska högtiden.

Johan Beck-Friis
chefredaktör, Svensk Veterinärtidning

Historien om den mexikanska grissjukan som kom till Sverige

Som vid många framgångsrika vetenskapliga projekt började forskningen kring grisens rubulavirus av en slump. Viruset orsakar fortfarande både sjukdom och ekonomiska förluster inom grisuppfödningen i Mexiko, men tack vare veterinärmedicinsk forskning delvis utförd i Sverige finns nu goda möjligheter att bekämpa smittan. Artikeln beskriver den vindlande vägen till dagens goda kunskaper om viruset.

JORGE MORENO-LÓPEZ, professor emeritus och **MIKAEL BERG,** professor i veterinärmedicinsk virologi*

INLEDNING

I maj 2015 disputerade Julietta Sandra Cuevas Romero på en avhandling med titeln ”Studies of the molecular genetics and epidemiology of porcine rubulavirus infection” (6) (Figur 1). Detta symboliserade på något sätt ett värdigt avslut på ett långt och framgångsrikt samarbete mellan forskare vid SLU och mexikanska forskare. Forskningssamarbetet fortsätter förvisso, men det är inte sannolikt att någon ytterligare SLU-doktorand kommer att disputera på denna sjukdom i framtiden. Vi som varit med om hela resan, eller delar av den, blev väldigt nostalgiska när vi tänkte tillbaka på hur allt startade genom en slump, som så mycket annat.

HISTORIEN

Det råder en viss förvirring om vad det aktuella viruset egentligen heter. Opponenten, professor Joaquim Segales, CReSA, Barcelona, Spanien, tog upp detta i sin inledning. Till namn som genom åren figurerat är La-Piedad-Michoacan-Mexico-virus (LPMV), Blue eye disease (BED)-virus, Porcine rubulavirus (PoRV), Porcine rubulavirus LPMV (PoR-LPMV), Porcine paramyxovirus (PoPV). Numera används namnet Porcine rubulavirus med den något märkliga förkortningen (PorPV). Ibland hängs också isolatnamnet på efter detta, exempelvis PorPV-LPMV. Hur som helst orsakar viruset fortfarande stora problem för grisnäringen i Mexiko sedan dess introduktion, oavsett vad det kallas.

Foto: Mikael Berg

Figur 1. *Sandra Cuevas Romero “spikar” sin avhandling på Veterinärmedicinskt och Husdjurvetenskapligt Center under övervakning av Jorge Moreno-López.*

SÅ BÖRJADE ALLT

Det var en gång för länge sedan – nämligen våren 1985. Tillsammans med en mexikansk kollega som doktorerade på Uppsala universitet, organiserade Jorge Moreno-López en konferens om ”Use and preservation of marine and arid zones biological resources” i staden La Paz, Baja California, Mexiko. Flera svenska forskare deltog, bland annat Zvonimir Dinter, den förste professorn i veterinärmedicinsk virologi vid SLU/SVA i Sverige. Jorge Moreno-López tog tillfället i akt och kontaktade inför nämnda konferens mexikanska kolleger i Mexico City. Tillsammans organiserades ”International symposium on infectious diseases in pigs” där flera veterinärforskare från Sverige deltog. Efter en lyckad konferens stannade Jorge Moreno-López kvar några dagar i Mexico City, där veterinärer från Mexiko berättade om ett allvarligt sjukdomsproblem hos grisar i den centrala delen av landet, i regionen La Piedad, Michoacan. Man beskrev att väldigt unga grisar dog i en ➤

centralnervös sjukdom och det var inte pseudorabies det handlade om, det hade man nämligen testat för. Ett vanligt tecken var att många grisar påvisade en typisk blåaktig grumling i ögat och därav kallades sjukdomen ”blåögonsjukan” (Figur 2). Under några år hade forskare i Mexiko utan framgång försökt klargöra orsaken till sjukdomen, som förutom att den gav förfärliga symtom hos smågrisar orsakade stora ekonomiska förluster i landet. Risken fanns dessutom att smittan kunde spridas i hela landet och vid export av levande djur även utomlands, framför allt till USA.

Som erfaren virolog bad man Jorge Moreno-López att hjälpa till och han försökte redan i Mexico City få klarhet i sjukdomsorsaken. En bortglömd cellkultur ympades med material från sjuka djur, som ett första test. Ivrig att klargöra sjukdomsetiologin försökte Jorge Moreno-López skaffa fram nödvändig utrustning som saknades i institutet. Till detta hörde en ultracentrifug för att ”pelletera” eventuella virus och därefter ett elektronmikroskop för att kunna se viruspartiklar. Det tog 24 timmar av intensivt detektivarbete för att hitta andra medicinska institutioner i Mexico City som hade denna utrustning. Till slut hittades de nödvändiga apparaterna på Pablo Hernandez-Jaureguis laboratorium. Han var veterinär och forskare vid Centro Médico Nacional, Mexico, IMSS, och var senare en av forskarna som bidrog till ett lyckat samarbete med Mexiko. Han lånade ut ett elektronmikroskop för att undersöka om det fanns något virus i materialet från de mexikanska kollegerna.

Pablo Hernandez Jauregui stora forskningsintresse resulterade senare i en doktorsavhandling som han försvarade vid SLU i Uppsala 2003 (7). Besviken meddelade Jorge Moreno-López dock de mexikanska virologerna att det inte kunde upptäckas några virus i materialet som lämnats för undersökning. Som sista utväg före den kommande återresan till Sverige frågade Moreno-López om det fanns några andra prover från sjuka djur. Lyckligtvis hade en liten del av hjärnan från en några dagar gammal gris som dött av sjukdomen bevarats. Proverna överlämnades strax innan återresan till Sverige.

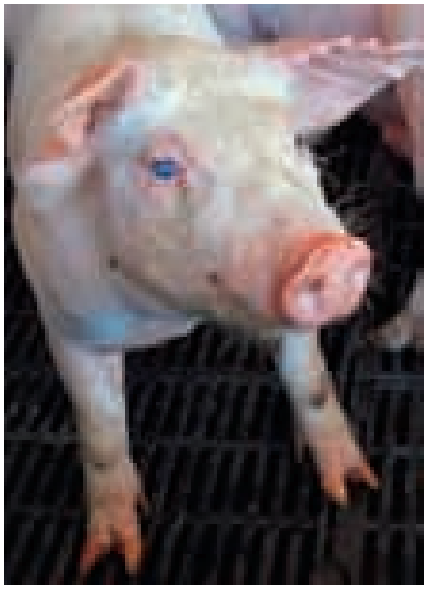

Foto: Sandra Cuevas

Figur 2. *En drabbad gris med typiska blå ögon.*

TILLBAKS I SVERIGE

Så fort som möjligt efter hemkomsten samlades diverse cellkulturer in på labbet för att försöka odla ett eventuellt virus. Till dessa cellkulturer tillsattes homogenat från grishjärnan och sedan var det bara att vänta. 24–48 timmar senare: EUREKA! En ”cytopatisk effekt” på ett par av de ympade cellkulturerna var synlig. Orsaken? Ett virus som bildade så kallade syncytier och i och med detta med största sannolikhet ett paramyxovirus. Efter ytterligare några tester kunde man konstatera att ett paramyxovirus fanns i provet och det var sannolikt orsaken till sjukdomen hos grisarna i Mexiko. La Piedad Michoacan Virus (LPMV) var fött, hösten 1985 (Figur 3).

Den första artikeln om detta virus publicerades 1986 med titeln ”Characterization of a paramyxovirus isolated from the brain of a piglet in Mexico” (9). Men det uppstod ett visst tumult kring publikationen av detta. Vem ägde egentligen materialet som hade använts för att isolera ”LPMV”? Det fanns andra grupper i Mexiko som också jobbade med att kartlägga orsaken till sjukdomen. Dessa grupper hade blivit konkurrenter och det krävdes viss diplomati för att reda ut rättigheterna i samförstånd.

Efter det första publicerade arbetet följde flera andra och de präglades av ett intensivt arbete på laboratoriet, men även hemma hos Jorge Moreno-López. Under otaliga timmar hemma, där flera publikationer planerades, frågade en kväll hans fru vad han gjorde. Svaret blev ”jag förbereder en publikation om det mexikanska LPM-viruset som jag nyligen och för första gången fick tillfälle att isolera och karakterisera”. Då fick han en puss och hon utryckte sin glädje över att viruset var döpt efter henne. Den första reaktionen blev: ”Oh, javisst ja, självklart! Jag tänkte på dig”. Frun heter nämligen Lilian Pettersson Moreno, därav virusnamnet LPMV. Sedan dess säger hon att hon känner sig stolt att ha ett virus uppkallat efter sina initialer.

Foto: Jorge Moreno-López

Figur 3. *Den numera klassiska elektronmikroskopbilden på LPMV som visar en typisk paramyxoviruspartikel där dess arvsmassa läcker ut som en lång fiskbensliknande struktur.*

”MOLEKYLÄRA JOCKEYS” INTRÄDER PÅ SCENEN

När väl viruset observerats och de inledande försöken gjorts var nästa steg att analysera dess arvsmassa för att kunna jämföra släktskapet med andra paramyxovirus. På ”Virologens” laboratorium, som på den tiden låg i Uppsala biomedicinska centrum (BMC), fanns några doktorander som jobbade inom olika projekt. En av dessa var Mikael Berg, som egentligen jobbade med influensa. Laboratoriet, som kallades för ”Unit of Molecular Virology”, andades djupa molekylära samband och hårdrock spelades på hög volym i högtalarna. Jorge Moreno-López övertygade diplomatiskt Mikael Bergs handledare Tommy Linné att involvera sin doktorand som expert inom ”molekylära saker”. På den tiden var det dock betydligt svårare och jobbigare att sekvensbestämma ett virusgenom än vad det är nu. Speciellt RNA-virus kunde vara lite trixiga att lyckas med. Men vi körde igång och inom relativt kort tid fick vi resultat.

Det hela gick till så att man renade fram virus-RNA, gjorde komplementärt DNA (cDNA) och därefter dubbelsträngat DNA som klistrades in i plasmider. Sedan förde man in dessa plasmider i bakterier och letade efter bakterier med rätt plasmid som innehöll virusdelar som sekvensbestämdes. Utifrån resultaten letade man efter eventuella släktingar i databaser. Det visade sig att LPMV var ett helt unikt virus med inga nära släktingar. En av de närmaste släktingarna var viruset bakom människans påssjuka. Men släktskapet var inte speciellt högt utan visade endast ca 40 procents identitet på gennivå. Den första genen som publicerades från LPMV var den så kallade matrixgenen (4). Därefter betades resten av i rask takt (2, 3, 11, 13). Under tiden hade dessutom andra forskarstuderande (Anita Sundqvist, Bernt Hjertner, Martin Svenda) registrerats för att undersöka olika aspekter på detta virus och dess sjukdom. Dessutom ingick Ann-Christin Bergvall (numera Wiman) och tidigare nämnde Tommy Linné i gruppen. Så under en tid fanns en avsevärd grupp som jobbade med det mexikanska viruset på BMC, bland annat med stöd från Skogs- och Jordbrukets Forskningsråd (SJFR). Men som vanligt inom forskningen behövs det mer medel, och framför allt behövdes resurser i Mexiko. Det fanns speciellt riktade EU-medel för detta, men då behövs en EU-partner (Sverige var inte med på den här tiden).

NORDIRLÄNDARNAS INTÅG I HISTORIEN

Tack vare internationella kontakter som vidareutvecklades under Jorge Moreno-López vistelse i Wien som IAEA Regional Expert för Latinamerika, fick vi kontakt med den dåvarande chefen för den veterinära delen av Queen’s University ➤

FIGUR 4. *Deltagarna i “The First International Symposium on Porcine Rubulavirus”. Mötet ägde rum i Puebla, Mexiko, 1994. Bland deltagarna kan förutom Jorge Moreno-López ses Brian Adair, Seamus Kennedy och Gordon Allan.*

FOTO: TOMMY LINNÉ

of Belfast (QUB), Nordirland. Flera av kollegerna där gjorde stora insatser för att driva fältet framåt. Dessa kontakter bidrog med kompetens och erfarenhet i grisvirologi så att välkontrollerade experimentella infektioner som inte gjorts tidigare kunde utföras. Dessutom utarbetades diagnostiska metoder tillsammans med SVANOVA i Uppsala. Vårt samarbete resulterade i den första EU-gemensamma forskningsansökan mellan QUB, SLU och IMSS (Instituto Mexicano del Seguro Social) i Mexiko.

Emellertid inträffade något som kunde ha stjälpt allt, ansökan presenterades av forskare från QUB men Jorge Moreno-López var på resande fot och omöjlig att få ta i. Ansökan godkändes av EU men vid kontraktsskrivningen blev situationen desperat. Huvudsökanden gick inte att finna någonstans och ”deadline” närmade sig. I all välmening ”kopierade” någon Moreno-López namnteckning och de ekonomiska medlen inkasserades.

Så började samarbetet med QUB. Det var förmodligen ett av de första EU-samarbetsprojekten som blev beviljade på SLU och ledde också indirekt till att viktiga kontakter etablerades mellan de båda universiteten (Figur 4). Dessa kontakter är fortfarande aktiva vad gäller gemensamma EU-ansökningar.

SLUTET NÄRMAR SIG?

När Bernt Hjertner och Martin Svenda disputerade 1997 respektive 1998 började finansieringen och intresset mattas av något. De studerade hur LPMV kunde etablera persistent infektion (8) och hur de gener som utför replikation och transkription fungerar (12). En annan upptäckt var att LPMV ”editerade" sina mRNAn så att flera proteiner kunde produceras från samma gen (3). Detta var molekylära studier som i förlängningen gav värdefull kunskap om virusets livscykel. Mikael Berg försökte introducera några av de metoder han lärt sig på sin post-doc i USA och sökte medel för detta, utan större framgång. Dock fanns en av de viktiga spelarna kvar, nämligen Pablo Hernández Jáuregui (Figur 5). Hans jobb och engagemang genom åren hade varit avgörande initialt, men även därefter. Han registrerades som doktorand på SLU och fokuserade på patologin. Han gjorde intressanta fynd kring patogenesen hos unga grisar, som drabbas värst. Där var samarbete med QUB av stor vikt med avseende på kontrollerat material. Han disputerade 2003 på en avhandling kring patogenesen av LPMV (7). Under flera år därefter gjordes egentligen inget på SLU kring denna virussjukdom och forskarna skingrades eller sysslade med annat. En viss aktivitet pågick i Mexiko, men även den var på sparlåga.

SISTA DOKTORANDEN STARTAR

Under tidigt 2000-tal kontaktades Jorge Moreno-López av en de mexikanska studenterna som jobbat med LPMV på fältet, och som nu ville göra en Master of Science inom veterinärmedicin. Tack vare ekonomiskt stöd från SLUs utlandsrelaterade utvecklingsverksamhet (UUU) fick den mexikanska studenten Sandra Cuevas Romero 2002 försvara sin masteravhandling (5). Efter examen hade Sandra byggt en väldigt bra bas för fortsatta studier. 2007 kontaktade hon Mikael Berg för att höra sig för om hon kunde doktorera på SLU med nämnda virus som fokus och med Mikael Berg som huvudhandledare. Det gick bra, det fanns nu finansiering för detta. Eftersom Sandra också hade ett ordinarie jobb utformades hennes doktorandprogram i lägre fart än normalt och som en så kallad sandwich. Det innebär att mycket arbete äger rum på hemmaplan medan vissa delar som kurser, laboratoriearbete och seminarieverksamhet sker på SLU.

SANDRAS AVHANDLING

Sandras doktorsavhandling återspeglar väl hur forskningsläget ligger till idag. Den består av fem delarbeten med delvis olika inriktning (6). Sammanfattningsvis har den dock två huvudteman. Det första är kring epidemiologin, hur viruset sprids mellan grisar, hur det bibehålls i populationen och hur det eventuellt introduceras till grisar från fladdermöss. Till den delen hör även en betydande undersökning av hur olika isolat förändrats genetiskt och biologiskt genom årens lopp. Hos ett flertal isolat har hela genomsekvensen bestämts. Fortfarande kan vi konstatera att PorPV är ett helt unikt virus utan nära släktingar. Den andra delen beskriver hur grisars immunsvar reagerar mot viruset. Mest intressant är dock fladdermössens eventuella roll kring smittspridningen och som naturlig reservoar. Preliminära resultat som presenterades tyder på att så är fallet.

SAMARBETET FORTSÄTTER

Efter en liten dipp har flera av forskarna återetablerat kontakt och ser intressanta samarbetsprojekt framöver. Till detta hör givetvis PorPV-LPMV och vi undersöker för tillfället det närbesläktade viruset hos fladdermöss. Vi har också utvecklat ett vaccinkoncept som vi hoppas mycket på. Studier pågår för att utvärdera detta. Dessutom har vi initierat metagenomikstudier där vi studerar virus som eventuellt hittills är okända hos fladdermöss och grisar.

Som avslutning på LPMV-historien vill vi påpeka att det isolerade viruset från 1984 och andra stammar från Mexiko inte längre finns i Sverige. Tidigt under 2000-talet destruerades nämnda virus i Sverige men tack vare intresse och kontakter med kolleger i Australien skickades virus till CSIRO, Australian Animal Health Laboratory, Victoria, där LPMV-genomet som sekvenserades i Uppsala kompletterades i sin helhet (14). Genom detta initierades forskning för att klargöra det genetiska släktskapet med ett sydamerikanskt virus isolerat från fladdermöss i Brasilien. All verksamhet med levande virus ägde rum i biosäkerhetsklassade laboratorier.

Vårt samarbete med Mexiko inleddes förvisso med LPMV men pågick också inom andra områden med deltagande från SLU, Uppsala Universitet och Akademiska sjukhuset. Några symposier som resulterade av denna samverkan är: ”EU International Symposium on Porcine Paramyxovirus LPMV”, Puebla, Mexiko, 1994, ”International Colloqium on Science and Technology, Sweden and Mexico”, Puebla, 1996, symposium om ”Cellular physiopathology during viral infections”, Puebla, Mexico, 1998, ”International Symposium on Emerging Viral Diseases in Pigs”, Irapuato, Mexiko, 2000, ”International Symposium on Diabetes”, Mexico City, 2000 och ”International Symposium on Progress on Cancer Research”, 2003, Puebla, Mexiko.

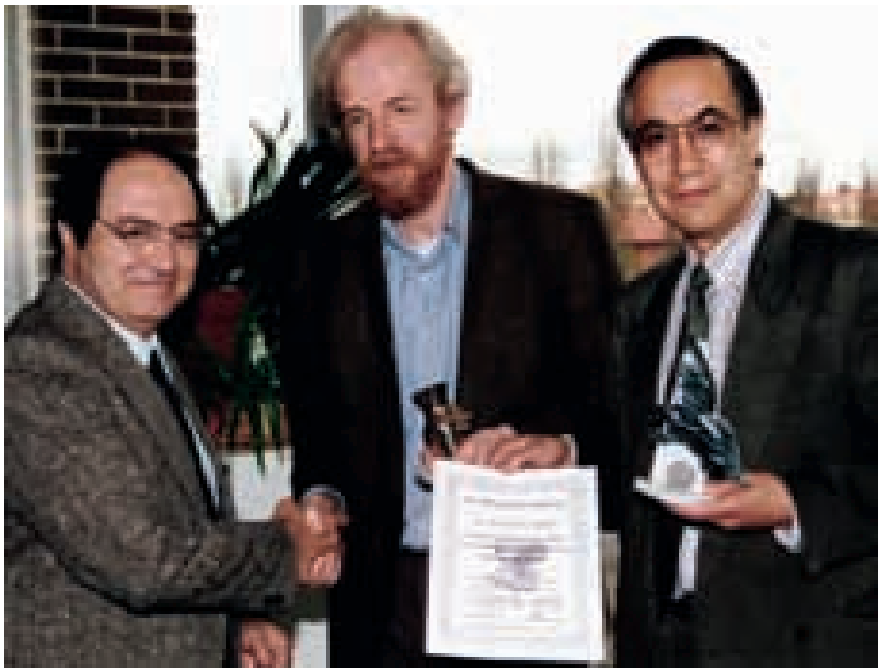

Foto: Tommy Linné (via sjalvutlösare).

Figur 5. *Los Tres Hombres. Pablo Hernández Jáuregui, Tommy Linné och Jorge Moreno-López ståtar med ett diplom som tack för deras LPMV-insatser i Mexiko.*

Tack till alla finansiärer och kolleger, ingen nämnd och ingen glömd, som bidragit till forskningen genom årens lopp.

SUMMARY

How the Mexican pig disease came to Uppsala

An unexpected meeting in Mexico in the early 1980s led to a long term collaboration on a viral disease of pigs called "blue eye disease". Several PhD thesis' and numerous scientific papers about the discovered virus have been produced through the years. This paper describes the whole story from this initial meeting to a recent dissertation.

Referenser

1. Berg M. Studies on genetic relationships and variation of negative-strand RNA viruses causing infection in animals: equine influenza (H3N8), mink influenza (H10N4) and porcine paramyxovirus (LPMV). SLU, doktorsavhandling, 1991.
2. Berg M, Bergvall A-C, Svenda M et al. Analysis of the fusion protein gene of the porcine paramyxovirus LPMV: Comparative analysis of paramyxovirus F proteins. Virus Genes, 1997, 14, 1, 57–63.
3. Berg M, Hjertner B, Moreno-López J & Linné T. The P gene of the porcine paramyxovirus LPMV encodes three possible polypeptides P, V and C: the P protein mRNA is edited. J Gen Virol, 1992, 73, 1195–1200.
4. Berg M, Sundqvist A, Moreno-López J & Linné T. Identification of the porcine paramyxovirus LPMV matrix protein gene: Comparative sequence analysis with other paramyxoviruses. J Gen Virol, 1991, 72, 1045–1050.
5. Cuevas Romero JS. Persistence of porcine rubulavirus (PorRV-LPMV) in naturally infected pigs. SLU, Master of Sciences, 2002.
6. Cuevas Romero JS. Studies of the molecular genetics and epidemiology of porcine rubulavirus infection. SLU, doktorsavhandling nr 2015-51, 2015.
7. Hernández Jáuregui y Alvarez P. The pathogenesis of the porcine rubulavirus (LPMV): Infection in PK-15 cultured cells and in experimentally infected pigs. SLU, doktorsavhandling, Veterinaria nr 155, 2003.
8. Hjertner B. Molecular and biological aspects of porcine rubulavirus (LPMV) lytic and persistent infection. SLU, doktorsavhandling, Veterinaria nr 17, 1997.
9. Moreno-Lopez J, Correa-Giron P, Martinez A & Ericsson A. Characterization of a paramyxovirus Isolated from the brain of a piglet in Mexico, Arch Virol, 1986, 91, 221–231.
10. Sundqvist A. Structural proteins andogy genes of a porcine paramyxovirus (LPMV): A comparative study with other paramyxoviruses. SLU, licentiatavhandling, 1991.
11. Sundqvist A, Berg M, Moreno-López J & Linné T. The haemaglutinin-neuraminidase glycoprotein gene of the porcine paramyxovirus LPMV: Comparison with other paramyxoviruses revealed the closest relationship to simian virus 5 and mumps virus. Arch Virol, 1992, 122, 331–340.
12. Svenda M. Molecular studies of the porcine paramyxovirus LPMV, with special emphasis on proteins of the replicative complex. SLU, doktorsavhandling, Veterinaria nr 40, 1998.
13. Svenda M, Berg M, Moreno-López J & Linné T. Analysis of the large protein (L) gene of the porcine rubulavirus LPMV: Identification of possible functional domains. Virus Res, 1997, 48, 57–70.
14. Wang LF, Hansson E, Yu M et al. Full-length genome sequence and genetic relationship of two paramyxoviruses isolated from bat and pigs in the Americas. Arch Virol, 2007, 152, 1259–1271.

***JORGE MORENO-LÓPEZ,** professor emeritus, Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap, Sveriges lantbruksuniversitet, Box 7028, 750 07 Uppsala.

MIKAEL BERG, professor i veterinärmedicinsk virologi, Sektionen för virologi, Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap, Sveriges lantbruksuniversitet, Box 7028, 750 07 Uppsala.

Julgranen – inte bara till lyst

Nu när julen närmar sig upprätthåller veterinärtidningen förra årets tradition att Lars-Erik Appelgren berättar historien om en av våra mest älskade julväxter. Både redaktionen och författaren hoppas att dessa utvidgningar inom den biologiska och kulturella världen kan vara ett allmänbildande avbrott från det "djuriska", även om granen också har haft en viss medicinsk användning.

LARS-ERIK APPELGREN, leg veterinär, VMD, professor emeritus*

FIGUR 1. *Granar i Duved julen 2012.*

Gran, Picea abies. Släktnamnet Picea kommer troligen av pix (= beck, tjära). Granen växer vild i hela vårt land utom på kalfjället (Figur 1) och i de allra sydligaste delarna, där den dock ofta förekommer i planterade skogar. Man har ofta ansett att den invandrat norrifrån efter den senaste istiden och sakta spritt sig söderut, men senare tids forskning har ifrågasatt detta.

Intressanta är undersökningar som tyder på att granen i stället överlevt istiden på platser väster eller sydväst om Norge, där klimatet inte var lika hårt, för att sedan snabbt spridas norrut längs den tidigt isfria kustremsan (5). Nya rön har gjorts med hjälp av ^{14}C-metoden och dessa visar att en mer än 9 000 år gammal gran finns i Dalarna. Under kronan på ett träd i Fulufjället i Dalarna hittades nämligen fyra "generationer" av granrester i form av kottar och ved. Fynden visade sig vara 375, 5 660, 9 000 och 9 550 år gamla och allt tyder på att de tillhör samma genetiska individ som trädet ovanför dem (5).

Granen har haft stor ekonomisk betydelse och är skogsindustrins viktigaste råvara, främst

för framställning av pappersmassa. Från granens ved och harts kan också råmaterial för färger, lacker, lim, beck, olja och vanillin utvinnas (10, 11). Granens ved anses oöverträffad när det gäller tillverkning av fiollock.

GRANEN I JULFIRANDET

Granen är ju intimt förknippad med vårt julfirande. Den kristna anknytningen påstås ha börjat för ca 1 000 år sedan genom den i Tyskland missionerande Sankt Bonifacius. Han sägs i vredesmod ha huggit ner en till åskguden Tor attribuerad ek, som några lantmän dyrkade. På dess plats växte en gran upp och detta ansåg Bonifacius vara ett tecken på bekräftelse av den kristna trons makt. Enligt en annan legend tog Martin Luther in en gran i vilken han satte ljus, som han tände för att prisa Kristi födelse.

Den första svenska julgranen lär ha funnits hos familjen Wrede-Sparre på Stora Sundby i Södermanland 1741, men det dröjde innan seden spred sig utanför godsen och herrgårdarna. Som bekant klär man granen med pynt – gärna i röda färger. Numera är stearinljusen (Figur 2) oftast ersatta med elektriska julgransljus (Figur 3). En aktuell annons i dagstidningarna presenterar den senaste varianten: fjärrkontrollstyrd julgransbelysning. Traditionellt brukar man ju också placera julklapparna under granen. En ”naturligt” rödpyntad gran kunde avnjutas på senhösten i Uppsala (Figur 4).

FIGUR 2. *Stearinljusen i granen är förvisso stämningsfulla, men brandrisken är påtaglig.*

MEDICINSK ANVÄNDNING AV GRANEN

Från granen har framför allt kådan och färska skott använts som läkemedel.

Grankåda

Redan 1578 presenterades grankådans användning i sårsalva av Benedictus Olai, livläkare hos såväl Erik XIV som Johan III (12). Grankåda, Resina abietis, var inte upptagen i den första svenska farmakopén 1775, men väl i den samtida apotekstaxan.

I *Socken-Apothek* från 1760 (3) kan man läsa följande: ”Grankåda. Deraf nedswäljes hwar morgon, en liten nöts storlek, mot stenplåga och flusshosta. Kan ock rifwas förut med en äggegula, och på det sättet intagas.”

I sin Materia medica från 1782 konstaterar Linné (8) att Pinus abies (=gran) i form av ett harts (Resina Colophonium) tillhör gruppen diuretika, dvs urindrivande medel. Det kan även användas vid skorbut (C-vitaminbrist) och artrit. Benämningen Colophonium har ett intressant ursprung: Dioskurides (ca 40–90 e Kr)

FIGUR 3. *Gran med elektriska ljus, Duved 2012.*

FIGUR 4. *Gran "klädd" med rödsprakande vildvin på Källbovägen, Uppsala.*

talar om ett harts som kommer från den joniska staden Kolophon i Mindre Asien och kallar det Pix Colophonia, något som senare förändrats till just Colophonium. Colophonium fanns upptaget i den första svenska farmakopén från 1744 och hängde med ända till den elfte upplagan som kom ut 1946. I Ljungdahls klassiska Receptbok från 1953 (9) betecknas det som Resina Colophonium och uppges användas "i hudretande salvor samt till plåsterberedning".

Peter Hernquist anger i sin handskrift *Usus medicantorum domesticorum collectorum* (4) att vid veneriska bölder hålls såren rena med grankåda i gräddmjölk eller honung. Sannolikt kunde de desinficerande egenskaper som tillskrivits grankåda ha haft en viss gynnsam effekt på förorenade sår. Dessa egenskaper har säkert bidragit till den popularitet som en "universalsalva" med grankåda som huvudingrediens haft. Grankådesalva har sålts i praktiskt taget hela landet och har haft ungefär följande sammansättning: grankåda, ister, johannesolja, alun och borsyra (11).

Grankåda har också kallats "skogens tuggummi" (10). Det är speciellt i norra Sverige som grankådan tuggats (Figur 5). En första tuggning ansågs behövlig för att få bort den initialt beska smaken. Efter den första tuggningen var tuggummit färdigt att ges bort eller säljas. Den "friska" smaken anses finnas kvar i flera dagar och det ansågs gynnsamt för munhygienen att använda grankåda på detta sätt.

Granskott

Linné säger i sin *Flora svecica* (7) att "Sprit destillerad av de späda barren kan ersätta ungerskt drottningvatten". Drottningvatten var i sin ursprungliga form rosmarinsprit, som användes framför allt som ett luktvatten (ett slags Eau de Cologne).

De unga skotten har ansetts innehålla C-vitamin och därför rekommenderats vid skörbjugg (10, 11). Stöd för påståendet att granbarr innehåller C-vitamin ges t ex i en slovensk artikel om luftföroreningar (1).

I den nämnda handskriften (4) anger Hernquist att även unga granskott kan användas vid vattusot och detta kan jämföras med Linnés klassificering av grankåda som ett diuretikum. Ett användningsområde som knappast har relevans i dag.

SLUTORD

Att julgranen sprider trivsel och en angenäm väldoft är otvetydigt. Men kunde den medicinska användningen ha haft avsedd effekt?

Sannolikt kunde en viss effekt åstadkommas vid sårbehandling eftersom kådan visats ha bakteriedödande egenskaper genom sitt innehåll av bland annat terpener (6). I en relativt färsk finsk avhandling visar Sipponen (12) att grankådesalva har gynnsam effekt på kroniska, såväl infekterade som icke infekterade sår. De kontrollerade studierna var dock svåra att genomföra med "blind" placebo eftersom kåd-

Foto: Agnieszka Kwiecień

Figur 5. *Grankåda har kallats "skogens tuggummi". Det är speciellt i norra Sverige som grankådan tuggats.*

salvan med sin karakteristiska lukt genast avslöjar vilka patienter som behandlas med den. Slutsatsen är:

"In wound infections multiresistance of microorganisms is an increasing problem. Therefore, new therapeutic options and practices are needed. Resin salve may provide some opportunities in this respect but more controlled studies, knowledge and experience are required to confirm the safety and efficacy of resin salve."

Att grankåda också har antimykotiska egenskaper har visats in vitro. Dessa egenskaper kan även nyttjas kliniskt genom lokal behandling av svampangrepp i tånaglar (onychomycosis). Den lokalt applicerade grankådelacken var dock inte lika effektiv som oral behandling med terbinafin, ett även i Sverige godkänt antimykotikum (2).

Referenser

1. Al Sayegh Petkovsek S, Batic F & Ribaric Lasnik C. Norway spruce needles as bioindicator of air pollution in the area of influence of the Sostanj Thermal Power Plant, Slovenia. Environ Pollut, 2008, 151, 2, 287–291.
2. Auvinen T, Tiihonen R, Soini M et al. Efficacy of topical resin lacquer, amorolfine and oral terbinafine for treating toenail onychomycosis: a prospective, randomized, controlled, investigator-blinded, parallel-group clinical trial. Br J Dermatol, 2015, 173, 4, 940–948.
3. Darelli JA. Socken-apothek och några hus-curer, utgifne under kongl. collegii medici öfwerseende och besörjande. Stockholm, 1760, 1–264.
4. Hernquist P. *Usus medicantorum domesticorum collectorum*. Handskrift HS054, Hernquistska biblioteket, Skara.
5. Kullman L. Världens äldsta nu levande träd finns i Dalarna. Pressmeddelande från Umeå universitet, 2008-04-16.
6. Li B, Shen YH, He YR, Zhang WD. Chemical constituents and biological activities of Pinus species. Chemistry & Biodiversity, 2013, 10, 12, 2133–2160.
7. Linné C von. Flora svecica/Svensk flora 1775. Bokförlaget Forum, Stockholm, 1986, 1–482.
8. Linné C von. Materia medica, 1782.
9. Ljungdahl M. Recepthandbok, Gleerups, 1953, 189.
10. Ljungqvist K. Nyttans växter. Calluna förlag, 2006, 1–590.
11. Människan och floran. Red: Tunón H, Pettersson B & Iwarsson M. Centrum för biologisk mångfald, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 2005, 1–539.
12. Sipponen A. Coniferous resin salve, ancient and effective treatment for chronic wounds – laboratory and clinical studies. Akad avh, University of Helsinki, Unigrafia, Helsinki, 2013.

***LARS-ERIK APPELGREN,** leg veterinär, VMD, professor emeritus, Källbovägen 13,756 46 Uppsala.

Snabba och tillförlitliga provsvar med hjälp av högklassig analysteknik

- Veterinärmedicinskt, klinisk kemiskt laboratorium med diagnostik för smådjur och stordjur
- Omfattande testmeny, hög analyskapacitet
- Mer än 25 års erfarenhet i branschen
- Snabba svar, öppen telefonservice och rimliga priser
- Över 1000 kunder i hela Skandinavien

CaniLab-EquiLab

adress: Box 7065, 300 07 Halmstad tel: 035-22 81 40 e-mail: info@canilab.se hemsida: www.canilab.se

noterat

Then Glada Phlugan firade 100 år

Den traditionella veterinärmiddagen ”Then Glada Phlugans Phest” hålls vartannat år i november på den nationella veterinära utbildningsorten i Sverige. Festen med tillhörande studentspex och ordenskapitel startade 1915 på dåvarande Kungl Veterinärhögskolan i Stockholm och firade 100-årsjubileum den 7 november i SLUs lokaler på Ultuna. Arrangemanget var, inte oväntat, helt fullbokat med en lång väntelista. Studentkåren VMF bjöd de drygt 400 Phlug-gästerna på ett bejublat spex (”En djursaga”, fritt efter Dickens ”En julsaga”), medaljregn och en riktigt lång middagssittning som slutade klockan tre på söndagsmorgonen. Sedvanlig veterinär musikunderhållning mellan rätterna och dans i ett för kvällen uppsatt partytält ingick också.

Veterinärstudenten Sofie Enström spelade Phlugan i studentspexet ”En djursaga”.

Den prestigefyllda rollen som jubileumsstormästare hade Bernt Jones, pampars pamp, och ceremonimästare var Pelle Josefsson, också pampars pamp.

ATC VET-KOD QI09AL01 RECEPTBELAGT GODKÄND SPC 2014-07-08

HIPRA

Laboratorios Hipra, S.A.
Avda. la Selva, 135
17170 Amer (Girona)
Spain

Tel (34) 972 43 06 60
Fax (34) 972 43 06 61
hipra@hipra.com
www.hipra.com

Eryseng Parvo är ett centralt registrerat vaccin mot **rödsjuka** och **parvovirus** infektion hos svin.
Tillgängligt i 50, 25 och 10 dos förpackningar.

Marknadsförs av
Nordvacc AB
Box 112, 129 22 Hägersten
Tel. 08-449 46 50
Fax 08-449 46 56
vet@nordvacc.se
www.nordvacc.se

NORDVACC

Reseberättelse

SafePork-konferens i Portugal

I september samlades forskare, myndighetsföreträdare och branschfolk i frågor som rör hantering av zoonoser och livsmedelssäkerhet inom grissektorn för världskonferens i Portugal. En svensk deltagare sammanfattar några av föredragen.

NASER ARZOOMAND, leg veterinär, officiell veterinär*

Konferensen SafePork hålls vartannat år med syfte att sprida forskningsresultat från jord till bord rörande prevention, kontroll och behandling av grissjukdomar och livsmedelssäkerhet. Årets möte ägde rum i Porto i Portugal den 7–10 september och hade lockat 250 deltagare från hela världen. Konferensen organiserades i samarbete med flera portugisiska och spanska universitet. Genom att fokusera på One Health vill konferensen bidra till bättre samarbete mellan forskargrupper, myndigheter och branscher i frågor som rör hantering av zoonoser och livsmedelssäkerhet i gris- och grisköttsektorn. I år fokuserade SafePork på epidemiologi, kontroll av livsmedelsburna patogener och antibiotikaresistens hos grisar längs hela produktionskedjan.

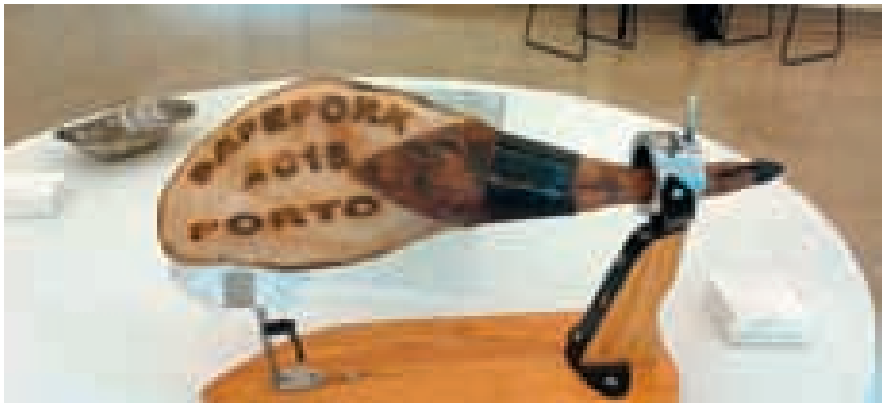

Konferensen SafePork sprider forskningsresultat från jord till bord rörande prevention, kontroll och behandling av grissjukdomar och livsmedelssäkerhet.

ANTIMIKROBIELL RESISTENS

Två av dagarna ägnades åt presentationer kring förekomsten av antibiotikaresistens via ”extended spectrum betalactamase” (=ESBL) och meticillinresistenta *Staphylococcus aureus* (=MRSA) i griskött i hela livsmedelskedjan. Kartläggning av ESBL och MRSA är något som görs i nästan alla EU-länder.

Gerty Vanantwerpen och hennes team från universitetet i Gent i Belgien presenterade sitt projekt om jämförelse av antimikrobiell resistens hos *Yersinia entercolitica* och *Yersinia pseudotuberculosis* från gris och människa. De testade åtta typer av antibiotika (amoxicillin, ceftiofur, gentamicin, nalidixinsyra, kolistin, doxycyklin, tylosin och sulfametoxazol trimetoprim) på 870 prover tagna från 50 grisgårdar i Belgien. Av 78 humana *Y enterocolitica*-isolat var alla resistenta mot ett antibiotikum (tylosin) och 47 procent var multiresistenta mot fyra till sex typer av antibiotika. Inom grissektorn var alla 870 *Y enterocolitica*-isolat resistenta mot tylosin och amoxicillin, med nio procents multiresistens. 21 *Y pseudotuberculosis*-isolat togs även, varav alla var resistenta mot amoxicillin och ett var multiresistent.

Forskning av Manon Swanenburg och medarbetare om *Toxoplasma gondii* bland holländska slaktgrisar mellan 2012–2014 presenterades, där syftet var att undersöka epidemiologi och prevalens av *T gondii*-infektioner bland grisar genom serologiska undersökningar. Ungefär 120 000 serologiska prover togs, där prevalensen av toxo- ➤

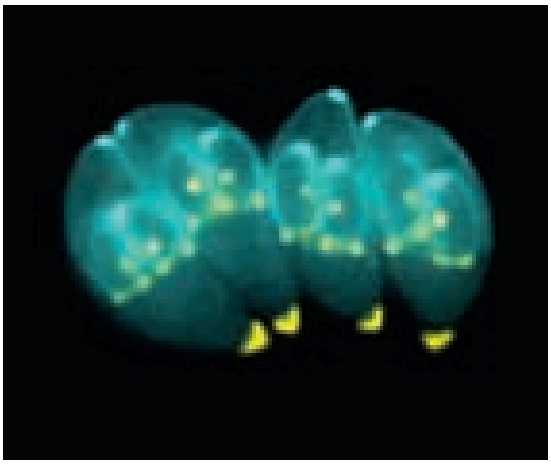

Foto: Ke Hu och John Murray.

Toxoplasmaparasit som delar sig. Av 120 000 serologiska prover i den holländska studien var prevalensen toxoplasma två procent bland vanliga grisar och 3,6 procent bland ekologiska grisar.

plasma var två procent bland vanliga grisar och 3,6 procent bland ekologiska grisar. Ekologiska grisar vistas utomhus där de har större möjlighet att komma i kontakt med riskfaktorer som katter, gnagare och andra vilda djur som kan vara bärare. Det visades även säsongsmässiga skillnader i prevalensen, med högre prevalens om vintern. EFSA har rekommenderat serologisk toxoplasmatestning av grisar och kontroll av gårdar. Forskarna tyckte själva att serologisk testning är en användbar metod att klassificera gårdar mellan hög och låg risk för att vidta riskhanteringsåtgärder.

FOTO: CENTRE DE RECERCA EN SANITAT ANIMAL.

Joaquim Segalés tyckte att hotet av nya zoonoser bör tas på större allvar och att aktörerna i animalieproduktionen bör samarbeta mer globalt.

NYA SJUKDOMAR OCH SMITTÄMNEN

Katinka DeBalogh från FAO i Rom konstaterade att de senaste 30 åren har flera nya grissjukdomar framkommit, varav flera zoonotiska som i vissa fall även påverkar miljön. Hon betonade att antimikrobiell resistens hotar en effektiv behandling av uppkomna infektioner. Från djurslaget gris har man bara mellan 1985 till 2010 upptäckt 98 nya patogener, 48 bakterier, 44 virus och sex övriga. Av dessa 98 var 48 zoonoser, enligt Joaquim Segalés, biträdande professor från universitetet i Barcelona som framförde en presentation med titeln ”Emerging swine diseases and infections: an increasing zoonotic threat”. Utbrott av nya infektiösa sjukdomar ses fortfarande som oförutsägbara, trots diagnostiska framsteg på både människans och djurens sida. Genom att jämföra med historiska utbrott av griszoonoser under de senaste 35 åren antyder statistiken att man bör förvänta sig en ny större zoonos vart sjunde till åttonde år. Eftersom dessa sjukdomar hotar både djur och människor visar jämförelsen vikten av att arbeta utifrån One Health-konceptet. Förutom behovet av nära samarbete mellan läkare, veterinärer och miljöforskare bör även andra discipliner som (risk)kommunikation, sociologi, statsvetenskap och antropologi involveras. Joaquim tyckte att hotet av nya zoonoser bör tas på större allvar och att veterinärer, forskare, producenter m fl bör samarbeta mer globalt. Detta är nödvändigt för att tidigt kunna upptäcka nya eller återkommande sjukdomar så att man kan förhindra istället för att behandla.

SPEED-DATING

Ett syfte med konferenser av detta slag är att de ska vara kontaktskapande. I Porto testade man en ny form av workshop, så kallad ”vetenskaplig speed-dating”. Det innebar att man under lunchpauserna, i mindre grupper med deltagare från andra länder, diskuterade viktiga frågor för att utbyta information. En annan tanke med detta var att ge forskare från hela världen möjligheten att utveckla sitt nätverk för vetenskapligt samarbete genom att träffa och kort interagera med kolleger i ett vetenskapligt forum.

Nästa SafePork-möte kommer att hållas i Brasilien 2017.

***NASER ARZOOMAND,** leg veterinär, officiell veterinär – Livsmedelsverket, Avdelning Västra Götaland, Livsmedelsverket, Box 622, 751 26 Uppsala.

SVENSKA SÄLLSKAPET FÖR VETERINÄR OFTALMOLOGI
SWEDISH SOCIETY OF VETERINARY OPHTHALMOLOGY

SSVO och Ögonpanelen inbjuder till
Sigtunahöjden, Sigtuna
11–12 mars 2016

FÖRELÄSNINGSDAG: Fredagen den 11 mars 2016, kl 08.30

Visual Optics med retinoskopi wetlab
Ron Ofri, DVM, PhD, Dipl ECVO, Associate Professor, Veterinary Ophthalmology, The Robert H. Smith Faculty of Agriculture, Food & Environment, The Hebrew University of Jerusalem

ÅRSMÖTE: Lördagen den 12 mars 2016, kl 09.00

Alla ögonintresserade kolleger är välkomna till föreläsningsdagen. Anmälan till årsmöte och föreläsning/wetlab sker via vår hemsida www.ssvo.se.

SÄVs höstmöte 2015

Höstmöte i universitetsmiljö

Sällskapet Äldre Veterinärer (SÄV) träffades för årets höstmöte på SLU och Ultuna i september. Mötesdeltagarna bjöds på en rundvandring i de nybyggda lokalerna och föreläsningar om aktuella veterinärmedicinska frågeställningar.

TEXT: KRISTINA NARFSTRÖM, *styrelseledamot, SÄV*

Torkel Ekman förevisade anatomens och patologens amfiteater, en undervisningslokal som imponerade på besökarna.

FOTO: JOHAN BECK-FRIIS

Vi var 40 personer som besökte Veterinärmedicinskt och husdjursvetenskapligt centrum (VHC) och Universitetsdjursjukhuset (UDS) på Ultuna den 18 september 2015. Dagen innehöll visning av de nya lokalerna, anförande av dekanus Karin Östensson och UDS-chefen Henrik Ericsson, liksom föredrag om dagsaktuell forskning och modern klinisk verksamhet.

Vi hälsades välkomna av Karin Östensson. Hon gav en mycket uppskattad exposé över dagens veterinärutbildning, den veterinära verksamheten i Sverige nu och hur den kan se ut i framtiden samt arbetsmarknadsutvecklingen i ett europeiskt perspektiv.

UDS-chefen Henrik Ericsson fortsatte med en beskrivning av Universitetsdjursjukhusets verksamhet. Sedan följde en rundvandring i mindre grupper ledd av Henrik, som visade besökarna UDS och Torkel Ekman, som framför allt visade oss VHC. Vi blev imponerade över de moderna lokalerna och den högteknologiska apparaturen. Inte minst anatomens och

patologens amfiteater var ytterst imponerade. Deltagarna frapperades även av det vilsamma rosaröda ljuset på röntgenavdelningen, något som underlättar ett dagslångt arbete där.

Foto: K Narfström

Sten Wiechel och Berit Funkqvist, båda tidigare lärare vid veterinärfakulteten, i glatt samspråk under visningen av UDS.

VETENSKAPLIGA FÖREDRAG

Efter lunch hölls fyra föredrag. Ove Wattle talade om tandproblem hos häst och stora förändringar vad gäller behandlingsprinciper. Han kritiserade särskilt bruket av alla onödiga tandraspningar.

Marie Rhodin beskrev arbetet kring hältdiagnostik, där nya objektiva högteknologiska metoder används idag, framför allt i forskningssammanhang. Besökarnas förmåga att bedöma hältor testades med hjälp av mentometerknappar.

Jens Häggström visade avancerad bilddiagnostik och andra nymodigheter på hjärtfronten hos hund. Vi fick bland annat se imponerande bilder av ett hjärta i arbete.

Björn Ekesten talade om syn och synfunktion hos olika djurslag. Vi fick ta del av en utförlig, klar och lättförståelig beskrivning av mekanismer i ögat på cellulär nivå.

Föredragen gav SÄV-deltagarna en fantastisk inblick i hur långt veterinärmedicinen utvecklats det senaste decenniet. Ett hopp om veterinärmedicinens fortsatt positiva utveckling tändes hos oss alla.

Kvällen avslutades med SÄV-lig samvaro. ■

noterat

Norges veterinärförbund stöttar svenskt trubbnosupprop

I Norsk Veterinærtidsskrift nummer 7/2015 framgår att Den Norske Veterinærforening (DNV, Norges veterinärförbund) genom sin ordförande Torill Moseng stöttar det svenska "truppnosuppropet". DNV har i många år uttryckt sin oro över de hundraser som har en dysfunktionell anatomi, skriver tidningen.

– Det finns ett etiskt värde i att vi tar god hand om djuren i vår omgivning. Vi är helt eniga med veterinärerna i Sverige om att man måste ändra utvecklingen och att man måste börja avla dessa raser så att djuren får det bättre. Det är nödvändigt att både köpare och uppfödare får information om vilket lidande de här hundarna faktiskt utsätts för, säger Torill Moseng till den norska veterinärtidningen.

"Trubbnosuppropet" startades av en grupp svenska veterinärer på Facebook under våren 2015, i syfte att uppmärksamma de andningssvårigheter som många brakycefala hundraser drabbas av på grund av avelsideal som orsakar trånga luftvägar. Uppropet har idag över 800 veterinära underskrifter. ■

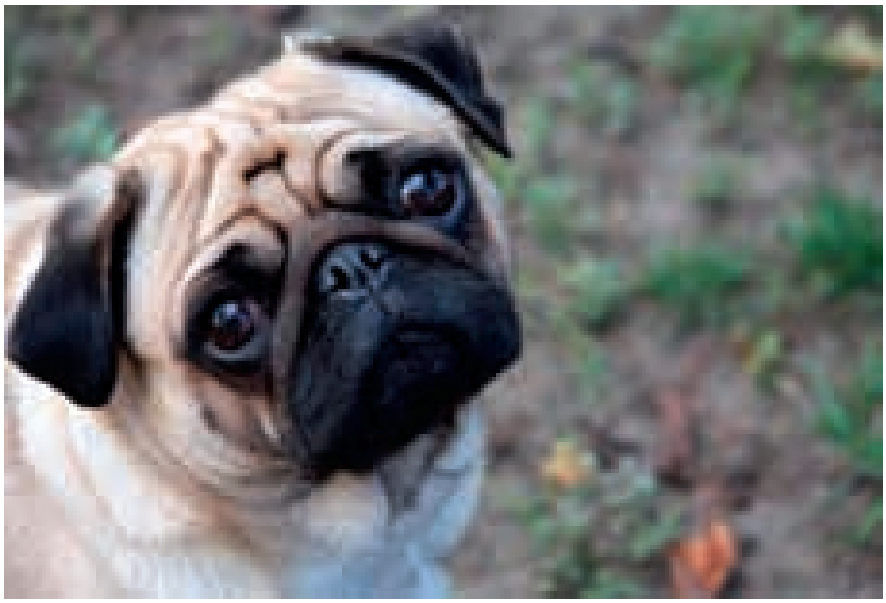

Trubbnoshundarna får nu stöd även av de norska veterinärerna.

Blir det någonsin en specialistutbildning i veterinär folkhälsa?

I serien av rapporter från SVS sektioner har turen kommit till Sektionen för veterinär folkhälsa. Sektionsordföranden berättar om det utdragna arbetet att starta en specialistutbildning, liksom om sektionens belöning till bästa examensarbete vid SLU 2014–2015.

från sektionerna

I ungefär vartannat nummer av veterinärtidningen finns den här spalten med. Var och en av SVS fem sektioner får på så sätt möjlighet att ungefär en gång per år direkt berätta för Veterinärsverige vad vi gör eller belysa någon fråga som är viktig.

Det är nu fjärde året som undertecknad skriver å Sektionen för veterinär folkhälsas vägnar. I spalten från december 2012 läser jag: ”Utbildningsplanen med bilagor kommer presenteras av SVS för Jordbruksverket i december och förhoppningsvis dröjer det därefter inte länge innan utbildningen (äntligen!) kan godkännas av Jordbruksverket”. Naivt kan man tycka, nu när det tre år senare fortfarande inte finns någon specialistutbildning. Vad är det då som händer, varför blir det aldrig av?

VARFÖR DRÖJER DET?

Utbildningsplanen är faktiskt sedan mer än ett år både godkänd av SVS kollegium och inskickad till Jordbruksverket. Anledningen till att det ändå fortsätter dröja är att det krävs en ändring av Jordbruksverkets föreskrifter gällande veterinära specialistutbildningar, då utbildning i veterinär folkhälsa inte ingår i den nu aktuella föreskriften (SJVFS 2013:15 C 23). Jordbruksverket har hittills inte

Sektionen för veterinär folkhälsa
Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap

prioriterat arbetet med föreskriften, senaste budet är dock att de absolut vill ha den färdig till januari 2016. Vi får hoppas att detta nu betyder att det verkligen snart kommer att hända på riktigt.

Under tiden jobbar sektionen med de specificerade kunskapskraven i bilagan till utbildningsplanen och med regler för att möjliggöra godkännande av specialister på existerande meriter (så kallade de facto-specialister). För det senare kommer den examinations- och styrkommitté (ESK) som Jordbruksverket utser att granska att de meriter som ansökande veterinär anför motsvarar de krav som ställs i utbildningsplan och bilaga.

BÄSTA EXAMENSARBETE

En positiv nyhet som verkligen har hänt är att sektionen vid årets årsmöte för första gången utsåg bästa examensarbetet av de arbeten inom området veterinär folkhälsa från SLU som publicerats mellan 1 juli 2014 och 30 juni 2015. Historisk, mycket värdig, vinnare blev Dinah Seligsohn för sitt arbete ”Dog bite incidence and associated risk factors: a cross-sectional study on school children in Tamil Nadu”. Dinah presenterade förtjänstfullt sitt arbete i samband med sektionens årsmöte under Veterinärkongressen, och belönades med kongressavgift, diplom, blommor och en prischeck.

Sektionsstyrelsen bedömde från början totalt tolv arbeten utifrån vetenskaplig kvalité, läsbarhet och betydelse för veterinärer verksamma inom veterinär folkhälsa. En verkligt rolig uppgift! Fyra bra arbeten gick vidare till en finalomgång och alla dessa belönades med diplom och blommor. Styrelsen ser ➤

Foto: Johan Beck-Friis

Susanna Sternberg Lewerin i mitten gratulerar tredjepristagaren Nica Wachtmeister (till vänster) och vinnaren Dinah Seligsohn (till höger) i tävlingen om bästa examensarbete.

redan fram emot att läsa fler intressanta och välskrivna arbeten nästa år.

Sektionens program på Veterinärkongressen var i år möjligen lite mera svårsmält än tidigare år med ämnen som epidemiologi, sjukdomsövervakning och riskanalys, men drog ändå många deltagare. Detta är fjärde året som symposiet kan räknas som kurs, vi kommer fortsätta med det upplägget och försöker täcka de ämnesområden som ingår i specialistutbildningen för att möjliggöra för medlemmarna att få de kurser som krävs för att bli specialister.

ERIKA CHENAIS
ordförande
SVS sektion för veterinär folkhälsa

noterat

Antivirala substanser till retrovirusinfekterade katter

Ett antal antivirala läkemedel är allmänt använda för behandling av specifika virusinfektioner hos människor. I vilken utsträckning antiviral kemoterapi kan användas av veterinärer för att behandla katter med retrovirusinfektioner granskas i en översiktsartikel i novembernumret av Journal of Feline Medicine and Surgery.

Bland de vanligaste virala smittämnena hos katter är felint immunbristvirus (FIV) och kattleukemivirus (FeLV) globalt utbredda. I översiktsartikeln presenterar Katrin Hartmann, professor och chef vid kliniken för smådjursmedicin vid universitetet i München, rekommendationer om bästa praxis för att hantera dessa fall. I mer allvarliga fall – som när den FIV- eller FeLV-smittade katten uppvisar neurologiska tecken eller återkommande infektioner – råder författaren att man ska överväga antivirala medel i behandlingen. Urvalet omfattar zidovudin (eller "AZT"), det första läkemedlet som godkändes för behandling av HIV-infektion, plerixafor, en substans som används för stamcellsmobilisering hos människa och felint interferon omega.

Antivirala läkemedel kan ibland ha effekt på katter med FIV- eller FeLV-infektion, enligt den tyska virologen Katrin Hartmann.

FOTO: EIVOR RASEHORN

Intresset för att hos katter utforska effektiviteten av antivirala läkemedel avsedda för behandling av humant immunbristvirus (HIV) bygger på resonemanget att FIV och HIV är närbesläktade, med många virala enzymer som visar liknande känslighet för en rad bromssubstanser. FeLV är inte lika besläktad med HIV och de tillgängliga läkemedlen har mestadels visat sig vara mindre effektiva mot detta retrovirus.

Källa: Hartmann K. Efficacy of antiviral chemotherapy for retrovirus-infected cats. What does the current literature tell us? J Feline Med Surg, 2015, 17, 925–939.

SVA och Växa Sverige inbjuder till seminariet:

Streptococcus agalactiae-mastit hos mjölkkor - ett nygammalt problem

Seminariet vänder sig till veterinärer med nötkreatursspraktik och kommer att ta upp klinik, förekomst, patogenes, riskfaktorer, diagnostik, behandling, sanering samt förebyggande åtgärder vid *S. agalactiae-mastit*. Aktuella frågeställningar kommer att diskuteras.
Föreläsare: **Charlotta Fasth**, SVA, **Håkan Landin**, Växa Sverige, **Ylva Persson**, SVA/Växa Sverige, **Karin Persson Waller**, SVA.

Plats och tid: SVA, Uppsala, 10 februari kl 9.30-16.00
Kostnad: 1000 kronor exkl moms (inkluderar lunch och fika)
Anmäl dig senast 15 januari till ylva.persson@sva.se

25 platser! Först till kvarn!

Anmälan ska innehålla:
• deltagarens namn • e-postadress • faktureringsadress
• eventuella matönskemål (självklart serverar vi bara svenskt kött).

SVA VÄXA SVERIGE

Skriv gärna insändare och debattinlägg till Svensk Veterinärtidning, men skriv inte för långt – max 6 000 tecken inkl blankslag.

Ersättning för arbete på obekväm tid

När man som veterinär arbetar på ”obekväm tid”, dvs kvällar och helger, ska man få extra ersättning för detta. Den så kallade OB-ersättningen regleras vanligtvis i ett lokalt avtal som den anställde bör kontrollera innan man börjar arbeta obekvämt.

FRÅGA

Vad menas med OB-ersättning och var hittar jag hur mycket det är?

SVAR

OB-ersättning = ersättning för arbete på obekväm tid. Det handlar t ex om kvällar, nätter och helger. Förutom den vanliga lönen har man rätt till extra ersättning när man arbetar ”obekvämt”, dvs när man ställer upp på kväll, lördag–söndag, julafton eller nyårsnatten och liknande helger.

Inom staten regleras OB lokalt på de arbetsplatser som har oregelbunden arbetstid. Hos privata arbetsgivare regleras ersättningen i lokala avtal på varje arbetsplats. Det finns inget i det centrala avtalet som reglerar ersättningen för veterinärer. I den avtalsbok som beskriver vårt avtal ingår även Unionens avtal och deras ersättningsnivåer för OB, som vi veterinärer inte är bundna till även om många arbetsgivare försöker hänvisa till dem.

Ersättningen för att man arbetar på obekväm tid kan variera från arbetsplats till arbetsplats men AVF/SVF har rekommendationer på ersättningsnivåer som vi tycker är rimliga. Exempelvis ska veterinärer ersättas från fredag kl 17.00 till måndag kl 08.00 med faktor 1,0. Det innebär att om ordinarie timlön är 200 kr blir timersättningen med OB-tilllägg faktor 1,0 = 400 kr. De fullständiga rekommendationerna finns på www.svf.se eller kan fås om man kontaktar förbundet.

För att hitta ersättningen på den egna arbetsplatsen tittar man vanligtvis i ett lokalt avtal som arbetsgivaren och Sveriges Veterinärförbund förhandlat fram. Finns inget lokalt avtal ska man granska sitt anställningskontrakt där nivåerna också kan regleras. Står det inget där heller kan man höra av sig till AVF/SVF eller sitt lokala fackliga ombud. Regeln är att innan man börjar arbeta obekvämt bör arbetsgivare och arbetstagare ha ett avtal där OB-ersättningen regleras.

Från AVFs sida anser vi att våra rekommendationer, som har antagits på majoriteten av dagens veterinära arbetsplatser, är bra. Det är mer krävande att arbeta helger och nätter än en vanlig arbetsdag, särskilt om man har familj. Veterinärer har visserligen ett arbete där vi ibland får räkna med oregelbunden arbetstid, men vi ska då också ha extra betalt för de kvällar och helger när vi är på jobbet.

AVF anser slutligen att OB-ersättningen ska regleras med faktorer och inte divisorer. Faktorer beräknas utifrån timersättningen, t ex 0,5 gånger timersättningen, medan divisorer utgår från månadslönen, exempelvis månadslönen dividerad med 600.

FREDRIKE RITTER
ordförande, AVF

SKALPELLEN

Kirurgiföreningen Skalpellen inbjuder till kurs
8–10 april 2016 – Wisby Gotland

Föreläsningar i akutkirurgi på hund och katt

Fredag 8 april kl 13.00 – Söndag 10 april kl 12.00

Akutvård och anestesi – *Jonas Eriksson*, leg vet, Ale djurklinik

Munhåle- och skallkirurgi – *Vahid Sarrafzadeh*, leg vet, Blå Stjärnans Djursjukhus Göteborg

Akutvård andningsvägar och torax – *Camilla Iwarsson*, leg vet, Läckeby Djursjukhus

Akut traumakirurgi och neurokirurgi – *Offer Zeira*, DVM, San Michele Animal Hospital in Milano Italy

Anmälan sker genom inbetalning av 1 000 kronor till Bankgiro 5832-7404. Ange ert namn och e-mailadress. Kursen hålls på Clarion Hotel Wisby (www.clarionhotelwisby.se). Kursdeltagarna kommer att faktureras 4 500 kronor plus moms i förskott för arrangemanget inkluderande alla måltider och två nätter på hotellet.

Resa kan bokas av Företagsresor i Boden, att: Catarina Granström, tel: 0921-17740, mail:info@foretagsresor.nu. Ange Skalpellen Gotland.

Golfturnering söndag eftermiddag kommer att arrangeras.

Upplysningar: *Sune Jerre*, ordf, sune.jerre@telia.com, *Mårten Hansson,* dvmpmcare@gmail.com och *Håkan Onsjö,* hakan@onsjo.com, Djurklinikerna Visby. För mer information, se www.skalpellen.se.

Kollegiala nätverket – veterinärer stödjer veterinärer

Eva von Celsing
Eskilstuna
Tel: 016–292 93
Mobil: 070-624 92 93
E-post: hvarsta.vet@telia.com

Eva har specialistkompetens i hundens och kattens sjukdomar. Hon har varit anställd vid Djursjukhuset i Strömsholm under åtta år, varit zooveterinär på deltid under två år och är nu privatpraktiserande smådjursveterinär utanför Eskilstuna sedan 17 år tillbaka. Hon föder också upp strävhåriga taxar och är även styrelsemedlem i Svenska Taxklubben.

Ilmars Dreimanis
Laholm
Tel: 0430–600 72
Mobil: 0730–60 10 08
E-post: imsestina@hotmail.com

Ilmars har större delen av sitt yrkesverksamma liv arbetat som distriktsveterinär. Numera är han privatpraktiserande med inriktning på animalieproduktionens djur. Han har varit fackligt aktiv inom Distriktsveterinärföreningen, varit ledamot i SVFs styrelse och är fortfarande verksam i flera av SVFs nämnder och fonder.

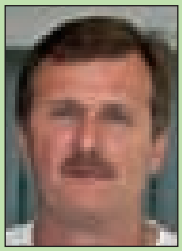

Florin Gurban-Marcu
Höör
Tel: 0413–219 00
Mobil: 073–349 79 98
E-post: florin.gurban@telia.com

Florin kom till Sverige 1989 från Rumänien och blev klar med sin TUVE-utbildning 2002. Han arbetade åtta år som ”privatdistriktare” i Högby och driver sedan 2011 privat smådjursklinik i Höör tillsammans med sin son.

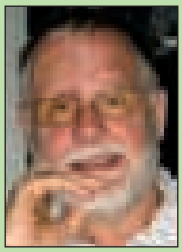

Erik Kjellgren
Arboga
Tel: 0589–169 78
Tel: 0589–192 80
E-post: kjellgren.erik@gmail.com

Erik är smådjursveterinär med tyngdpunkt på oftalmologi och driver som egen företagare Arboga djurklinik. Erik har varit chef i 17 år och har lång erfarenhet från facklig verksamhet, bland annat som ordförande och styrelseledamot i SVF. Han har också suttit med i Veterinära Ansvarsnämnden. På fritiden är natur och segling hans passioner. Körsång och kultur i alla former gillas också.

Medlemmarna i kollegiala nätverket lyssnar och ger stöd efter bästa förmåga. Du behöver inte vara medlem för att ta kontakt och du garanteras sekretess och kan också välja att vara anonym. Samtalsämnet är fritt. Vanligt är att veterinärer vänder sig till nätverket i frågor som rör till exempel ohälsa, stress, privata problem och kriser, alkohol- eller missbruksproblematik, utbrändhet, mobbning, hot eller anmälan till Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård.

Kollegiala nätverket är ett självständigt nätverk bestående av veterinärer som på ideell grund står till förfogande för kolleger som behöver en samtalspartner. Sveriges Veterinärförbund har initierat verksamheten och stödjer nätverket med återkommande utbildning.

FVF-kurs för ID-kontrollanter på häst

Företagande Veterinärers Förening, FVF, ordnade i oktober en kurs i utbildning av ID-kontrollanter för hästar. Såväl genetik som praktisk färdighetsträning ingick i undervisningen.

Foto: Johanna Habbe

– Vad anser ni att detta är för färg? Kurt Larsson lär upp de församlade veterinärerna i den inte helt enkla konsten att färg- och signalementsbeskriva hästar.

Den 23 oktober samlades närmare 30 veterinärer för att utbilda sig till ID-kontrollanter för häst. Det var mest FVF-medlemmar men även några DV-anställda fanns med, som vi tyckte kunde få komma med nu när FVF ordnar en så attraktiv kurs som signalementsbeskrivning.

Kursen hölls i Björketorp mellan Varberg och Borås, där stuteriägare Kurt Larsson bor och har sitt stuteri med bland annat russ och New Forest-ponny. Han har sedan många år hållit kurser som den här för blivande ID-kontrollanter men var ovan att ha enbart veterinärer i auditoriet.

ÖGA FÖR HÄSTFÄRGER

Kursdeltagarna fick inledningsvis en genomgång i genetik, färger har sina dominanta och recessiva anlag på ett så absolut sätt att man i vissa fall ganska enkelt kan bevisa att vissa stamtavlor faktiskt inte överensstämmer med verkligheten. Vissa hingstar kan bara inte vara fäder till vissa föl. Å andra sidan kan det intressant nog dyka upp dolda anlag i en fölunge, där man i efterhand får inse att den färg man trodde att en häst har även innehåller något annat, men som väldigt sällan kommer till uttryck.

De flesta hästar har ändå den färg de ser ut att ha, men det är alltid bra att ha ett litet extra genetiktänk innan man beslutar sig för vilken färg som ska skrivas på signalementsbeskrivningen, fick kursdeltagarna klart för sig. Då gäller det att man har det kritiska tänkandet berett när det behövs.

GODKÄNDA ID-KONTROLLANTER

Efter lunchen och ytterligare anekdoter från Kurts långa tid som uppfödare och exteriördomare fick vi se hästar ”på riktigt”. Dels hästar med lite ovanliga färger, men även helt vanliga fuxar med olika tecken.

Som examination hade vi två hästar som skulle signalementsbeskrivas. Om Kurt från början varit orolig att veterinärer ibland tenderar att vara något slarviga i sin beskrivning fick han tala om för oss att precis allt inte ska noteras. En efter en fick kursdeltagarna gå ut i köket och motta diplom som bevis på att man genomgått ”färgkursen” och blivit godkänd. Nu väntar 30 veterinärer på sin stämpel och införande i Svenska Hästavelsförbundets lista över godkända ID-kontrollanter. 30 veterinärer som dessutom diskuterat en hel del frågor om hästpass och vad som gäller i olika frågor.

Johanna Habbe
ordförande, FVF

AVS ACTA VETERINARIA SCANDINAVICA

Den vetenskapliga tidskriften Acta Veterinaria Scandinavica, skapad av de nordiska veterinärförbunden, publicerar sedan 2007 sina artiklar enbart elektroniskt på Internet. Allt material i tidskriften ligger i sin helhet fritt åtkomligt på adressen www.actavetscand.com. Utgivningen finansieras via en avgift från de publicerade författarna, med de nordiska veterinärförbunden som ekonomisk garant.

För aktuellt innehåll och tidigare publicerade artiklar i Acta Veterinaria Scandinavica hänvisas till hemsidan **www.actavetscand.com**.

IN MEMORIAM

Harry Pettersson in memoriam

Chefveterinär och professor Harry Pettersson, Helsingborg, har avlidit i en ålder av 82 år. Han sörjs närmast av dottern Marie-Louise med familj.

Harry Pettersson kom rätt snart efter utbildningen vid Kungliga Veterinärhögskolan till djursjukhuset i Helsingborg. Han kom i en tid när hästarna hade försvunnit från jordbruket och kavalleriregementena hade lagts ner. Hästsporten i Sverige var av tämligen blygsam omfattning. Harry blev vidareutbildad i hästkirurgi av Fritz Sevelius som i sin tur hade blivit skolad av den dynamiske kirurgprofessorn Gerhard Forssell.

I början av 1970-talet när intresset för trav och galopp och ridsporten tog fart blev djursjukhuset i Helsingborg synonymt med högkvalitativ vård och remissinstans i södra Sverige. Harry blev med sin kirurgiska skicklighet den naturliga personen att anlita. Djursjukhuset kom att vidareutbilda många veterinärer inte bara från Sverige utan också från våra nordiska grannländer. I Finland tackades Harry för sin undervisningsgärning med ett hedersdoktorat.

Vid 1970-talets mitt och den allt större efterfrågan på avancerad och sluten hästsjukvård, räckte inte lokalerna vid djursjukhuset till. Det var de gamla sjukstallarna från kavalleriregementets tid som hade modifierats och använts. Planerna på nya byggnader tog fart och Harry tog med kraft itu med att skapa möjligheter för att bygga nya ändamålsenliga lokaler. Malmöhus Läns Hushållningssällskap som ägde djursjukhuset hade inte finanserna att klara nybyggnationer. Det får tillskrivas Harry att de goda kontakterna för att få externa finansiärer att satsa på denna institution skapades. När det nya djursjukhuset som då hade bytt namn till regiondjursjukhus invigdes 1983 var det det största och modernaste i Europa. Vid den dåvarande veterinärmedicinska fakulteten vid SLU i Uppsala blev Harry adjungerad professor i mitten av 1980-talet och kom där att utbilda veterinärstudenter i kirurgi.

Harry var ledamot i Sveriges Specialpraktiker och när detta övergick i Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap, SVS, blev Harry en av de första ledamöterna i Hästsektionen. Tillsammans utformade ledamöterna utbildningsprogram för att skapa specialistkompetens för veterinärer. Harry kom att bli med i den första gruppen som organiserade utbildningsprogram för att examinera hästspecialister.

I internationella sammanhang var Harry en välkänd profil. Han har skrivit många vetenskapliga artiklar och hållit många föredrag i hästkirurgiska sammanhang både i Sverige och i utlandet. När det blev aktuellt att bilda en europeisk specialistkompetens inom hästkirurgi (Dipl ECVS) var Harry med i utformandet av denna utbildning.

I Sveriges Veterinärförbunds skadeprövningsnämnd var Harry i många år ledamot liksom i den av ATG skapade forskningskommittén. Harry Pettersson fick kungens medalj 1986 och blev ledamot i Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien samma år. Vidare fick han Helsingborgs Marknadsförenings medalj 1997 med motiveringen att ”ha satt Helsingborg på den veterinärmedicinska världskartan” samt tilldelades Helsingborgsmedaljen 2007, stadens finaste utmärkelse. Han var ordförande i Stiftelsen Strömsholm under tio år, lärare i frakturkirurgi i Davos samt ordförande i Skånska Veterinärföreningen och i Helsingborgs Djurskyddsförening under flera år. Harry var mycket aktiv i Round Table och Rotary i Helsingborg. Han är medförfattare till boken ”Håll hästen frisk” vars åttonde och senaste utgåva kom 2007. Den har översatts till flera språk.

Harry var en mycket anlitad person i hästveterinära sammanhang. Hans devis var ”arbeta hårt och öka hela tiden tempot”. Han var en energisk, utåtriktad och positiv person och trots sitt stora yrkesengagemang fann han tid för familjen och vännerna. Han underhöll med sång och dans. Undertecknad arbetade sida vid sida med Harry på 1970-talet som hästveterinär vid Djursjukhuset i Helsingborg och senare i olika hästveterinära sammanhang.

Med tacksamhet minns jag Harry som kollega och vän. Han och hans familj hjälpte och gladde mig och min familj, när vi i slutet av 1960-talet kom till Helsingborg. Våra tankar går till Mimmi med familj.

Staffan Rudberg

Kurs i HJÄRTSJUKDOMAR hund och katt

29 september – 1 oktober 2016
Wallby Säteri, Vetlanda

Kursledare
Leg vet VMD Anna Tidholm
Associate professor
Dipl ECVIM (cardiology)

För mer information och anmälan
se www.wallby.se eller
maila nyman@wallby.se

Wallby Säteri
ANNO 1333
LÅNGT IFRÅN VARDAGEN

IN MEMORIAM

Marianne Mellgren till minne

Redan som barn hade hon siktet inställt på djur. Som muta vid en familjeflytt fick Marianne börja på ridskola och därefter var hästen hennes följeslagare. Hästen Besken följde med till Uppsala och förutom studier och aktivt studentliv arbetade Marianne på Ulleråker för att försörja sin vän.

Efter examen arbetade hon som distriktsveterinär i Gällivare men till slut blev resorna till blivande maken Anders för långa. Paret bosatte sig i idylliska Stjärnsund och Marianne började sin bana som smådjursveterinär på Gästrike djurklinik. Hon tog sin steg-ett specialistexamen och ett stort intresse för hudsjukdomar ledde till att hon blev steg-två-specialist i dermatologi. Under tiden föddes barnen Erik och Elsa och de fick växa upp i lantlig miljö med hundar och hästar. Fritidshuset i Duved var ett återkommande resmål där vi vänner kunde träffas.

I en ålder då de flesta smådjursveterinärer söker sig till lugnare kliniker började Marianne på Falu Djursjukhus. Det var

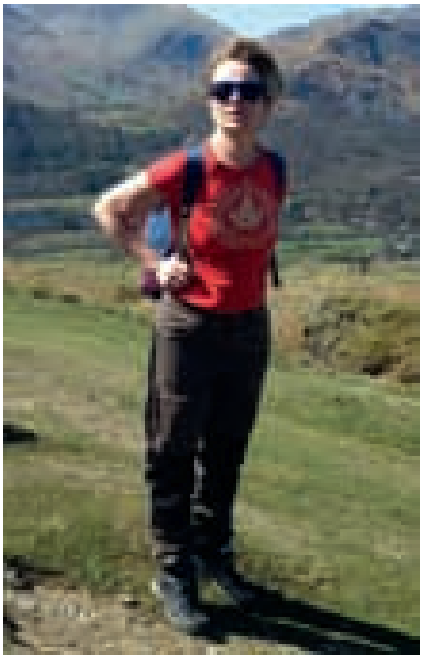

med stort engagemang hon åtog sig jourfallen och hon gladdes åt att få utveckla sin kirurgiska ådra. Samtidigt var dermatologi hennes passion och hon var under många år aktiv i Skinnklubbens styrelse. Dermatologin tog henne runt i världen på kongresser. Hon åtog sig även chefveterinärtjänsten på Falu Djursjukhus och personalens välbefinnande låg henne varmt om hjärtat. Hon var ett föredöme med sitt äkta engagemang i patienter och djurägare.

Redan under studietiden var vi en sextett som pluggade tillsammans och utnyttjade tentaperioderna till fjällresor. Efter examen har vi fortsatt att träffas regelbundet och aktiviteterna har varierat. Vi har shoppat i London, gått på Stockholms gourmetrestauranger, seglat whitbreadbåt på västkusten, åkt på spa och i april åkte vi på vandringsresa till Lake District i England. Ingen kunde då tro att Marianne en månad senare skulle ha en allvarlig cancerdiagnos.

Marianne har alltid präglats av ett aktivt liv och en positiv livsinställning. Det hade hon nytta av under sin sjukdomstid. Trots svåra smärtor och tuffa behandlingar såg hon ljust på tillvaron och hade mycket kontakt med familj och vänner. Till slut blev dock sjukdomen övermäktig och hon somnade in i hemmet med ett leende på läpparna.

Våra tankar går till hennes älskade make Anders och barnen Erik och Elsa.

Anette Gladh
Anna-Karin Idermark
Karin Artursson
Kerstin Hansson
Kristina Widmark

noterat

Evidensia etableras i Nederländerna

Evidensia Djursjukvård, som bildades av bland andra Specialistdjursjukhuset Helsingborg och Djursjukhuset Malmö 2012, köper Nederländernas största djurklinikkedja Dierenzorggroep. Köpet gör Evidensia till Europas ledande kedja för djursjukvård, skrev koncernen i ett pressmeddelande den 23 november.

– Evidensia är nu närvarande i sju länder: Sverige, Finland, Norge, Danmark, Tyskland, Schweiz och Nederländerna. Ambitionen är att fortsätta växa i gruppens befintliga marknader och även fortsätta expansionen till nya länder. Målet för 2018 är att fördubbla omsättningen, säger Anders Thunberg, koncernchef i Evidensia.

Djurklinikkedjan Evidensia startades 2012 av Specialistdjursjukhuset Helsingborg, dåvarande Djursjukhuset Malmö, Strömsholm Specialistdjursjukhuset Hund och Katt, Strömsholm Specialistdjursjukhuset Häst, Södra Djursjukhuset i Stockholm samt riskkapitalbolagen Valedo och Olof Skarman Invest.

Evidensia är efter sitt senaste förvärv närvarande i sju länder i Europa.

I september förra året blev det svenska riskkapitalbolaget EQT huvudägare och sedan dess har koncernens omsättning vuxit med 60 procent, främst genom förvärv.

Vilken är din diagnos? – Svar

SVAR

Aviär Influensa (AI) bör finnas i tanken även vid måttlig dödlighet. Tillsammans med newcastlesjuka (ND) är det de fjäderfäsjukdomar som är upptagna i epizootilagstiftningen. Sjukdomarna kan inte skiljas åt baserat på kliniska symtom och misstankar av detta slag analyseras för båda sjukdomarna, i detta fall med negativt resultat vid undersökning av organ med PCR. Fåglarna befanns vid obduktionen vara smittade av *Erysipelothrix rhusiopathiae,* rödsjuka, som även den ger ökad dödlighet.

Aviär influensa finns upptagen i författning K6 som både högpatogen (HPAI) och lågpatogen (LPAI), benämnda efter sin sjukdomsframkallande förmåga. AI delas även in i subtyper vilka anges efter två ytproteiner som betecknas H och N. Exempel är H5N1 som påvisades hos vilda fåglar och en gräsand i vilthägn 2006 och H5N8 som upptäcktes hos döda svanar vintern 2015. Alla högpatogena aviära influensor hör till subtypen H5 eller H7.

SYMTOM

Vid infektion med HPAI ses ofta mycket hög dödlighet och allvarliga symtom hos fjäderfä. Från vinterns och vårens utbrott i tamfågelbesättningar i England och Holland av HPAI (H5N8) beskrevs dock relativt låga dödlighetstal. Även om mortaliteten kan uppgå till 50–100 procent behöver den inte göra det och sjukdomen bör kommas ihåg även vid lägre dödlighet. Sjukligheten varierar med symtom som nedsatt allmäntillstånd, sänkt äggproduktion och minskad foderkonsumtion. I vissa fall kan även respiratorisk påverkan, diarré, ödem i huvud och kam samt symtom från nervsystemet ses. Vid LPAI är symtombilden liknande men förloppet är mindre dramatiskt och sjukdomen kan förlöpa symtomlöst. LPAI som kommer in i en fjäderfäflock kan dock, då virus är förändringsbenäget, förändras och övergå till en högpatogen form.

Symtombilden för newcastlesjuka är likartad den vid AI och då de inte kan skiljas åt kliniskt analyseras båda sjukdomarna vid misstanke.

DIAGNOSTIK

För kliniska misstankar med kort anamnes och tydliga kliniska symtom eller ökad dödlighet används organ från avlivade sjuka djur eller självdöda fåglar som provmaterial. Vid situationer där det inte med säkerhet går att identifiera sjuka djur, t ex om skalförändringar eller produktionsstör-

Grafik: Empres-i (empres-i.fao.org).

Figur 2. *Utbrott av aviär influensa hos fjäderfä i Europa, Afrika och Asien 2015.*

ningar är de enda symtomen, undersöks ett urval av djuren i besättningen. Djuren svabbas, ett prov från kloaken och ett från näbbslitsen vid svalget, från 20 upp till 60 fåglar per enhet. Det är viktigt att kloakprovet inte bara innehåller vitt material, som är urat. Träck är brunt. Proverna analyseras med PCR för att påvisa genom från Influensa A-virus. Därefter bestäms virusets H-typ, om det är H5 eller H7. Slutligen bestäms virusets sjukdomsframkallande förmåga genom sekvensering. Om genom från Influensa A påvisas görs alltid virusisoleringsförsök på embryonerade ägg. Om viruset kan isoleras utförs ytterligare karaktäriseringsundersökningar.

Om sjukdomsförloppet pågått mer än en vecka bör blodprov tas från fåglarna för serologisk diagnostik.

ÖVERVAKNING

AI-övervakningen styrs av EU-lagstiftning och Sverige ansöker årligen om medfinansiering för den övervakning som vi utför. Syftet med övervakningen av vilda fåglar är att påvisa högpatogen H5N1 medan syftet med övervakningen av fjäderfä främst är att upptäcka milda varianter av AI. I Sverige provtas vilda fåglar som inkommer till SVA för obduktion (fallvilt) med svabbar för PCR-analys avseende AI, hittills i år har ca 200 fåglar provtagits. I vintras upptäcktes HPAI (H5N8) hos svanar på detta sätt.

Det finns även en aktiv serologisk övervakning med provtagning i viltfågelhägn och vid slakt av utegående fjäderfä av olika kategorier.

AKTUELLT SJUKDOMSLÄGE

Tiden 2014–2015 var globalt sett en aktiv period avseende AI. Olika subtyper av AI cirkulerar ofta i Asien med viss årstidsvariation och kan följa med vilda fåglar till andra kontinenter. Under senhösten 2014 och vintern 2014/15 spreds HPAI (H5N8) till ett antal besättningar i Europa (Figur 2) och fick en mycket omfattande spridning i USA (Figur 3) där omkring 45 miljoner fåglar avlivades. Under sommaren sågs även utbrott av LPAI (H7N7) i Storbritannien (1 st), Tyskland (2 st), Nederländerna (2 st) och Italien (1 st), samt enstaka utbrott av HPAI (H7N7) i Storbritannien och Tyskland.

FÖRDJUPNING OM EPIZOOTIER OCH AI

Epizootierna regleras i Epizootilagen (1999:657), Epizootiförordningen (1999:659) och i Jordbruksverkets föreskrifter om epizootiska sjukdomar SJVFS 1999:102 samt SJVFS 2010:44. I dessa finns förutom anvisningar om veterinärens roll även epizootisjukdomarna listade. Allt kan hittas via Jordbruksverkets hemsida. På SVAs hemsida finns mer information om epizootisjukdomarna och en länk till utbildningsverktyget 'epiwebb' som erbjuder vidare information och kunskapstest för de i lagen reglerade epizootierna.

Aviär influensa upptas även i rådets direktiv 2005/94/EG, åtgärder för bekämpning av AI.

Grafik: Empres-i (empres-i.fao.org).

Figur 3. *Utbrott av aviär influensa hos fjäderfä i USA 2015.*

KONGRESSER & KURSER

Svenska

Webbkurser
DISA – Djuromsorg vid slakt och annan avlivning
Djurskyddsbedömning Gris
Hantering av djurskyddsbrott.
Arr: Nationellt centrum för djurvälfärd (SCAW). Info: Maria Forsberg Lönn, maria.lonn@slu.se och www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/nationellt-centrum-for-djurvalfard/utbildning1/aktuella-utbildningar/ eller www.slu.se/scaw

2016, v 1

NY 9/1 + 6/2 -16. Kurs Neurologi smådjur, Universitetsdjursjukhuset UDS, Uppsala.
Arr: Swevet i samarbete med UDS.
Info: http://shop.swevet.se/sv/utbildning

v 2

NY 11–12/1 -16. Grundläggande näringslära för hund & katt (del 1), Knivsta.
Arr: Sallander Pet Diet, Exercise & Health AB. Info och anmälan: www.sallanderconsulting.com

NY 12–13/1 -16. Examensareten redovisas av studenterna på veterinärprogrammets sista termin, Ultuna, Uppsala.
Info: www.slu.se/vetexamen2016
(se annons i denna tidning)

16–17/1 -16. Hund- och kattandvård, grundkurs, Stockholm.
Arr: KRUUSE i samarbete med Hedvig Armerén.
Info & anmälan: www.kruuse.com eller Carolin Johansson, marknadskoordinator KRUUSE, 0701-016728, carolin.johansson@kruuse.com

v 3

19/1 + 9/2 + 8/3 -16. BAM – Bättre arbetsmiljö – grundläggande arbetsmiljöutbildning 3 dagar, Stockholm
Arr: SLA m fl. Info och anmälan: www.sla-arbetsgivarna.org under kalendariet Kommande aktiviteter

22–23/1 -16. Dermatologikurs Häst, SLU Ultuna Uppsala.
Arr: UDS, Swevet.
Info: utbildning@swevet.se,

NU SÖKER VI SEMESTERVIKARIER

Inför sommaren 2016 behöver vi semestervikarier i hela landet. Vi söker dig som är leg veterinär, leg djursjukskötare, alternativt djurvårdare. Ange i din ansökan vilken tjänst du söker.

Skicka in din ansökan redan i dag till personal@evidensia.se. Mer info hittar du på www.evidensia.se

EVIDENSIA DJURSJUKVÅRD

BioVet VETERINÄRMEDICINSKT LAB

BioVet veterinärmedicinskt laboratorium är sedan över 30 år specialiserat på diagnostisk patologi inom området sällskapsdjur och hästar. BioVet bedriver även i mindre skala toxikologisk patologi för olika uppdragsgivare. BioVet ligger i Norrviken norr om Sollentuna, med pendeltågskommunikation både till Uppsala och Stockholmsregionen.

BioVet söker patolog

Vi behöver bli fler och söker nu en patolog, främst för den diagnostiska verksamheten. Den vi söker är legitimerad veterinär med erfarenhet av diagnostisk histopatologi och helst även cytologi på patologilaboratorium. Om Du har kompetens inom toxikologisk patologi finns möjlighet till arbete även inom den sektorn. Samarbetsvilja och hög ambitionsnivå är viktiga egenskaper.

Känns det intressant? Då är Du välkommen med en intresseanmälan och ett kort CV, senast den 15 januari 2016. Mejla detta till susanne.askfors@biovet.se.

För mer upplysningar ring BioVet 08 6267615 och fråga efter Susanne Askfors. Titta gärna också på vår hemsida www. biovet.se.

0708-25 38 98,
http://shop.swevet.se/sv/utbildning/

v 4

26/1 + 18/2 + 17/3 -16. BAM – Bättre arbetsmiljö – grundläggande arbetsmiljöutbildning 3 dagar, Växjö,
Arr: SLA m fl. Info och anmälan: www.sla-arbetsgivarna.org under kalendariet Kommande aktiviteter

29–31/1 -16. 4th Nordic small animal veterinary conference, theme: the renal patient, Göteborg.
Arr: Blå Stjärnan Akademin.
Info: www.blastjarnanakademin.se

v 5

5–6/2 -16. SVS Hästsektions vinterkurs "Silly walks" – orthopedic or neurological?, Göteborg.
Arr: SVS Hästsektion.
Info: www.vinterkurs.se

v 6

10/2 -16. Seminarium Streptococcus agalactiae-mastit hos mjölkkor – ett nygammalt problem, SVA, Uppsala.
Arr: SVA, Växa Sverige.
Info & anmälan: ylva.persson@sva.se

v 7

15–19/2 -16. Kurs i artificiell insemination, häst, Uppsala. Arr: KV, Uppsala.
Info: susanne.pettersson@slu.se

19–20/2 -16. Kurs Advances in equine orthopaedic therapies, Helsingborg.
Arr: VetPD.
Info: http://www.vetpd.com/courses-detail.php?event=227

20–21/2 -16. Hund- och kattandvård, grundkurs, Stockholm.
Arr: KRUUSE i samarbete med Hedvig Armerén.
Info & anmälan: www.kruuse.com eller Carolin Johansson, marknadskoordinator KRUUSE, 0701-016728, carolin.johansson@kruuse.com

v 9

NY 3–4/3 -16. Hematologi, Knivsta.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 10

NY 11–12/3 -16. Föreläsning Visual optics med retinoskopi wetlab, Sigtuna.
Arr: SSVO och Ögonpanelen.
Info: www.ssvo.se
(se annons i denna tidning)

NY 11–12/3 -16. Röntgenteknik häst, fördjupning, Helsingborg.
Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

v 11

NY 14–15/3 -16. Fakta & fördomar om hund- & kattmat (del 2), Knivsta.
Arr: Sallander Pet Diet, Exercise & Health AB. Info och anmälan: www.sallanderconsulting.com

NY 17–18/3 -16. Hjärt- & luftvägssjukdomar med fokus på akuta tillstånd, Knivsta. Arr: VeTA-bolaget.
Info: www.vetabolaget.se

Vi söker Hästveterinär

Östersunds Hästklinik söker en veterinär på 50-100% anställning. Vi är en liten klinik med två veterinärer belägen på travbanan. Kliniken besöks av lika delar rid- och travhästar, övervägande ortopediska fall. Kliniken är utrustad med röntgen, ultraljud, endoskopi, shock-wave, smedja och tillgång till stort lab med BMA. Enklare kirurgi utför vi själva, mer avancerade ingrepp som t.ex artroskopi görs 1 gång/månad av en konsulterande veterinär. Vi kan även ha behov av konsulterande veterinär eller korttidsvikarie under perioder.

Hos oss har du stor möjlighet att själv påverka ditt arbete. Östersund är en levande stad i hjärtat av Jämtland - nära fjäll, fiske och jakt och med en levande hästkultur och lugn atmosfär.

Vi vill ha Din ansökan senast 17 januari, skickad till: helena.kyle@ostersundshastklinik.se

Frågor besvaras av Helena Kyle, per mail eller telefon: 073-5789232

ÖSTERSUNDS HÄSTKLINIK

Gillar du friluftsliv?

En djurägare som kommer till Ejra djurklinik ska känna trygghet - att vi är engagerade och lyhörda. Vi vill helt enkelt att det ska kännas bra att komma hit. Så ska det även kännas att jobba här.

Ejra är en privatägd djurklinik med 5 veterinärer varav 1 med specialistkompetens, samt 6 Leg DSS och en Leg BMA.

Just nu söker vi en veterinär på **långtidsvikariat**, samt en **specialist i hundens och kattens sjukdomar** för att ta steget att bli en tydligare remissinstans i regionen.

Planerat tillträde 1 februari men vi behandlar ansökningar fortlöpande och kan komma att anställa tidigare.

Kontakta Anna Mårtensson,
070-396 10 65 - anna.martensson@ejra.se
www.ejra.se

Ejra DJURKLINIK

NY 19–20/3 -16. Extraktionskurs, hund- och kattandvård, fortsättningskurs, Stockholm. Arr: KRUUSE i samarbete med Hedvig Armerén. Info & anmälan: www.kruuse.com eller Carolin Johansson, marknadskoordinator KRUUSE, 0701-016728, carolin.johansson@kruuse.com

v 13

NY 2–3/4 -16. Extraktionskurs, hund- och kattandvård, fortsättningskurs Stockholm. Arr: KRUUSE i samarbete med Hedvig Armerén. Info & anmälan: www.kruuse.com eller Carolin Johansson, marknadskoordinator KRUUSE, 0701-016728, carolin.johansson@kruuse.com

v 14

NY 8–10/4 -15. Föreläsningar i akutkirurgi på hund och katt, Visby. Arr: Skalpellen. Info: www.skalpellen.se, sune.jerre@telia.com (se annons i denna tidning)

v 16

NY 22–24/4 -16. VeTA–dagarna – tema katt, Stockholm. Arr: VeTA-bolaget. Info: www.vetabolaget.se

v 19

NY 9–10/5 -16. Samband mellan kost och motion och vissa sjukdomar för hund & katt (del 3), Knivsta. Arr: Sallander Pet Diet, Exercise & Health AB. Info och anmälan: www.sallanderconsulting.com

NY 12–13/5 -16. Ultraljud grundläggande ekokardiografi, Göteborg. Arr: VeTA-bolaget. Info: www.vetabolaget.se

NY 13–14/5 -16. Sårvård grund, Göteborg. Arr: VeTA-bolaget. Info: www.vetabolaget.se

v 37

NY 16–17/9 -16. Kurs Equine hindlimb lameness diagnostics & therapy, Helsingborg. Arr: VetPD. Info: http://www.vetpd.com/courses-detail.php?event=236

v 39

NY 28/9–1/10 -16. Kurs i Hjärtsjukdomar hund och katt, Wallby Säteri, Vetlanda. Info: www.wallby.se, nyman@wallby.se (se annons i denna tidning)

Storfedyrlege
søkes til stilling på Jæren, Norge

Storfe(ku)-dyrlege søkes til stilling på Jæren, 30 km syd for Stavanger. Må beherske drektighetsundersøkelse og seksuell helsekontroll på ku, med eller uten ultralyd. Ellers god erfaring/spesialisering på ku.

Praksisen omfatter også gris og sau (får), og vaktordning er tre-/firedelt.

Meget god lønn for rette person. Fri bil, telefon, forsikringsordning og hjelp med å finne bolig.

Ved interesse:
Ring leder for Jæren Veterinærservice AS på +47 901 92 400.

Jæren Veterinærservice AS
Postboks 50, 4349 Bryne, Norge

Legitimerade veterinärer sökes till AniCura Falu Djursjukhus med filialer

AniCura Falu Djursjukhus, med filialer i Borlänge och Ludvika, är ledande inom högkvalitativ djursjukvård i den natursköna Gävle/Dalaregionen. Nu söker vi dig som är veterinär, har höga ambitioner och genuin passion för djurens bästa.

ANICURA FALU DJURSJUKHUS söker legitimerad veterinär 100%. Vi går från störst till ännu större med vår planerade expansion. Erfarenhet av smådjurssjukvård är meriterande.

ANICURA BORLÄNGEKLINIKEN söker legitimerad veterinär 100%. Vi söker dig med erfarenhet av smådjurssjukvård. Kompetens inom odontologi är meriterande.

ANICURA LUDVIKAKLINIKEN söker legitimerad veterinär 60–100%. Är du en veterinär, van vid smådjurssjukvård, både polikliniskt och enklare kirurgiska ingrepp?

Läs mer om tjänsterna på anicura.se/falu-djursjukhus/om-oss/lediga-tjanster/

ANICURA är ledande inom högkvalitativ djursjukvård för sällskapsdjur. Företaget föddes ur idén att med gemensamma resurser skapa en bättre djursjukvård. År 2011 etablerades AniCura som den första sammanslagningen av djursjukhus i Norden och är idag en förebild inom specialiserad djursjukvård och en uppskattad partner till djurägare och remitterande veterinärer i norra Europa. anicuragroup.com

AniCura
FALU DJURSJUKHUS
FALUN | BORLÄNGE | LUDVIKA

v 41

NY **14–15/10 -16. Kurs Orthopedic and respiratory poor performance & rehabilitation of the sports horse,** Strömsholm. Arr: VetPD.
Info: http://www.vetpd.com/courses-detail.php?event=241

Internationella

Fler internationella kurser hittar du på Vet Agendas hemsida www.vetagenda.com, på British Small Animal Veterinary Associations hemsida www.bsava.com och på European School for Advanced Veterinary studies hemsidor www.esavs.org, www.esavs-master.org, www.esavs-certificate.org och på hemsidan för The British Equine Veterinary Association (hästveterinärkurser) www.beva.org.uk/news-and-events/beva-courses

2016, v 8

26–28/2 -16. Equine reproduction days, Cloppenburg och Lüsche, Tyskland. Arr: Arbeitsgruppe Pferd. Info: www.agpferd.com/conferencescourses/

v 9

2–6/3 -16. Basic course in veterinary acupuncture, session III, Ålborg, Danmark. Arr: Nordisk veterinær akupunktur selskab.
Info: www.novas.dk, Kim Samuelsen, mr.kim@mail.dk

v 10

11–13/3 -16. Applied cardiology in equine practice, Grosshartpenning, Tyskland. Arr: Arbeitsgruppe Pferd. Info: www.agpferd.com/conferencescourses/

v 14

8–9/4 -16. Kurs Equine hindlimb lameness diagnostics & therapy, Århus, Danmark. Arr: VetPD.
Info: http://www.vetpd.com/courses-detail.php?event=231

v 15

13–17/4 -16. Basic course in veterinary acupuncture, session IV, Ålborg, Danmark.
Arr: Nordisk veterinær akupunktur selskab.
Info: www.novas.dk, Kim Samuelsen, mr.kim@mail.dk

v 16

22–23/4 -16. Kurs Orthopedic and respiratory poor performance & rehabilitation of the sports horse, Oslo, Norge.
Arr: VetPD.
Info: http://www.vetpd.com/courses-detail.php?event=232

v 21

25–26/5 -16. Basic course in veterinary acupuncture, work shops, Ålborg, Danmark.
Arr: Nordisk veterinær akupunktur selskab.
Info: www.novas.dk, Kim Samuelsen, mr.kim@mail.dk

28–29/5 -16. Basic course in veterinary acupuncture, exams, Ålborg, Danmark.
Arr: Nordisk veterinær akupunktur selskab.
Info: www.novas.dk, Kim Samuelsen, mr.kim@mail.dk

v 24

15–18/6 -16. European workshop on equine nutrition (EWEN), Dijon, Frankrike. Info: www.ewen2016.com

v 25

23/6 -15. UFAW animal welfare conference, York, Storbritannien.
Info: Dr Stephen Wickens, wickens@ufaw.org.uk, telefon +44 (0) 1582 831818, www.ufaw.org.uk

26–30/6 -16. 18th International congress of animal reproduction, ICAR, Tours, Frankrike. Info: www.icar2016.org

v 28

16–22/7 -16. AAZV/EAZWV/IZW conference, Atlanta, GA, USA.
Info: www.aazv.org

v 34

NY **23–26/8 -16. Eighth international conference on antimicrobial agents in veterinaryl medicine (AAVM),** Budapest, Ungern.
Info: aavm@target-conferences.som

Gård&Djurhälsan
FRISKA DJUR GER VÄLMÅENDE GÅRDAR

Chef för affärsområde gris

Gård & Djurhälsan (G&D) söker dig som vill ta ansvar för vår fortsatta satsning att stärka svensk grisproduktion. Vi söker dig som har bred kunskap om grisproduktion och lång erfarenhet som ledare och chef. Cirka 800 av Sveriges drygt 1 000 grisföretagare är kunder hos G&D. Tillsammans ska vi hjälpa våra kunder att utvecklas ytterligare i en bransch med stark tillväxtpotential.

Arbetsuppgifter
Du ansvarar för att utveckla affärsområdet mot uppsatta mål, organisera och planera arbetet samt att utveckla och leda en grupp om ca 20 engagerade medarbetare. Du har eget besättningsansvar och företräder G&D i veterinära frågor. Arbetet är självständigt och du ingår i företagets ledning med ansvar för budget och ekonomisk uppföljning.

Kvalifikationer
Du har god ledarskapsförmåga och vana att ha personalansvar. Det är meriterande om du har specialistkompetens i grisens sjukdomar. Som person är du drivande med kund- och servicefokus. Du ska ha god samarbetsförmåga, datorvana och kunna uttrycka dig väl i tal och skrift.

Tjänsten är en tillsvidareanställning på heltid. Vi vill att du i din ansökan anger löneanspråk.

Har du frågor om tjänsten är du välkommen att ringa eller maila VD Kees de Jong, 070-211 53 73, kees.dejong@gardochdjurhalsan.se eller djurslagschef Monika Löfstedt 0511- 676 61, monika.lofstedt@gardochdjurhalsan.se . Välkommen med din ansökan till HR-ansvarig Lotta Pettersson på lotta.pettersson@gardochdjurhalsan.se eller Gård & Djurhälsan, Kungsängens Gård, 753 23 Uppsala, senast 2016-01-15.

Gård & Djurhälsan Sverige AB är ett rådgivningsföretag som arbetar för ett bibehållet högt hälsoläge i en effektiv och lönsam gris-, får- och nötköttsproduktion. Vår vision är **en lönsam djuruppfödning med världens bästa djurhälsa** och vårt motto är **friska djur ger välmående gårdar**. Bolaget är bildat genom en sammanslagning av Svenska Djurhälsovården, Svenska Pig och Taurus Köttrådgivning. Vi bär vidare en lång tradition, nu i en ny konstellation, för att bli en ännu starkare företrädare för köttproducenternas intressen. Vi är en central aktör avseende djurhälso- och djuromsorgsfrågor i nära samarbete med grisbranschen, LRF, Jordbruksverket och SVA. Se vidare på vår hemsida www.gårdochdjurhälsan.se

En betraktelse i juletid

Snövallarna höjde sig brant utmed den smala, någorlunda plogade landsvägen. De vita fälten gnistrade nästan bländande i den svaga vintersolen. Bak den svarta Volvo PVn stod röken av snö i ett envist efterföljande moln. Veterinären körde fort och koncentrerat. Den lille pojken bredvid följde med stort intresse faderns körskicklighet.

Han hade blivit ombedd att ta med sina skidor. De låg nu på taket i en enkel fastspänningsanordning tillsammans med faderns gamla skidor från hans tid som fältveterinär långt uppe i norr. Så saktades farten ned och föraren såg spejande efter den öppning i snövallen där han skulle vika av. Efter bara ett hundratal meter blev snön för djup för att en fortsättning med bil skulle vara meningsfull.

”Nu, min son, får vi skida en bit dit vi ska.” Han lyfte ur den unikabox han förvarade instrument och mediciner i. Med boxen i en hand och en stav i den andra skidade han som en same iväg med pojken i släptåg.

Efter bara en liten stund lämnade de ljuset och de öppna fälten bakom sig för att följa en knappt skönjbar väg in i skogen. Efter ytterligare ett bra stycke av skidåkning, undrade pojken inom sig hur långt de skulle färdas inne bland de snötäckta granarna. Han kände hur tröttheten smög sig på, men ryggtavlan framför honom gav honom ständigt krafter.

Plötsligt vid en glänta stannade fadern. Och där, liksom ur en förhöjd hög av snö, stack en skorsten upp. Det kom rök ur den och då pojken sänkte blicken såg han det var skottat vid torpets framsida. En gång var öppnad till en grovtimrad dörr och även framför en något bredare träport bredvid. Vid sidan stod något han tyckte såg ut som en stor släde.

”Du är ju riktigt duktig på skidor, gosse”, berömde fadern. ”Hit är det vi ska. Bonden hålls med skogsavverkning och hans häst har råkat illa ut.”

Veterinären knackade på och klev in. Där inne i det halvskumma rummet som värmdes upp av en järnspis kom en

SVERIGES VETERINÄRFÖRBUND

FÖRBUNDSSTYRELSE

Ordförande	*Telefon*
MARJA TULLBERG	072-748 78 98
Vice ordförande	
ANDERS FORSLID	0413-55 32 20
MARLENE ARESKOG	070-713 95 56
KAROLINA DAHLKVIST	073-987 12 06
TORKEL EKMAN	070-375 99 42
LOTTA HOFVERBERG	073-151 22 50
KARIN LUNDBORG	0512-229 19
LOTTA MÖLLER	073-964 20 78
LARS-ERIK STABERG	070-438 98 78

ANSTÄLLDA VETERINÄRERS FÖRENING – AVF

STYRELSE

Ordförande	*Telefon*
FREDRIKE RITTER	0768-23 35 88
Vice ordförande	
ELEONOR FREDLER	070-341 19 41
Sekreterare	
UNDER TILLSÄTTNING	
Kassör	
SHWAN KAREEN	070-798 68 68
Ledamöter	
ANNA BÄCKVALL	010-122 83 14
KAJSA GUSTAVSSON	070-980 09 65
ULRIKA LIND	073-354 53 38
HELEN LOOR	073-097 62 97

FÖRETAGANDE VETERINÄRERS FÖRENING – FVF

STYRELSE

Ordförande	*Telefon*
JOHANNA HABBE	0707-96 94 74
Sekreterare	
SOFIA MÜLLER	070-992 48 95
Kassör	
MAJA-LISA SABEL	070-591 71 50
Ledamöter	
CHRISTINA SVEDBERG	073-600 22 21
LINNEA SÖDERBERG	070-378 40 48

I veterinärförbundet ingår förutom dessa funktioner ett antal råd, kommittéer och nämnder. Samtliga förtroendevalda förbundsmedlemmar listas på hemsidan www.svf.se

SVERIGES VETERINÄRMEDICINSKA SÄLLSKAP – SVS

KOLLEGIUM

Ordförande
TORKEL EKMAN

Vice ordförande
SUSANNA STERNBERG LEWERIN

ERIKA CHENAIS
HÅKAN LANDIN
LENA MALMGREN
KARIN SANDSTEDT
ULRIKA WINDAHL

Sektioner inom Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap

FÖRSÖKSDJURSSEKTIONEN

Ordförande
KARIN SANDSTEDT

Sekreterare
ANNA GRANLUND

HUSDJURSSEKTIONEN:

Ordförande
HÅKAN LANDIN

Sekreterare
ANNA OHLSON

HÄSTSEKTIONEN

Ordförande
LENA MALMGREN

Sekreterare
ANETTE GRAF EDLING

SEKTIONEN FÖR VETERINÄR FOLKHÄLSA

Ordförande
ERIKA CHENAIS

Sekreterare
CATRIN VESTERLUND-CARLSON

SMÅDJURSSEKTIONEN

Ordförande
ULRIKA WINDAHL

Sekreterare
ANNA LINDGREN

Foto: Suzanne Fredriksson

man klädd i grova, enkla kläder mot dem. Efter att ha hälsat på varandra visade bonden på en öppen dörr vid ena långsidan av rummet. Veterinären hukade sig under den låga dörren och steg in i vad som visade sig vara ett stall. Lukten av häst var stark och skenet från fotogenlampan som bonden höll i sin hand gav tillräckligt ljus i rummet för att pojken skulle kunna urskilja ett bås med halm i och en stor, kraftig häst. Bonden visade på ett av hästens grova ben och veterinären böjde sig ner, tog tag i hoven och lyfte upp den. Såret i benet var långt och såg djupt ut.

Så släppte veterinären ner hoven, tog ett par steg till sin unikabox och tog fram vad som behövdes för att lindra hästens besvär. Han räckte en ficklampa till sonen och bad honom lysa på benet allt medan bonden pratade lugnande till hästen. Lukten från jodspriten stack fränt i näsan.

Efter en stund reste sig veterinären upp. Benet var nu skött och omlindat. Hästen skulle bli frisk igen, men det var nog bäst om den kunde få vila åtminstone någon dag. Veterinären var väl införstådd i vad det innebar för ägaren att låta sin häst stå stilla i stallet och inte arbeta.

Så samlade veterinären ihop sina saker och klev in i rummet med den värmande järnspisen.

”Ska doktorn inte ha lite kaffe innan återfärden?” undrade då bonden.

”Ja, tackar.” Strax var en kopp framställd på bordet och pojken fick ett glas med hemmagjord lingondricka. Efter en stunds prat om skog och priser och annat, undrade bonden ”Jo se doktorn, det är så att det är lite ont om penningar, så går det bra om doktorn får betalt till våren?”.

Veterinären log vänligt, reste sig upp, öppnade en lucka i spisen och slängde in den cigarett han rökt till kaffet. Det var inte första gången man ville dröja med betalningen, fast här förstod han ju att bonden måste få betalt för timret innan han kunde återgälda vad veterinären begärt för besöket.

”Ja då, det är juletid, vintern är lång och det ordnar sig alltid. Huvudsaken är ju att hästen blir i skick, så du kan fortsätta i skogen”, sa han.

Efter att ha tackat för kaffet klev veterinären och hans son ut i kylan, spände på sig skidorna för att i den bleka eftermiddagen påbörja sin färd tillbaka till bilen.

Det var nu mörkare i skogen, det susade från grankronorna och pojken tyckte nästan det kändes befriande att komma ut på det öppna fältet igen. Solen stod lågt och kastade långa skuggor från de båda. Tröttheten kom snart över pojken, men vetskapen om hemfärd och pappans trygga rygg stärkte honom att fortsätta den sista biten. Väl framme spände de av sig skidorna och veterinären ställde in unikaboxen i bagageluckan och placerade skidorna på taket.

Det hade börjat mörkna innan de nådde hemmet. Då var båda lite hungriga och det var gott komma hem till mor.

Nedtecknat av
Carl-Gustaf Bodinson,
insänt av Bengt Orre

SVENSK VETERINÄRLEGITIMATION

Jordbruksverket har fr o m den den 3 september till den 16 oktober 2015 utfärdat svensk veterinärlegitimation för nedanstående personer:

- Ömer Coskun
- Lina Falk Theut
- Emmaleena Havela
- Christine Siljedal Arnesen
- Camilla Skovrup
- Aikaterini Sotiriou
- Linnéa Viklund

PERSONNOTISER

Födelsedagar i januari 2016

Den veterinär som inte önskar få sin bemärkelsedag publicerad i SVT måste meddela detta till förbundskansliet eller redaktionen senast två månader före födelsedagen.

Jan Hultgren, Lidköping, 60 år den 1/1
Bength E Johansson, Sunne, 60 år den 5/1
Jean-Francois Valarcher, Vänge, 50 år den 9/1
Inger-Johanne Stockinger, Röbäck, 60 år den 14/1
Lars Göran Staffare, Hällefors, 70 år den 16/1
Anna-Karin Sandberg, Broddetorp, 50 år den 17/1
Kjell Björne, Hörby, 75 år den 19/1
Marie-Louise Drugge, Sollentuna, 50 år den 22/1
Katarina Roth, Stallarholmen, 70 år den 24/1
Masabo Salvator Karibushi, Valla, 60 år den 25/1
Cathrine Domeij, Föllinge, 50 år den 25/1
Rikard Almqvist, Nyköping, 50 år den 27/1
Mari Ivemyr, Uppsala, 50 år den 27/1
Klas Svensson, Norrköping, 60 år den 28/1
Susann Adehed, Knivsta, 50 år den 28/1
Mats Westman, Vuollerim, 60 år den 30/1

Avlidna

F distriktsveterinär **Stig Henrikson** avled den 1 november 2015. Han föddes i Hudiksvall 1930, tog studenten i Västerås 1952 och veterinärexamen 1960. Han innehade först diverse vikariat innan han anställdes som assistentveterinär vid Östergötlands läns hushållningssällskap och som besiktningsveterinär vid kontrollslakteriet i Kävlinge 1964. Mellan åren 1965 och 1971 arbetade han som vikarierande obducent vid Destruktionsanläggningen i Krutmöllan och var samtidigt vikarierande stadsveterinär i Landskrona. Under tiden 1968–1970 var han dessutom besiktningsveterinär vid fjäderfäkontrollslakteri nr 23 i Saxtorp. Han anställdes som distriktsveterinär i Löberöd från 1971 och i Eslöv från 1974 med stationeringsort Löberöd. Han pensionerades 1995 och var därefter verksam som privatpraktiserande veterinär.

F distriktsveterinär **Hasse Höglund** avled den 24 maj 2015. Han föddes i Arvidsjaur 1931, tog studenten i Malmberget 1952 och veterinärexamen 1961. Han arbetade som amanuens vid institutionen för patologi vid Kungliga Veterinärhögskolan 1957–1958. Efter veterinärexamen innehade han diverse vikariat innan han började arbeta som distriktsveterinär i Arvidsjaur 1969. Han var även versksam som privatpraktiserande veterinär i Arvidsjaur.

F chefveterinär **Marianne Mellgren** avled den 17 november 2016. Hon föddes 1956 i Sundbyberg och tog veterinärexamen 1984. Se in memoriam på annan plats i denna tidning.

VMD hc, professor **Harry Pettersson** avled den 18 november 2015. Han föddes 1933 i Börstil, tog studenten i Stockholm 1953 och veterinärexamen 1959. Se in memoriam på annan plats i denna tidning.

SVENSK VETERINÄRTIDNING
Box 12 709
112 94 STOCKHOLM

BESÖKSADRESS: **Kungsholms Hamnplan 7**
TELEFON: 08-545 558 34
TELEFAX: 08-545 558 39
HEMSIDA: ***www.svf.se***

REDAKTION:
JOHAN BECK-FRIIS
ansvarig utgivare & chefredaktör
TELEFON: 08-545 558 33
MOBIL: 070-717 73 25
E-POST: ***johan.beck-friis@svf.se***

SUZANNE FREDRIKSSON
journalist
TELEFON: 08-545 558 32
E-POST: ***suzanne.fredriksson@svf.se***

BRITA TRYBOM
redaktionssekreterare, annonser
TELEFON: 08-545 558 34
E-POST: ***brita.trybom@svf.se***

LILL OCH KJELL EFVERGREN, EXPONERA
layout
TELEFON: 070-566 5661, 0734-28 26 80
E-POST: ***info@exponera.net***

WIKSTRÖMS TRYCKERI AB, UPPSALA
tryckeri

ISSN 0346–2250

UTGIVNINGSPLAN 2016

Nr	Utgivning	Annonsstopp	Manusstopp
1	14 jan	15 dec -15	8 dec -15
2	2 feb	12 jan	5 jan
3	23 feb	2 feb	26 jan
4	15 mar	23 feb	16 feb
5	12 apr	15 mar	8 mar
6	3 maj	12 apr	5 apr
7	31 maj	10 maj	3 maj
8–9	21 jun	31 maj	24 maj
10	30 aug	9 aug	2 aug
11	20 sep	30 aug	23 aug
12	11 okt	20 sep	13 sep
13	1 nov	11 okt	4 okt
14	22 nov	1 nov	25 okt
15	13 dec	22 nov	15 nov

SVENSK VETERINÄRTIDNING
Prenumerationspris 2016
Sverige: 1 310 kronor + moms.
Europa: 1 660 kronor + moms i EU.
Utanför Europa: 1 810 kronor.
Medlemmar i veterinärförbundet har 450 kronor i rabatt.

TS FACKPRESSUPPLAGA 2014 – 3 400 EX

FÖRBUNDSKANSLIET *se sidan 3*

ORION PHARMA

Sileo®

Sileo®

– När ljud blir skrämmande

Det första veterinärläkemedlet godkänt att lindra akut ångest och rädsla hos hund som orsakas av ljud.

Orion Pharma Animal Health | Box 520 | 192 05 Sollentuna | Tel 08-623 64 40 | orionvet.se

Posttidning A
Retur, Box 12709 • 112 94 Stockholm

FÖRSTA INTRADERMALA GRISVACCINET I SVERIGE

NYHET

Porcilis® PCV ID

Vaccin mot porcint circovirus typ 2 (PCV2)

- Endast 0,2 ml per dos.
- Ges 1 gång från 3 veckors ålder.
- Immuniteten varar i 23 veckor efter vaccination.
- Ges företrädesvis längs sidorna av halsen eller längs muskler-na i ryggen med lämplig intradermal injektor (IDAL®).

FÖRDELAR MED INTRADERMAL VACCINATION

- Ingen risk för att smitta överförs via kanylen.
- Mindre smärta och stress för grisen än med konventionell vaccinationsteknik.
- Större flexibilitet vid vaccinationen eftersom vaccinet kan ges på andra ställen än på hals / nacke.
- Revolutionerande teknik – lätt att använda, snabb, effektiv.[1]

PORCILIS® PCV ID

Röd markering visar var vaccination med IDAL® kan utföras.

Porcilis® PCV ID, injektionsvätska, emulsion för svin
Förp.storlek: 20 ml/100 doser Varunr: 402786
Receptbelagt läkemedel
Godkänd produktresumé: 2015-08-28
För mer info: www.fass.se

1. Ferrari L. et al (2011). Evaluation of the immune respons induced by intradermal vaccination by using needleless system in comparison with the intramuscular route in conventional pigs. Research in Veterinary Science 90, 64-71.

Intervet AB • Box 6195 • 102 33 Stockholm • www.msd-animal-health.se

MSD Animal Health